

A hivatástudat alakulása az óvónőképzés
folyamatában

Készítette:

Sebő Jánosné

S Z A R V A S

1980

Tartalomjegyzék

Bevezetés

1. A dolgozat célja, tárgya, a kutatási mód- 4-8 oldal
szerek, a feldolgozás metodikája.
2. Óvoda, óvónő, óvónőképzés. 9-15 "
3. A pedagógus személyisége a szakirodalomban. 15-36 "

I.

Az óvónőképzőbe jelentkező hallgatók pályára irá- nyulásának motiváló tényezői

1. A pályaválasztás indítékai. 37-44 "
2. A középiskola pályairányítással kapcsó- 44-46 "
latos feladatai.
3. A felvételi rendszer bírálata és korrek- 47-53 "
ciója.

II.

Az óvónőképzőbe felvételt nyert hallgatókra gyako- rolt hatás az oktató-nevelő-képző munkában.

- 54 "
1. A tantárgyak hivatásformáló hatása a képzés 55-59 "
során.
 2. A nevelők személyes hatása a hivatástudat 60-81 "
erősödésére.
 3. A szakmai gyakorlat és a gyakorlóóvoda óvó- 81-90 "
nőinek hivatásformáló hatása.
 4. Az óvónő társadalmi, közéleti szerepe mint 90-94 "
a hivatástudattal végzett munka egyik saját-
tossága.

5. A hallgatók szabad idejének hivatástudat-
formáló hatása, jelenlegi helyzete és ki-
vánalmai.	94-99. oldal
6. A jelenlegi képzési rendszeren belül jónak
vélt változtatások annak érdekében, hogy a
hallgatók eredményesebben készülhessenek
fel az óvónői hivatásra.	99-102 "
7. Miben látja a pályakezdés nehézségeit, és
azok hogyan hatnak a hivatástudat alaku-
lására?	102-105 "

III.

Tanulságok, javaslatok

1. A dolgozat tanulságai. Korszerűsített óvónő-
képzési tervezet, különös tekintettel a hi-
vatástudatra nevelésre.	106-117 "
2. A hároméves óvónőképzés helye az egységes pe-
dagógusképzésben. Óra- és tantervi javaslat.	118-130 "
3. Tantervi javaslat az egységes hároméves ta-
nító- és óvónőképzéshez. Óra- és vizsgaterv.	131-134."

Az idézett irodalom.	135-137 "
----------------------	-----------

A felhasznált irodalom.	138-154 "
-------------------------	-----------

Bevezetés

1. A dolgozat célja, tárgya, a kutatási módszerek, a fel- dolgozás metodikája.

A jövő nemzedék arculatát sok tekintetben meghatározza a felnövekvő ifjúság erkölcsi és emberi magatartása, munkaszeretete és a társadalmilag hasznos munkára való alkalmassága. Ezeknek a személyiségjegyeknek alapozó alakításában elsődleges szerepük van az óvónőknek, akik - e nevelési feladatokra felkészítve - elsőként hatnak igazi pedagógiai tudatossággal a kisgyermekekre. Nem kis mértékben rajtuk is múlik tehát, hogy az ezredforduló magyar társadalmát kik és hogyan fogják építeni.

A nők munkavállalása miatt nagy szükség van az óvodákra és a szakképzett óvónőkre. Bár államunk kedvezményeket biztosít az édesanyáknak a gyermekek neveléséhez /a hároméves gyermekgondozási szabadság, a népesedési politika kedvezményei stb./, de népgazdaságunk érdekei ugyanakkor az anyák munkába való mihamarabbi visszatérését is sürgetik. Ilyen objektív okok teszik szükségessé, hogy a gyermekeket bölcsődékben és óvodákban helyezték el, ahol szakképzett nevelők helyettesítik az édesanyákat. Az óvónői munkakörben való működés azonban a - pusztá vonzódáson kívül - nagy rátermettséget, a sajátos feladatok ellátására való képességet, gyakorlati készséget, idegrendszeri stabilitást, egészségügyi alkalmasságot stb. kíván.

Sajnos jelenlegi felvételi rendszerünkben /némi alkal-

massági vizsga és magyar-történelem mint felvételi tantárgy/ kevésbé lehet megállapítani az ilyen pedagógiai feladatokra való alkalmasságot.

Dolgozatunkban éppen azt szeretnénk megvizsgálni, hogy lehet-e és hogyan lehet az óvónői munkát hivatástudattal végzett munka rangjára emelni. Hogyan fokozhatjuk hallgatóinkban a csirájában meglevő hivatásszeretetet és ennek hivatástudattá alakítását úgy, hogy ez - a képzés befejezése után is - olyan nyitott tulajdonság legyen, amely az évek során még elmélyültebbé és teljesebbé válik? Különösen fontos az ilyen nevelőhatás olyan hallgatóknál, akiket nem a hivatásszeretet visz az óvónőképző intézetbe, hanem a más felsőoktatási intézménybe való felvétel sikertelensége miatt, vagy egyéb körülmények hatására kerülnek oda.

Dolgozatunkkal az óvónőképzőben folyó elméleti és gyakorlati oktató-nevelő-képző munka további tökéletesítését és - a kapott tanulságok alapján - a korszerűbb óvónőképzést szolgáljuk, szerény segítséget nyújtva az egységes óvónő- és tanítóképzés koncepciójának kialakításához.

A dolgozatban alkalmazott kutatási és feldolgozási módszerek:

a/ elméleti módszer: a hivatástudattal végzett munkával, a pedagógus személyiségével kapcsolatos irodalmi anyag feltárása és értelmezése, az e témához kapcsolódó hazai és néhány külföldi problémátörténeti megállapítás összegezése;

b/ empirikus módszer, amelynek során az 1969-1978-ig terjedő időszakra a Szarvasi Óvónőképzőbe felvételt nyert hallgatók számára a kérdőíves szisztémát alkalmaztuk. Évenként 100 hallgatót kérdeztünk az I. évfolyam végén. /Évfolyamonként a felvételi keretszám 125 fő!/
A megkérdezettek száma 10 év alatt 1000 hallgató.

A II. éves hallgatóknak pedig a négyhetes szakmai gyakorlat eltöltése után olyan kérdéseket tettünk fel, hogy a szakmai gyakorlat során a folyamatos óvodai munka hogyan segítette, illetve mélyítette hivatásszeretetüket, hivatástudatukat? Konkrét válaszokat vártunk arra, hogy miben látják a gyermekekkel való közvetlen foglalkozás hivatástudat-formáló hatását. A megkérdezett II. éves hallgatók száma 10 év alatt szintén 1000 hallgató.

Az így kapott adatokat megfelelően csoportosítva dolgoztuk fel. A válaszok megbízhatóságát egyéni, csoportos beszélgetéssel, a II. éves hallgatók élménybeszámolóin való részvétellel, a szakmai gyakorlat tapasztalatairól készített óvónői, oktatói jelentésekből szerzett információk, a hallgatókról készített jellemzések tanulmányozásával, a IV. félévben készített önjellemzések megismerésével, személyes megfigyeléssel is ellenőriztük.

c/ A feldolgozás metodikája lényegében a kapott válaszok csoportosítása. A kérdésekre név nélkül kellett válaszolni. Ezzel azt kívántuk elérni, hogy a feleletek őszinték legyenek.

Az egyes kérdésekre vagy egy választ kaptunk, vagy több lehetőséget is felsoroltak a hallgatók. Az összegezés

az első esetben sokkal egyszerűbb volt, mint a második esetben. /Egy válasz esetén ugyan 100 %-ot kaptunk, míg több válasz adásakor a kapott adat meghaladja a 100 %-ot. Erre majd a kérdések részletes ismertetésekor visszatérünk./

A 10 éves anyaggyűjtés közben felismertük, hogy a kutatást más módszerekkel és eljárásokkal is végezhetnénk. A megkezdett módszertől való eltérés azonban - úgy éreztük - megbonthatta volna a több évre tervezett kutatómunka egységét, megbízhatóságát; tartottunk attól is, hogy a kutatás végén levont következtetések hitelét a változtatás veszélyeztetné. Jó, ha - bár utólag - belátjuk, hogy ugyanazt a témakört a jövőben hogyan lehet még eredményesebben, esetleg könnyebben feldolgozni. Például azon is lehet gondolkodni, hogy névvel ellátva válaszoljon a hallgató a feltejt kérdésekre. Ennek jelentősége abban van, hogy a két év során személyhez kötötten tudnánk foglalkozni a hallgatóval, jól végiggondolva, hogy milyen módszerekkel kell hozzásegíteni a leendő pedagógust az óvónői hivatás megszerettetéséhez, hivatástudata alakításához. /Természetesen ez feltételezi az őszinte válaszádat!/
.

A kérdőíveken egyébként a kérdések után több variációs választ tüntetünk fel, a hallgatónak csupán aláhúzással kell döntenie. Ez számára is egyszerűbbé teszi a válaszádat, de a kutatónak is megkönnyíti a munkáját. A kérdéskört szűkíteni lehet; így szűkebb területről ugyan, de megbízhatóbb eredményekhez juthatunk!

Elhatározásunk, hogy a felmérés során szerzett ismereteink birtokában - a jövőben - még további kutatással bővítjük

a hivatástudat alakulásához kapcsolódó tapasztalatainkat, felhasználva a fent ismertetett esetleges módosításokat is.

Összegezésként bevezető gondolatainkat azzal zárjuk, hogy tíz év alatt közel 2000 hallgató véleményét sikerült összegyűjtenünk témánk viszonylag megnyugtató feldolgozásához. A területen dolgozó óvónők közül 100 fő azok száma, akik kérdőíves válaszokat adtak, s 1500 főre tehető azok száma, akiktől személyes beszélgetés formájában tájékozódunk a kérdésekről. Így fokozatosan kirajzolódott előttünk a képzés és a területi igény megfeleltetése, különbözősége, a változtatások szükségessége, a kezdő óvónők hivatásbeli stabilitásának színvonala, fejlődésük ígérete stb. /A foglalkoztató megyék: Békés, Csongrád, Heves és Szolnok megye./

A hallgatóktól kapott információkat - természetesen - "szembesítettük" a tapasztalt óvónők véleményével. Dolgozatunkban az összevetés eredményeiről is beszámolunk.

A feldolgozás során az alábbi, logikusan kínálkozó fejezetekre való bontást alkalmazzuk az egymás közti összefüggések szigorú feltárásával.

Bevezetés.

- I. Az óvónőképzőbe jelentkező hallgatók pályára irányításának motiváló tényezői.
- II. Az óvónőképzőbe felvételt nyert hallgatókra gyakorolt hatás az oktató-nevelő-képző munkában.
- III. Tanulságok, javaslatok.

2. Óvoda, óvónő, óvónőképzés

a/ Az óvoda társadalmi szerepe.

Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatairól készült magas szintű jelentés a következőket tartalmazza:

"Napjainkban, amikor a szocialista forradalom, a társadalmi-gazdasági fejlődés, a tudományos-technikai forradalom felgyorsulása új igényeket támaszt, hagyományos kereteket feszít szét, amikor a társadalomról, a természetről, a világról szerzett ismeretek soha nem látott iramban gyarapodnak és fejlődnek, az oktatásügy jelene, jövője még inkább, mint bármikor, nagy jelentőségű társadalmi kérdés. Az oktatás, az oktatáspolitikai körünkben része a társadalmi rendszerek közötti versenynek, a nemzetközi osztályharcnak."¹

Ezek a megállapítások hosszú időre megszabják feladatainkat. A határozat kimondja továbbá azt is, hogy az óvodák társadalmi szerepe, funkciója korszerű változáson ment keresztül.

Napjainkban az óvoda kettős funkciót tölt be. Részből változatlanul szociális intézmény, mivel gondoskodik a munkában lévő szülők gyermekeiről, másrészt közoktatásunk legalsó láncszeme, mivel a 3-6 éves gyermekeket felkészíti az iskolára. Éppen e kettős feladat szabja meg az óvónő hivatástudattal végzett munkájának jelen-

1. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai. Aczél György: Az állami oktatás helyzetéről, 14. o.

tőségét és ennek révén az óvónőképzés oktató-nevelő-képző feladatainak fontosságát. Egyre többen ismerik fel, hogy az óvodába járó gyermekek testi, értelmi, erkölcsi, esztétikai neveltség terén mennyivel fejlettebbek óvodába nem járó társaiknál.

Ennek felismeréséből adódik az is, hogy az olyan óvodás koru gyermekek számára, akik nem járnak óvodába /mintegy 18 %/, iskolaelőkészítőket szerveznek. Az óvodai nevelés egyik célja ugyanis az, hogy a gyermekek az iskolai életet minél zökkenőmentesebben szokják meg, és a követelményeknek személyiségük zavara nélkül legyenek képesek eleget tenni.

A szocialista társadalomban a kisgyermekek nevelése tehát végső fokon társadalmi, politikai célokat szolgál. A 3-6 éves gyermekek pozitív fejlődésvonala biztosíthatja igazán az ismeretek, jártasságok, készségek, kezdeti közösségi tapasztalatok nagyon fontos - és a további évekre is meghatározó jelentőségű - alapjait. Ezek elmaradása esetén a személyiség kívánt fejlődésének töretlensége aligha pótolható.

b/ Az óvónőképzés célja:

"Kommunista világnézetű és erkölcsű, hivatásukat értő és szerető óvónők képzése, akik eredményesen alkalmazható szaktudományi és pedagógiai műveltség birtokában vannak, és az állandóan növekvő ismeretek önálló megszerzésének képességével rendelkeznek."2

2. Az általános iskolai és az óvodai pedagógusképzés tantervei. Az 1976/77-es tanévtől. 8. o.

A cél eléréséhez speciális feladatokat kell megoldanunk. E feladatok közül az egyik legfontosabb a leendő pedagógusok hivatásszeretetének kialakítása.

Az érvényben lévő szervezeti és működési szabályzat ezt így fogalmazza meg: /Az intézet/

"b/ bővitse ki a hallgatók középiskolában szerzett műveltségét, főként a hivatás gyakorlásához szükséges tárgyak segítségével, megszilárdítva a hallgatók sokoldalú érdeklődését!

c/ Szerettesse meg a hallgatókkal a gyermekeket és alapozza meg bennük a nevelői felelősség érzést és hivatástudatot!

d/ Érezzék meggyőződéssel vállalt hivatásuknak, hogy a szocializmus építésében részt vegyenek, tudatosodjék bennük, hogy minden óvodának a szocialista kultúra és dialektikus materialista világnézet őrhelyévé és kisugárzási pontjává kell válnia!"³

c/ Az óvónői hivatástudat

A hivatásra való nevelés bonyolult feladatkörének helyes értelmezése érdekében szükségesnek látszik a hivatásérzet, a hivatásszeretet és a hivatástudat kontrasztív vizsgálata.

A hivatásérzet /itt az érzet szót nem a lélektan által használt tartalommal, hanem emocionális, tehát érzelmi vonatkozásban értelmezzük,/ egy konkrét pálya iránti pozitív viszony kialakulásának első fázisa, kezdeti, bár érzelmi vonatkozásban jelentős mértékben befejezett stá-

diuma. A jelölt már tud a konkrét pályáról, de csak kívülről és nagyvonalakban, esetleg annak pozitív oldalairól. Ebben a fázisban jórészt érzelmi elemekkel, érdeklődéssel, vonzódással találkozunk, ekkor még kevesebb az értelmi elem. Éppen ezért, mert elsősorban emocionális elemekből táplálkozik, a hivatásérzet a legtöbb esetben nem elég szilárd. A gátló tényezők és a felkészülés útjába tornyosuló esetleges akadályok a jelöltet könnyen visszariaszt-hatják. Ilyenkor történik meg, hogy a jelölt elhagyja a pályát, vagy ha erre nincs lehetősége, akkor fásultan, kedvetlenül végzi munkáját. Csak foglalkozásról és nem hivatásról beszélhetünk! A leírtakat a következő megállapítás is erősíti: "A hivatásérzet nemcsak vezetőmotívum, hanem

gazdag variációs lehetőségekre utaló indoklá-sok egységbe foglaló pszichológiai tényezője is."4

Amikor tehát a jelölt megkezdí az adott pályára való fel-készülést, és a nevelők egyre több érzelmi és értelmi szál-lal kötik a választott hivatáshoz, ilyenkor folyamatosan biztosítják számára az egymásra épülő ismereteket, jártas-ságokat, készségeket. Ezáltal egyre önállóbb lesz, a pálya iránti vonzalma ragaszkodássá válik, és ezt tovább motivál-ja a gyakorlati tevékenység, a munka tartalmának és szép-ségének mind jobban elmélyülő ismerete. Ez már hivatás sze-retet!

4. Dr. Duró Lajos: A személyiség, megismerés hivatástudat-alakító hatásának vizsgálata. Magyar Pszichológiai Szemle. 1967. 4. sz. 516. o.

A hivatásszeretet a pálya gyakorlásával kapcsolatos tevékenység szeretete, annak végzéséhez való ragaszkodás, a hivatásérzet kiszélesedése és megszilárdulása.

A hivatástudat még mélyebb, szélesebb és összetettebb fogalom. A hivatásérzet - megerősödve, gyakorlati ismeretekkel és tapasztalatokkal bővülve, hivatásszeretetté fejlődik, majd emocionálisan, racionális tartalommal, végül ideológiai tudatossággal tovább telítődve a munkához, a választott pályatevékenységhez való viszony legmagasabb formájává, hivatástudattá válik.

Ugy is mondhatnánk, hogy a hivatástudat egy pálya iránt érzett mély, értelmi és érzelmi alapokon nyugvó vonzalom.

Ragaszkodás az azzal összefüggő minden tevékenységhez, azaz a pálya életcélnak tekintése! Egyben a munkavégzés értelmének, társadalmi szükségességének és jelentőségének felismerése.

A Pedagógiai Lexikon meghatározása szerint: a

"Hivatástudatra nevelés: a választandó életpálya iránti érdeklődés felkeltése, valamint a választott hivatáshoz szükséges értelmi, gyakorlati és erkölcsi jegyek kialakítása. A hivatásra való alkalmasság megállapítása, valamint a kívánatos pálya iránti érdeklődés felkeltése a pályaválasztási tanácsadás, illetve a pályaválasztás irányításának feladata. Ebben az egyéni rátermettség és a hajlam mellett figyelembe kell venni a társadalom szükségletet is." /Dr. Duró Lajos/

A hivatástudat tehát mint fentebb utaltunk rá,

- a munkához való pozitív erkölcsi viszony teljes

- mélyiségében kibontakozó legmagasabb formája;
- a pálya iránti mély, értelmi és érzelmi alapokon nyugvó vonzalom;
 - a végzett munka és az ezzel összefüggő minden tevékenység életcélnak való tekintése;
 - a pálya gyakorlása során elért eredmények és a társadalom érdekei közötti összefüggés felismerése.

Sokat foglalkoztat az a kérdés, hogyan alakulhatott a hivatásszeretet 20 évvel ezelőtt, és hogyan alakul azóta, az óvónőképzés felsőfokúvá válásának szakaszában.

A középfoku óvónőképzés idején nagyon korán, már 14 éves korban, eldöntötte a tanuló, hogy milyen pályát választ. Kevés ismerete lehetett nemcsak az óvónői, de más pályákról is. Így a pályaválasztásban elsősorban a szülők hatása, az egyéni élmény, az érzelmi beállítódás, a családtagok hatása, az ösztönösség dominált. 14 éves korban is lehet hivatásérzet, az előbbieken kifejtett megszorításokkal.

A felsőfoku képzéssel együtt megváltozott a pályaválasztás és a hivatásszeretet tartalma is. Már nem 14 éves korban, hanem 17-18 éves korában határozhatja el a hallgató, hogy melyik pályát választja, és ez a választás feltehetően érettebb, tudatosabb és legtöbb esetben végleges.

"A pályaválasztás szabadságának hatalmas jelentősége van. Ha valaki szereti mesterségét, a munka számára öröm, a kielégülés forrásává válik. Az ilyen munkás kezdeményezőkézsége kifogyha-

tatlan, a munkatempó fokozása nem jelent neki megterhelést."⁵- írja Krupszkaja.

A leírtak is azt bizonyítják, hogy nagyon fontos már az általános, de a középiskolában is a különböző pályák megismertetése. Ez ugyanis nagy mértékben befolyásolhatja a tanulók pályára való irányulását és a helyes pályaválasztást.

"Ha valamely pályán, úgy a pedagógus pályán rendkívül fontos a hivatásszeretet, hivatástudat, éppen ezért nem elegendő, hogy a jelentkezők közül a legjobbak jutnak be a nevelőképző intézményekbe, hanem módot kell találni arra a megállapításra is, hogy az illetők valóban alkalmasak-e pedagógus pályára",⁶-mondotta Róbert Dottrens genfi egyetemi tanár.

3. A pedagógus személyisége a szakirodalomban

a/ Az óvónőképzőben, de bármely pedagógusképző intézményben a hivatástudatra való nevelés érdekében céltudatosan és helyesen munkálkodni csak úgy lehet, ha sikerül világosan és konkrétan megrajzolni az ideális pedagógus személyiségjegyeket. Nagy jelentősége van tehát annak, hogy felismerjük-e azokat a területeket, diszciplinákat, amelyek a pályához kötődést a 2 év során leghasznosabban szolgálják.

Ezt a nehéz kérdést az alábbi pontokban ismertetett módok egyikével vagy ezek kombinálásával lehet

5. Krupszkaja: Válogatott pedagógiai tanulmányai. Bp. Tk. 1952. 262. o.

6. Arató Ádám: A nevelőképzés néhány kérdése a kezdő nevelők munkája alapján. Ped. Szemle. 1958. 8.sz. 20. o.

megközelíteni:

aa/ A nevelés céljából, feladataiból, jelentőségéből, stb. kiindulva, felállítjuk a pedagógussal szemben támasztott társadalmi követelményeket. A kívánatos tulajdonságokkal rendelkező nevelő képének felrajzolása ugyanis az óvónőnek készülő fiatalok részére serkentő példát nyújt, a már dolgozó óvónőket pedig önismeretre buzdítja.

ab/ Megfigyeljük a jónak elismert óvónő jellemző vonásait, és ennek alapján megállapíthatjuk az eredményes munkához elengedhetetlenül szükséges tulajdonságokat.

Az e témával foglalkozó pedagógiai irodalom a legtöbb esetben ezeket a megközelítési módokat, tapasztalatokat és eredményeket használja fel, amikor megfogalmazza a pedagógus személyével kapcsolatos követelményeket.

E dolgozat keretében nincs lehetőségünk, nem is feladatunk a részletes tájékoztatás arról, hogy ki, mikor és hogyan foglalkozott ezzel a problémával. Mielőtt azonban a rendelkezésünkre álló pedagógiai irodalom alapján megkísérelnénk röviden összeállítani azokat a legfontosabb személyiségjegyeket, valamint jellemtulajdonságokat, amelyekre a további mondanivaló szempontjából feltétlenül szükség van, helyesnek tartjuk Lenin, Makarenkó, néhány szovjet és magyar pedagógiai munka e témával kapcsolatos megállapításának ismertetését.

/A magyar szakirodalomból dr. Ágoston György, dr. Buzás László, dr. Duró Lajos, dr. Faragó László, dr. Kiss Árpád megállapításaira hivatkozunk./

Lenin sok beszédében és cikkében hangsúlyozta a tanítók, pedagógusok fontos szerepét a társadalom szocialista átszervezésében. Az Internacionalista Tanítók 1918 januárjában tartott ülésén arra szólította fel a tanítókat, hogy ne zárkózzanak be szakmai tevékenységük szűken értelmezett keretei közé, hanem összeforrva a munkásosztállyal és a parasztsággal, váljanak a szocialista felvilágosító munka derékhadává. Felhívta a tanítók figyelmét többek között arra is, hogy "egész pedagógiai tevékenységüket kössék össze a társadalom szocialista átszervezésének nagy feladataival, a kommunista párt politikájával, tegyék magukévá a munkásosztály világnézetét és legyenek a kommunizmus szép, igaz eszméinek közvetítői a széles dolgozó tömegek között."⁷

Makarenkó egész életével és tevékenységével mutatta meg, hogy milyen legyen a szovjet pedagógus. Leglényegesebb megállapításait a következőkben lehetne összefoglalni:

- A szovjet pedagógus a kultúra és a tudás hordozója, aki új embereket nevel, tehát elengedhetetlen, hogy maga is példakép legyen.
- Rendelkezzék kitűnő szakképzettséggel, biztos és pontos ismeretekkel!
- Jellemezze a szocialista humanizmus, a dolgozó ember legmélyebb tisztelete, az életöröm, a bátorság, a követelő szeretet a gyermek iránt és követelések támasztása önmagával szemben!
- Viselkedjék egyszerűen, legyen közvetlen!

- Legyen jellemző rá az állandó munkakészség, szivósság, és állhatatosság!
- Legyen jellemző munkájára a jó tájékozódó képesség, amely biztosítja, hogy minden esetben és gyorsan megtalálja a legmegfelelőbb eszközt és bánásmódot neveltjével szemben! Ennek nélkülözhetetlen előfeltétele a komoly elméleti tudása, a jó megfigyelőképessége és a tanulók alapos ismerete.

Makarenkó foglalkozott a nevelés és a művészeti tevékenység kapcsolatával is. Részletesen olvashatunk erről dr. Ágoston György: Pedagógia c. munkája I. részében. A szerző azt írja, hogy a "nevelés megtanulható mesterség. "A nevelésben több művészetre emlékeztető vonást figyelhetünk meg." Minden pedagógusnak előnyére válik, ha művészi elbeszélő és előadó. Művészi foku lehet a pedagógusnak a gyermek lelkivilágába való beleérző képessége, a gyermekekre való hatni tudása."⁸

Ezek a művészi mozzanatok taníthatók és elsajátíthatók. A pedagógusnak szívét-lelkét, meggyőződését kell belevinnie a nevelésbe, ha tanítványait is meggyőződéses, őszinte emberekké akarja formálni.

"A nevelői rátermettség rendkívül összetett jelenség, több adottság szerencsés komplexuma. Ilyenek pl. a másokra való hatni vágyás és tudás adottsága, a mások lelkivilágába való beleélés adottsága, a gyermekek szeretete, szervezési adottságok. Ha azonban a nevelői rátermettség nem párosul

alapos elméleti felkészültséggel, pedagógiai kulturával, a gyermekek mélyreható tanulmányozásával semmire sem megy vele a nevelő. Mindezeket a gyakorlat érleli biztos pedagógiai érzékké, és teszi a nevelést valóban a művészettel határos mesteri munkává. - A kiváló pedagógiai teljesítményben már szinte lehetetlen szétválasztani a rátermettséget, az elméleti tudást és a gyakorlat fejlesztette jártasságot."⁹

Makarenkó a tekintélyt a pedagógus döntő fontosságú tulajdonságának tekinti, amelynek - véleménye szerint - forrásai: a "pedagógus kommunista világnézete és magatartása, tudása, kulturáltsága, erkölcsi tisztasága, szocialista humanizmusa, energiája és munkaképessége, jellemzősége, a gyermekek iránti követelő tisztelete."¹⁰

A Kairov-Goncsarov-Jeszipov-Zankov Pedagógia című műve lényegében összefoglalja és még pontosabban megfogalmazza azokat a követelményeket, amelyeket Lenin és Makarenkó vallott a pedagógus hivatásról.

"Csak akkor dolgozhat eredményesen a pedagógus, ha rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyekre mint az ifjú nemzedék nevelőjének és mint aktív társadalmi tényezőnek szüksége van."¹¹

A szerzők a pedagógus legfontosabb tulajdonságainak a következőket tartják:

- Munkája eredményességének alapvető feltétele, hogy ismer-

9. Dr. Ágoston György: Pedagógia I. Tk. 1962. 68-70. o.
10. B.N. Medinszkij: Makarenkó élete és pedagógiája. 111-116. o.
11. B.N. Medinszkij: Makarenkó élete és pedagógiája. 384. o.

je a marxizmus-leninizmus elméletét. Ez adja meg egész tevékenységének belső egységét. Ennek alapján fejleszti ki magában és juttatja kifejezésre tetteiben azokat az értékes erkölcsi tulajdonságokat, amelyekre tanítványait nevelnie kell. Elvhűsége szervesen összefügg élénk társadalmi-politikai aktivitásával.

- A pedagógusnak igen magas kulturális színvonalon kell állnia. Sokoldalú képzettséggel és alapos ismeretekkel kell rendelkeznie, azoknak a tudományoknak a területén, amelyeknek alapjait az iskolában tanítja. Csak az ilyen módon felkészült pedagógus tudja tanítványaiban a tudás vágyát felkelteni.
- Rendkívül fontos az elméleti és gyakorlati pedagógiai szakképzettség. Ez nélkülözhetetlen előfeltétele annak, hogy megfelelő szakértelemmel, eredményesen végezze munkáját.
- Az eredményes pedagógiai munka elengedhetetlen előfeltétele a gyermekekhez megfelelő viszonya. Szeresse tanítványait, de ez a szeretet legyen igényes, amely a gyermekek jó tulajdonságaiba vetett mély bizalommal, a gyermekek megbecsülésével párosuljon!
- A tanulókhoz való viszonyát hassa át a derű, optimizmus és a pedagógiai tapintat!
- Öntsön tanítványaiba önbizalmat, bátorságot, legyen igazságos!
- Elvhűsége, pedagógiai szakértelme és erkölcsi értékei adnak tekintélyt a pedagógusnak a tanulók és a szülők előtt egyaránt.

"Az ilyen tekintéllyel rendelkező pedagógusnak már személyes példája is hatalmas nevelőerőt jelent", - írják a szerzők.

Levitov a Neveléslélektan c. könyvében a következő tulajdonságokat tartja a jó pedagógus jellemzőjének:

- Rendelkezzék az ismeretátadás képességével!
- Meg kell értenie növendékeit.
- Önálló és alkotó munkát kell végeznie sablonok nélkül.
- Találékonyság, pontos tájékozódás jellemezze!
- Szervezőképessége fejlett legyen!
- Türelmesség, állhatatosság jellemezze!
- Legyen jó szakember!
- Értsen a pedagógiai mesterséghez!
- Tudjon tekintélyt tartani, amely a jó nevelő-munkájának alapja!

Kuzmina: "A pedagógiai képességeket vizsgálva - pedagógiai megfigyelőképesség, igényesség, pedagógiai tapasztalat, a megosztott figyelem és a szervezőképesség alapján - megkülönböztette az eleve pedagógiai beállítottságu típust, majd azt a típust, aki a szakmához szükséges ismereteket és képességeket nagy erőfeszítések árán sajátítja el, végül az eleve alkalmatlant."¹²

A magyar pedagógiai irodalomban - felszabadulás előtt és után egyaránt - szintén meg lehet találni a témával való foglalkozást. Ezek azonban - elsősorban a felszabadulás utáni időre vonatkozóan - tulnyomó többségükben nem külön

12. Kuzmina: Fejlődéslélektan és pedagógiai pszichológia. 1970-71. 245. o.

tudományos igényű munkák, dolgozatok, tanulmányok, egy-két kivételtől eltekintve, hanem egy-egy cikk, gondolatfelvetés. Ez azt is jelenti, hogy a felszabadulás után nem foglalkoztunk e kérdéssel olyan alaposan, mint ahogyan jelentősége, fontossága szükségessé tette volna. Ennek igazolására több gyakorlati példát is találhatunk.

A témára vonatkozó - felszabadulás előtti - tudományos hazai és külföldi irodalmat dr. Buzás László dolgozta fel A nevelő-tanár lélektana /Szeged, 1939./ című értékes munkájában. A tudományosan rendszerezett munka alapos, elméleti ismeretek, gyakorlati tapasztalatok birtokában összegezi azokat a pedagógusszemélyiséget jellemző és megkülönböztető jegyeket, amelyekkel a nevelő-oktató munkát, illetve hivatást végzőknek rendelkeznie kell.

Ebben a munkában a szerző a nevelés fogalmából kiindulva vezeti le a nevelői hivatás jellemzőit. A kibontakoztatásnak, a tökéletesítésnek feltétele, hogy a pedagógus higgyen a nevelői értékekben, a növendék fejleszthető, tökéletesíthető voltában, továbbá legyen meg benne a hatni-akarás dinamikus ereje és a segítség készsége.

A pszichés ráhatást tekintve fontos, hogy kedvező legyen a lelki kontaktus a nevelő és növendék között. Ennek legtermészetesebb alapjai a nevelőben: a szeretet, az egyéniségbe való beleélés és megértés képessége, valamint a pedagógiai tapintat. A tanítás eredményessége szempontjából pedig nélkülözhetetlen a közlőképesség és a vezetői képesség is. A felsoroltakon kívül még számos olyan lelki tulajdonság is van - írja dr. Buzás László - mint pl. az ön-

uralom, türelem, kiegyensúlyozottság, szociális érzület stb., amelyek szintén kívánatosak, de nem hivatásjellegzetességek, mivel ezek minden más hivatás területén fontosak, tehát általános emberi kívánalmak.

Dr. Buzás László által irtak időtállóak, alapvető követelmények a mai pedagógussal szemben a szocialista társadalomban is. A szerző helyesen ítél, amikor műve befejező soraiban így ír 1939-ben:

"Teljes mértékben azonban csak akkor töltheti be a tanító és a tanár a hivatását, ha kellő tekintélye lesz a társadalomban, - ami viszont csak akkor következik be, - ha a nemzet szervezetében mindenki annyit számít, amennyit a nemzet és a jövő érdekében szolgáltatott munkája ér, - akkor a legfontosabb hivatások egyikének betöltésével, a nagyreményű jövőbeni nemzedék kialakításával - a tanítói és a tanári rend értéke is jogosan megnövekedik."¹³ Elérkeztünk ahhoz az időhöz, amikor - ennek jelentőségét felismerve - a szocialista társadalom jelenlegi és jövőbeni alakulásában, társadalom építésében döntő feladat és szerep hárul a hivatásukat értő és szerető pedagógusokra, akiknek a nevelőmunkáján mulik a szocialista társadalom és a kommunizmus teljes felépítése.

A felszabadulás után dr. Faragó László és dr. Kiss Árpád Uj nevelés kérdései című, 1949-ben megjelent könyvében is találkozhatunk ezzel a kérdéssel. A szerzők, társadalmunk akkori helyzetéből és feladataiból kiindulva a

13. dr. Buzás László: A nevelő-tanító lélektana. 1939. Szeged. 110. o.

következőket írják: "A nevelőnek, ha a nevelés korszerű eszméjéből fakadó követelményeknek meg akar felelni, a következő tulajdonságokat kell birtokolnia:

1. Munkáját népünk jövőjének építésére szentelő szociális és politikai lénynek kell lennie.
2. Az ideális nevelő erkölcsi személyiség.
3. Ismeri a gyermeket.
4. Plasztikus, fejlődőképessé lélek, vezető egyéniség.
5. Munkájának a pedagógiai erosz a motorja, megvan a megfelelő önuralma és tapintata.
6. Tiszteletben tartja a gyermek szabadságát.
7. A közlés képességeinek is a szó modern értelmében birtokában van."¹⁴

Az elmondottak összegezéseként az idézett szerzők által összeállított társadalmi követelményeket az alábbiak szerint súlypontosítjuk: a pedagógust

- jellemezze a közösség szolgálata;
- harcolnia kell hivatása jelentőségének társadalmi tudatosításáért;
- legyen a társadalmi haladás szolgája, aki szívből gyűlöli a reakciót;
- legyen politikus lény;
- jellemezze a szocialista erkölcsi tulajdonság, mutasson példát az élet különböző területein;
- ismerje alaposan a gyermeket;
- legyen fejlődő, haladó ember, aki állandóan továbbképz

14. Dr. Faragó László - Dr. Kiss Árpád: Új nevelés kérdései. 206. o.

önmagát és környezetét is igyekszik ilyen szellemben nevelni;

- legyen jellemzője az önuralom, a pedagógiai tapintat, a gyermek tisztelete és közlésképessége.

Ugyanebben a könyvben a szerzők közlik egy neveléslélektani kutató eredményeit, aki a "sikeres tanítók" nevelői erényeit illetően a következő sorrendet állapította meg:

- "1. Szeret tanítani, és munkája személyes kielégülést szerez neki.
2. Öntudatos, méltóságteljes, bátor és biztos személyiség.
3. Szociális hajlamu ember, aki meg tudja érteni az embereket és különösen a gyermekeket.
4. Képes érzelmeinek és indulatainak fékezésére.
5. Bizik önmagában, mer kísérletezni és ujitani.
6. Önzetlen ember."¹⁵

Az említett kutató egy amerikai pedagógus felmérését is ismerteti, aki 1200 gyermek és ifju megkérdezésével keresett választ arra a kérdésre, hogy a tanulók milyen erényeket követelnek meg tanítóiktól.

Íme a sorrend:

- "1. Megértő legyen!
2. Dolgozzon együtt a gyermekekkel!
3. Legyen demokratikus!
4. jószág
5. kedvesség
6. türelem

15. Lásd 14.u.o. 207-208.o.

7. széleskörű érdeklődés
8. kellemes megjelenés
9. igazságosság
10. humorérzék
11. nyugodtság, következetesség
12. a gyermeki problémák iránti érdeklődés
13. hajlékonyság, alkalmazkodóképesség
14. a dicséret helyes alkalmazása
15. a tanításban való ügyesség."16

Mint az előzőekben leírtuk, a jó pedagógus személtiségrajzát, jellemző vonásait hazánkban is több neveléslélektani és pedagógiai mű tárgyalja. Kelemen László pl. így osztályozza:

1. A pedagógus a társadalom megbízottja, szociális lény.
2. Eszmeiség, kiforrott világnézet és meggyőződés jellemezze, mert szuggesztivitás csak a haladó eszmékkel és célokkal való személyes azonosulásból, igazi meggyőződésből fakadhat!
3. Fejlettebb és tökéletesebb legyen, mint növendékei!
4. Szükséges a szuggesztív erő, a megfelelő közlőképesség, hogy a pedagógiai hatás eredményes tolmácsolója lehessen.
5. Nélkülözhetetlen a humanizmus, a tanulók iránti szeretet és megértés.
6. A speciális pedagógiai képességek: pedagógiai képzelet, megfigyelőképesség, igényesség, pedagógiai tapintat, megosztott figyelem és szervező képesség.

16. Lásd 14.u.o. 207-208. o.

A pedagógiai vonal ismertetése után arról szólunk, hogy e témakört - pszichológiai oldalról megközelítve - dr. Duró Lajos több oldalú tudományos kutatása is gazdagította. A személyiség-megismerése hivatástudat-alakító hatásának vizsgálata című tanulmányában. A szerző konkrét tények alapján elemzi "az V. éves hallgatók tanítási gyakorlatához kapcsolódó személyiség-megfigyelési feladatok hivatástudat-alakító hatását."¹⁷

Elsőként elemzi a nevelői hivatástudat összetevőit mint motivumot, 5 pontban összefoglalva:

- "1. Hivatásérzet elmélyítése.
2. Tudományos szakismeret.
3. Szocialista nevelő-növendék viszony ösztönzése.
4. Gyermekközelségbe jutás elősegítése.
5. Nevelői tudatosság fejlesztése"¹⁸

Természetesen a leírtak ma is érvényesek. Ezt írja a szerző: "A nevelői hivatástudat vizsgált összetevői szoros kapcsolatban és kölcsönhatásban vannak a hivatás gyakorlásának pedagógiai feltételeire utaló motivumokkal."¹⁹

A tanulmányban összegeződnek a nevelői hivatás eredményesebb gyakorlását segítő pedagógiai feltételek.

Az óvónői hivatástudat az általánosabb pedagógusi hivatástudatból vezethető le. Az óvónői hivatástudattal, annak több oldalú vizsgálatával az általunk tanulmányozott és ismert szakirodalom eddig nem foglalkozott. A pedagógusi hivatás betöltéséhez többféle élethivatáshoz szükséges

17-18-19. Dr. Duró Lajos: A személyiség-megismerés hivatástudat alakító hatásának vizsgálata. Magyar Pszichológiai Szemle 1967. 4. sz. 516. o.

személyiségvonások magas szintű ötvözete szükséges. Ezt Usinszkij így fogalmazza meg: "A nevelésben mindennek a nevelő személyiségére kell támaszkodnia, mert a nevelő erő csupán az emberi személyiség élő forrásából fakad."²⁰

b/ A következőkben megpróbáljuk összefoglalásként jellemezni azokat az ideális személyiségjegyeket, tulajdonságokat, amelyeknek napjaink szocialista pedagógusát jellemezniük kell. Az óvónőképzésre fordítható 2 évet maximálisan csak úgy tudhatjuk kihasználni, ha ismerjük az óvónői modellt, hogy azt a lehetőségekhez képest legjobban megközelíthessük.

ba/ Nevelői hivatásszeretet

A pedagógushivatás egyik legjellemzőbb vonása a munkaszeretet. Ha a nevelő egyesíti magában a munka és a tanulók iránti szeretetet, akkor kapcsolódhat be maximális hatékonysággal neveltjei személyiségének formálásába. Legyen tudatában annak, hogy a jól végzett munka az állampolgár legfőbb erkölcsi mércéje! A pedagógus minden körülmények között végezze munkáját lelkiismeretesen! Ez alapvető társadalmi, emberi követelmény.

bb/ Eszmei, politikai fejlettség

A világnézeti nevelés feladatrendszerét az élet fogalmazza meg. Egyetlen pedagógusnak sincs joga e fela-

20. Usinszkij: Fejlődéslélektan és pedagógiai pszichológia 1970. 247. o.

dat megvalósítása elől kitérni. A Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről szóló törvény a pedagógusokra vonatkozó fejezeteiben fogalmazza meg a nevelőkkel szemben támasztott világnézeti, erkölcsi, politikai követelményeket. A meggyőződéssel végzett munka a jellemes ember legfőbb tulajdonsága, és döntő fontosságú előfeltétele az eredményes nevelőmunkának. A kommunista elvhűség adja meg a pedagógus egész tevékenységének belső egységét. A marxista-leninista tanok alapjait tudatosan elsajátító, a szocializmus ügyéhez hű pedagógus kialakítja a maga tudományos, dialektikus materialista világnézetét, kifejleszti magában és kifejezésre juttatja tetteiben azokat az erkölcsi tulajdonságokat, amelyekre tanulóit nevelnie kell.

bc/ Társadalmi, politikai aktivitás

A pedagógus elvhűsége szorosan összefügg társadalmi-politikai aktivitásával. Társadalmi tevékenysége főleg abban nyilvánul meg, hogy órán és osztályon kívül is jelentős munkát végez tanítványai között, pedagógiai felvilágosító munkát végez a lakosság körében, részt vesz a művelődési intézmények munkájában, valamint a tudományos és politikai ismeretek terjesztésében.

A pedagógust főként annak alapján értékelik és becsülik meg, hogy milyen eredményesen foglalkozik tanítványaival, és milyen aktivan vesz részt a társadalmi életben.

Amikor a pedagógus az új nemzedéket szocialista szellemenben neveli, elsőrendű politikai munkát végez.

Éppen ezért megfelelő politikai tájékozottsággal is kell rendelkeznie. Legyen elvhű, kísérje állandóan figyelemmel a politikai eseményeket, hazánk harcát a szocializmus teljes felépítéséért! Csakis így hathatja át természetes eszmeiség, és csakis ilymódon mélyitheti el nevelőmunkáját.

bd/ Szaktudás, általános műveltség

A pedagógusnak széleskörűen megalapozott, elmélyült szakmai ismeretekkel kell rendelkeznie mindazokban a tárgyakban, amelyeket tanít. Alapos és korszerű szaktudás nélkül nem képzelhető el jó pedagógusegyéniség.

A pedagógusnak állandóan és behatóan kell foglalkoznia a tananyag tartalmával, tankönyvekkel és mindazokkal a következtetésekkel, amelyeket a tananyagból le akar vonni, hogy a tanulóknak ne csak ismeretekké, hanem meggyőződésükké váljanak.

A pedagógus érdeklődési köre azonban nem szorítkozhat csupán szűkebb szakterületére. Sokoldalú képzettséggel kell rendelkeznie. Aki ilyen széleskörű ismerettel rendelkezik, tanítványaiban is könnyebben kelti fel a tudás vágyát, könnyebben fejleszti ki érdeklődésüket az ismeretek iránt. A művelt pedagógusnak van tekintélye, a tanulók, a szülők, a környezetében lévő személyek és a társadalom előtt.

Az alacsony általános műveltségű és hiányos szakműveltséggel rendelkező pedagógus hamar elveszti tekintélyét, és ez munkáját eredménytelenné teszi.

be/ Pedagógiai felkészültség

A pedagógusnak olyan elméleti és gyakorlati pedagógiai és pszichológiai ismeretekkel kell rendelkeznie, amelyek birtokában képessé válik a szocialista neveléstudomány elvei és célkitűzései szerinti oktató-nevelő munkára. Ha nem sajátítja el a didaktikát, pedagógiát, pszichológiát, módszertant, akkor pedagógiai tevékenysége ösztönös lesz. Nélkülözhetetlen tehát a pedagógiai mesterségbeli tudás, amely a nevelő eszmei beállítottságának, általános műveltségének, szaktudásának és szakmai felkészültségének, tapasztalatainak szintézise.

A tanulmányok idején szerzett tudás olyan alap, amelyet a gyakorlat épít tovább. A nevelőnek rendszeresen kell olvasnia a hazai és külföldi klasszikusok műveit, hasznosítania kell pedagógiai örökségünk pozitív tapasztalatait, a legújabb kutatások eredményeit. A szakképzett nevelő ismeri az elmélet és a gyakorlat dialektikus kapcsolatát, és tudatában van annak, hogy nem lehet eredményes pedagógiai tevékenységről szó a pedagógiai elmélet és gyakorlat szoros kapcsolata nélkül.

Tárgyilagosan kell értékelnie a tanítványok tudását, akik számára ez tanulságos izelítő az emberi, a társadalmi igazságosságból vagy igazságtalanságból. A gyermek ugyanis az iskolában tapasztalt igazságosság vagy igazságtalanság élményét kitörölhetetlenül magával viszi egész életére.

A pedagógus szakmai felkészültségéhez tartozik beszédkulturája is. E téren is igen magas követelményeket kell kielégítenie, mivel a nyelvi közlés az ismeretek át-

dásának és a tanulókra gyakorolt hatásnak is eszköze. Különösen fontos, hogy a pedagógus világosan, egyszerűen, logikusan és meggyőzően tudjon beszélni. Beszédének érzelmi színeződése sem elhanyagolandó, mert tanítványainak nemcsak értelmére, hanem érzelmeire is kell hatnia.

bf/ A gyermek megbecsülése és szeretete

Iskoláinkban egyre nagyobb szerepet kap a tanár-tanítvány megfelelő viszonya. Semmi sem vonzza a gyermeket annyira nevelőjéhez, mint az, ha megérzi, hogy nevelője becsüli és szereti őt.

A jó pedagógus minden tettét higgadtság jellemzi: nem ítél elhamarkodottan, tartózkodik a sértő kifejezésektől és az olyan szavaktól, amelyek megalázzák a gyermek emberi méltóságát. A tisztelet mértéke az ember iránti igényesség mértéke is Makarenkó szerint. Az ember iránti megbecsülés és igényesség azon alapul, hogy hiszünk erejében is képességében, s ez egyben a szocializmus gyakorlata is.

Olyan szeretetre és megbecsülésre van szükség, amely segítőszándékkal igyekszik kibontakoztatni a fejlődő személyiség érdekeit.

bg/ A pedagógiai tapintat

A szocialista pedagógus személyiségének lényeges vonása az ugyancsak szereteten alapuló pedagógiai tapintat is, amely a szocialista humanizmusra épül, és jellemzője a nevelő erkölcsi magatartásának. A nevelői tapintaton a helyes cselekvés iránti érzéket értjük. Ez megkönnyíti a nevelő számára a tanítványokkal való egészséges kapcsola-

tok kialakítását és a közösség megszervezését.

A nevelői tapintat leglényegesebb összetevői: a figyelem, a figyelmeesség, a körültekintés, előrelátás, az alkalmazkodás, valamint a megfelelő eszközök megválasztása és alkalmazása.

bh/ Alkotómunka, bátor kezdeményezés

A nevelői személyiség külön jellemvonásaként kell hangsúlyozni a pedagógus alkotómunkáját.

A pedagógus nem egyszerű közvetítő a nevelési célok és a gyermek, továbbá az ismeretek és a gyermek között, hanem egyuttal alkotó is. Az alkotómunka iránti érzék jellegzetes vonása a pedagógus hivatásának, és általában az oktató-nevelő munkának. Nagyon kifejezően fogalmazza meg az alkotómunka iránti érzék szükségességét N. K. Krupszkaja: "A megfelelő magaslatra kell emelni az oktatás művészetét. Nagyszerű tanterveket lehet készíteni, de mindez kevés haszonnal jár, ha a nevelő nem tudja azokat közel hozni és érthetővé tenni a gyermek számára. A mai gyermekek fejlettebbek, elevenebb eszűek a régieknél. Nem lehet tehát velük a régi módszerek alapján dolgozni. Fel kell tudni kelteni az érdeklődésüket, meg kell őket nyernünk, és tevékenységüket megfelelő mederbe kell terelnünk. Az új eljárások egész sorát kell kidolgoznunk, és el kell sajátítanunk az oktatás és a nevelés művészetét."²¹

Alkotómunka és bátor kezdeményezés nélkül nem képzelhető el jó nevelő. Alkotómunkát kell végeznie az új iskolában, amely-

21. N. K. Krupszkaja: Válogatott pedagógiai tanulmányai. Budapest. 1952. Tankönyvkiadó Vállalat 262. o.

ben a szocialista társadalom aktív és tudatos építőit kell felnevelnie.

Miután jellemeztük a szocialista pedagógus személyével szemben támasztott követelményeket, a továbbiakban szeretnénk feltárni a pedagógustársadalom egyik jelentős részének, az óvónőknek azon sajátos jellemző vonásait, amelyek megfelelnek szocialista társadalmunk pedagógusképzés iránt támasztott igényeinek és a gazdasági, társadalmi és politikai rendszerünk további erősítéséhez nélkülözhetetlen szükségleteknek.

c/ Olyan óvónőket kell nevelnünk, akik:

- korszerű általános műveltséggel rendelkeznek,
- ismerik a nevelőmunka társadalmi jelentőségét, és rendelkeznek nevelői tevékenységük céltudatos gyakorlásához szükséges korszerű szakmai műveltséggel;
- ismerik társadalmunk főbb problémáit, fejlődési tendenciáit, és tisztán látják saját társadalmi helyzetüket és szerepüket;
- jól ismerik a szocialista erkölcs normáit, s ezek a normák személyiségükbe beleépülve viselkedésszabályozástényezőként hatnak;
- a szocialista tudatu ember meggyőződésével szembe tudnak szállni a maradi nézetekkel;
- rendelkeznek a szocialista nevelő olyan alapvető jellemvonásaival, mint az önfegyelem, türelem, jó kedély, derű, szerénység, optimizmus, határozottság, kezdeményezőképeség, küzdőképesség, kötelességtudat, kulturált magatartás, humanitás, jó ízlés;

- rendelkeznek az óvónői pályához szükséges speciális tulajdonságokkal, jellemvonásokkal és képességekkel, mint a gyermekismeret, a gyermekszereket, hivatástudat, fejlett pedagógiai megfigyelőképesség, helyzetfelismerő-, tervező- és szervezőképesség, a szuggesztív ráhatási és közlőképesség, a méltányos követelés és értékelés képessége, valamint a kisgyermek lelkivilágába való beleélés képessége;
- hivatásszeretetből vállallják a kisgyermek nevelését abban a tudatban, hogy a pedagógus nemcsak a jelent formálja, hanem a jövőt is megalapozza. Éppen ezért szükséges, hogy kialakuljon bennük az állandó önképzés igénye, valamint munkamódszereik és munkastilusuk folytonos tökéletesítését serkentő szakmai önismeret;
- a fizikai és szellemi munkához szükséges testi fejlettség, edzettség, gondozottság.

Ahhoz, hogy a fenti nevelési céllal egybeeső szocialista óvónői személyiségmodellt megközelíthessük, úgy kell megterveznünk megvalósítandó feladatainkat, hogy - az intézetből kilépve - az új diplomások önneveléssel eredményesen tudjanak munkálkodni személyiségük gazdagításán, és egyre jobban megközelíthessék a szocialista óvónői ideált.

Dolgozatunk bevezető részében áttekintettük a témához kapcsolódó irodalmat, és megvontuk azokat a határokat,

amelyeken belül még megfelelő nevelői és általános emberi alkatról beszélhetünk, vagy éppen ideális pedagógusi egyéniség képzelhető el. A továbbiakban - dolgozatunk fő kérdéskörének szolgálatában - azt az alapanyagot vizsgáljuk, amelynek formálása révén kialakítható az első részben megrajzolt óvónői ideál.

I.

Az óvónőképzőbe jelentkező hallgatók pályára
irányulásának motiváló tényezői

1. A pályaválasztás indítékai

A felsőfoku óvónőképzés 20 éves multjára visszatekintve, igen nagy tapasztalati anyagot mondhatnak magukénak az óvónőképző intézeti szakemberek. E dolgozat szerzője maga 10 éven át vizsgálta a fenti címben megfogalmazott kérdéskört. Az informálódás változatos formái alapján gyűjtött jelentős mennyiségű mérési adalék értékelését az alábbiakban ismerteti.

A megszabott képzési és nevelési cél eléréséhez szükséges feladatok megtervezéséhez reálisan át kell tekinteni, hogy milyen indítékokkal érkeznek az óvónőképző intézetbe lépő hallgatók.

Meghatározza a hallgatók pályaválasztását az a tény is, hogy már nem 14 éves korban, hanem legtöbb esetben 17-18 éves korukban döntenek jelentkezésük ügyében.

1. számú kérdőív

Mikor határozta el, hogy óvónő lesz?

Adat- szerzés éve	Kis- korban	VIII.oszt. végéig	Gimn.évek alatt	Érettségi után	Nem vet- ték fel
1969	17 hallg.	15 hallg.	68 hallg.	-	-
1970	10 "	14 "	65 "	6 hallg.	5 hallg.
1971	10 "	23 "	67 "	-	-
1972	6 "	17 "	67 "	10 "	-
1973	5 "	23 "	64 "	8 "	-
1974	1 "	25 "	70 "	4 "	-
1975	3 "	12 "	65 "	14 "	6 "
1976	6 "	20 "	56 "	13 "	5 "
1977	3 "	40 ②	36 "	7 "	14 "
1978	5 "	39 "	31 "	15 "	10 "
<hr/>					
%-ban	6,6 %	22,8 %	58,9 %	7,7 %	4 %

A válaszok azt bizonyítják, hogy az óvónőképzőbe jelentkező hallgatókban a pályaválasztás különböző életkorra esik. Az általános iskola VIII. osztályának befejezéséig a hallgatók 29 %-ában érlelődött meg az elhatározás, hogy óvónő szeretne lenni. Ez nem mondható kis számnak. Az óvónőképzőbe jelentkezők között több mint 50 %, pontosan: 59 % pályaválasztása a gimnáziumi évekre esik. Ehhez hozzá lehet venni az érettségi után választókat is, így összesen 67 %. Érdekes adat az 1977-78-as létszám, eszerint az általános iskola VIII. osztályáig az előző évekhez viszonyítva majdnem megduplázódik az óvónői pálya iránt való vonzódás, illetve a választás mértéke. Ennek egyenes követke-

ménye az, hogy viszont csökkent a gimnáziumi évek alatt kialakuló pályavonzódás.-

A változásnak több oka is lehet. Ismeretes, hogy egy pálya iránti vonzódásra hatással lehet a társadalmi megbecsülés és a munkaerő-kereslet is. Valószínűnek tartjuk, hogy az utóbbi években megnövekedett érdeklődés az óvoda iránt, a rohamosan gyarapodó óvodák száma, az óvónői hiány is közrejátszott a pályaválasztás némileg korábbi életkorra való áttevődéséhez. Nem szabad azonban azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy azok a hallgatók, akikről szó van, az 1970-es bérrendezéséskor még általános iskolába jártak. Minden bizonnyal a nagyobb társadalmi megbecsülés is motiválta pályaválasztásukat.

A számokat tovább elemezve, látható, hogy 1975. évtől nőtt azoknak a száma, akik érettségi után vagy más felsőoktatási intézménybe való be nem kerülés miatt jelentkeztek az óvónőképzőbe.

E jelenség - természetesen - nem valószínűsíti a kialakult hivatásszeretetet, hivatástudatot.

Ez a tapasztalat sugalmazta a következő kérdés feltevését.

2. számú kérdőív

Milyen pályára szeretett volna menni legszívesebben?

Adat-szerzés éve	Óvónő	Tanító	Tanár	Egyéb	Nem válaszolt
1969	46 hallg.	10 hallg.	16 hallg.	18 hallg.	10 hallg.
1970	55 "	5 "	15 "	25 "	-
1971	62 "	10 "	20 "	8 "	-
1972	39 "	9 "	31 "	21 "	-
1973	50 "	2 "	16 "	22 "	10 "
1974	50 "	13 "	20 "	11 "	6 "
1975	54 "	16 "	15 "	13 "	2 "
1976	52 "	14 "	15 "	12 "	7 "
1977	30 "	20 "	20 "	15 "	15 "
1978	36 "	9 "	24 "	16 "	15 "
%-ban	47,4 %	10,8 %	19,2 %	16,1 %	6,5 %

A kapott válaszok alapján az első 8 évben 39-62 között volt azok száma, akik legszívesebben óvónők szerettek volna lenni. Az 1977-es évtől azonban sajnálatos módon kevesebben érdeklődtek e pálya iránt. A tanítói és különösen a tanári pályára való jelentkezés viszont szaporodott.

Természetesen sem az óvónői, sem a tanítói, de a tanári munka sem nélkülözheti a pedagógusi hivatástudatot. Valamennyi nevelői tevékenység előfeltétele ez, és elsősorban a gyermekek életkora, az ehhez alkalmazkodó bánásmód és a velük kapcsolatos tevékenység sajátos igénye szerint differenciálódik. Nem lehet tehát merev hátárt vonni az óvónői, tanítói, tanári pálya iránt való vonzalom, valamint

a pályához szükséges adottság, rátermettség között.

Azt a következtetést is levonhatjuk, hogy 17 éves korban feltétlenül frissebb ismeret és érzelem fűzi a hallgatót tanáraihoz, esetleg tanítóihoz is, mint ahogyan az óvónőjére emlékezhet.

Ezek a tapasztalatok arra intenek, hogy a pályaismertetésnek alaposabbnak kell lennie, a felvételi rendszernek is jobban kell építenie a pályaalakmasság érzelmi motivumaira, és - nem utolsósorban - a pedagógusképzés egyes fokozatait közelíteni kell egymáshoz.

E fontos kérdéssel később részletesebben foglalkozunk. A jelenlegi szisztéma szerint a pedagóguspályák közti választás legtöbbször ösztönös. A jelölt úgy érzi, hogy a kisebbekkel vagy éppen a nagyobb gyermekekkel szeretne legszívesebben foglalkozni. Ez arra utal, hogy a pedagóguspályát választók eléggé elmosódó pályaismerettel rendelkeznek. Ezekben a hallgatókban tisztáznunk kell, hogy mire is vállalkoznak, amikor a pedagógusi vagy éppen az óvónői pályát választják; ki kell váltani belőlük a hivatásszeretet első megnyilvánulásait, hogy ezek fokozatosan a hivatástudat rangjára emelkedjenek.

Nagyobb és nehezebb feladatunk van azon hallgatók esetében, akik legszívesebben más pályára mentek volna. Adataink szerint ezek aránya - a 10 éves átlagot tekintve - 16 %, ha pedig hozzájuk számítjuk azokat is, akik erre a kérdésre nem válaszoltak, 23 %. Ennek valószínű oka az, hogy az utóbbiak nem akarták felfedni, hogy más pálya vonzotta őket. Ezekkel a kétéves képzés idején differenciáltan kell foglalkozni az óvónői hivatás megkedveltetése érdekében. A hogyanra később válaszolunk.

3. számú kérdőív

Mi játszott közre elhatározásában?

A kérdésre kapott válaszok nagyon érdekes tartalmat takarnak. A legtöbbet jelölt motiváló tényezőket csoportosítottuk, s így az alábbi képet kaptuk:

Adat-szerzés éve	Óvoda közel	Gyermek-szeretet	Család-tag hatása	Volt nevelő	Közvetlen gyak.	Rövid képz. idő	Nem választ
1969	4 h.	56 h.	12 h.	4 h.	4 h.	14.h.	6 h.
1970	3 "	59 "	18 "	2 "	5 "	9 "	4 "
1971	8 "	53 "	15 "	3 "	4 "	10 "	7 "
1972	4 "	53 "	13 "	4 "	5 "	16 "	5 "
1973	2 "	54 "	26 "	2 "	10 "	3 "	3 "
1974	6 "	60 "	14 "	3 "	13 "	4 "	-
1975	3 "	57 "	18 "	3 "	9 "	7 "	3 "
1976	1 "	60 "	18 "	3 "	8 "	10 "	-
1977	2 "	61 "	12 "	6 "	10 "	7 "	2 "
1978	2 "	54 "	13 "	4 "	17 "	8 "	2 "
<hr/>							
%-ban	3,5 %	56,7 %	15,9 %	3,4 %	8,5 %	8,8 %	3,2 %

Örvendetes, hogy - a 10 éves átlagot tekintve - az óvónői pályára való indíték a hallgatók 57 %-ánál a gyermekszeretet. Ez egyébként természetesnek tekinthető, leányokról lévén szó, az ösztönös anyai szeretetet a gyermek iránt véljük tükröződni.

Az indítékek között második helyen a közvetlen családtagok hatása szerepel. A válaszokban elsősorban szülőket, testvéreket sorolták fel a hallgatók. Ilyenek: "módomban

volt édesanyámhoz sokszor bejárni az óvodába, így megismer-
tem a gyermekeket és elhatároztam, hogy én is óvónő leszek.
"Vagy: "Szüleim pedagógusok, sokat hallok tőlük a gyermekek
neveléséről, ismerem képességeimet, én is az szeretnék len-
ni." "Testvérem pedagógus, sokat voltam nála, hallgattam
lelkes beszédét az óvodás gyermekekről, s hozzám is közel
kerültek ezáltal, én is elhatároztam, hogy óvónő szeretnék
lenni."

Nem kevés azoknak a száma, akik a rövid képzési idő
miatt választották az óvónői pályát. Ilyen esetben különö-
sen sokat kell tennünk a hivatás megszerettetése érdekében.
Feltételezhető, hogy hároméves képzés esetén a rövid két év
nem csábítaná óvónőképzőbe a gyors diplomaszerzésre vágyó-
kat.

A más felsőfoku intézetbe felvételt nem nyert hallga-
tók elmennek képesítés nélküli óvónőnek. Bár elismerés il-
leti mindazokat, akik képesítés nélkül vállalkoznak a gyer-
mekek nevelésére, ez azonban a gyermekek nevelése szempont-
jából nem jó. Negatív hatásait a későbbi években lehet ta-
pasztalni. /Kivételek azonban itt is vannak, mert többen
közülük épp a mindennapi gyakorlatban szeretik meg az óvó-
női munkát./ Ilyen a helyzet a levelező hallgatók esetében
is. Ne feledjük, hogy a képesítés nélküli óvónőknak előbb-
utóbb meg kell szerezniük az óvónői diplomát, ha továbbra
is az óvodában kívánnak dolgozni. Így írnak erről: "Amikor
nem nyertem felvételt, elmentem képesítés nélküli óvónőnek.
Nagyon megszerettem a gyermekeket, nem gondoltam, hogy olyan
szép munka az óvónői munka." Más: "Az óvodai gyakorlat során

döbbsentem rá, milyen ragaszkodó tud lenni egy kis gyermek, és nagyon megszerettem őket, ezért jöttem az óvónőképzőbe."

Olyan előzetes motivációról is olvashatunk, hogy az óvodához közel lakók meglátták, hogyan foglalkozik az óvónő a gyermekekkel és ez érlelte meg bennük, hogy - ha felnőnek - ők is óvónők lesznek. Ezek a pályázók már kiskorukban az óvónői pálya mellett döntenek. "Tetszett a gyermekekkel való foglalkozás, a nyugodt légkör, az állandó tisztaság, a gyermekek vidámsága." - írja az egyik hallgató. A nevelőre, mint a pályaválasztást is sugalmazó példaképre való hivatkozás százalékos aránya nagyon alacsony: 3 %. Vajon mi lehet az oka annak, hogy a tanítvány nem lelkesedik a tanár személyéért, kevésbé vágyik arra, hogy hozzá hasonló legyen? A saját diákéveimre visszagondolva, mindig volt és még ma is van olyan nevelő, akihez szeretnék hasonlítani, aki példaként állt és áll előttem. Vajon mindig példakép-e a nevelő? Dolgozatunkban arra is keressük a választ, hogy milyen az ideális nevelő.

2. A középiskola pályairányítással kapcsolatos feladatai.

A pedagógusi pálya választása érdekében tehát sokat tehetnek a középiskola tanárai a hivatástudattal végzett mindennapi oktató-nevelő munkájukkal; a tanórán kívüli kapcsolattartással, a fiatalokkal való törődésükkel; lelkesedéssel, meggyőződéssel végzett munkájukkal; a tanulók pontosabb megismerésével és a személyiségjegyek ismeretében a képességüknek megfelelő pályairányítással. Idejében fel kell ismerniük a tanulóknak, kiből lenne jó pedagógus, és

a négy év alatt serkenteniük kell ezeket a pedagógusi pályaválasztásra. /Azt hiszem, ez nemcsak jogunk, hogy a legjobbak kerüljenek a pedagóguspályára, hanem egyben kötelességünk is a jó pedagógus utánpótlás érdekében./

Nagy felelősséget kíván az oktatóktól személy szerint is, de a társadalom iránt való elkötelezettségből adódóan is, hogy a tanulók legjobbjai kerüljenek a pedagógusképző intézetekbe. Sajnos, az osztályfőnökök ilyen irányú tevékenységét nem igazolja a gyakorlat. Több esetben lehet tapasztalni, hogy a tanár így buzdít: "közepes tanuló vagy, de óvónőnek jó leszel." Még napjainkban sincsenek tisztában azzal, hogy az óvónőnek milyen sokoldalúnak kell lennie. Egyébként milyen megbecsülést várhat az óvónő másoktól, ha pedagógustársai is így nyilatkoznak munkájukról.

A felvételi kérelmekhez csatolt gimnáziumi ajánlásokat áttanulmányozva mint felvételi bizottsági tag a dolgozat szerzője, személyesen is meggyőződhetett arról, hogy még mindig nem reális a jelentkező hallgatóról irt vélemény. Ez nem egyszer már a felvételi alkalmával, beszélgetés közben kiderül, vagy a képzési időszakban másként ismerjük meg a felvett hallgatót, mint amit leírtak róla.

Olyan eset is előfordult, hogy beszédhibás hallgatót ajánlott az osztályfőnök, vagy testi hibával rendelkezőnek az alkalmassági vizsgán kellett megmondani, hogy nem alkalmazható óvónői pályán.

Természetesen a gimnáziumi oktatóknak is megvannak a maguk gondjai a tanulókkal, a magas létszám, a nem megfelelő tárgyi feltételek, a zsúfoltság egy-egy osztályban, a

szülők segítőkészségének hiánya, sőt olykor a helyes nevelőhatással ellentétes szülői nevelés. Mégis úgy gondoljuk, hogy elvárható az osztályfőnöktől, de az osztályban oktató tanároktól is, hogy jól ismerje a pályázót, a megfelelő pályára irányítsa.

Sokkal szélesebb körben kellene tehát a fiatalokkal megismertetni a különböző pályákat, foglalkozásokat. Igaz, erre már az általános iskola VII-VIII. osztályában is szükség volna. Konkrétan beszélgetni, bemutatni, személyes látogatást szervezni, a különböző adottságokat, képességeket igénylő munkáról, hogy a tanuló ne csak egy foglalkozásban gondolkodjék, hanem ismerje meg a hasonló vagy rokon szakmákat is. Ugyanilyen formában többet kellene beszélgetni a pedagóguspályáról, a pedagógushivatás szépségéről, nehézségéről is. Meglátásunk szerint a középiskolai oktatók sem ismernek minden szakmát, így éppen ennek hiánya miatt nem tudnak javasolni sem. A pályaválasztási tanácsadónak, ebben kellene segítenie, helyesebben szólva, a pedagógusképző intézeteknek - így az óvónőképző intézetnek is - motiválóbb hatású, szemléletes tájékoztató anyaggal /diasorozat, pergőfilmek stb./ kellene ellátniuk a középiskolákat és - természetesen - a pályaválasztási tanácsadó-központokat is. Egészséges szelektálás lehet igazán a hivatástudat fejlesztésének egyik alapfeltétele!

3. A felvételi rendszer bírálata és korrekciója.

A felvételi rendszerünk bírálatára csak közvetve vállalkozunk s csupán olyan mértékben, amennyire témánk kifejtése megkívánja. Véleményünk szerint a kiválasztás-képzés, továbbképzés hármasságát feltétlenül bizonyítani kell. Vezérlő elvünk legyen: a kiválasztásban igényesség, a képzésben korszerűség, a továbbképzésben pedig a jövő kívánalmainak szolgálata.

Jelenlegi felvételi rendszerünk két részből áll.

a/ Alkalmassági vizsga: testi

ének, hallás

beszédképesség

szinlátás

b/ Felvételi vizsga: magyar írásbeli és szóbeli
történelem szóbeli.

A felvételi vizsga anyagának tartalma az érettségi anyagnak felel meg. A felvételi alkalmával módunk van a jelölttel elbeszélgetni részben pályamotivációiról, részben egyéb általános műveltségbeli kérdésekről. Ezek a beszélgetések - részben objektív okok miatt - nem elegendőek annak megállapítására, hogy a jelölt alkalmas-e az óvónői pályára. Az egyéni képességek, az izgalmi állapot ennek megállapítását hátrányosan befolyásolja, legalábbis befolyásolhatja. A felvételi bizottságok tagjainak túlzott szubjektivitását nem feltételezzük.

Véleményünk szerint nincs szükség az érettségi ismeretek kontrollálására. Az előírt tananyag elsajátíttatása a gimnáziumok feladata. Nekik kell egységesebb követel-

ményt, magasabb mércét állítani a tanulók elé. Sok gimnáziumból megbízható tudással jönnek a jelöltek. Sajnos azonban olyanok is akadnak, akik az általános iskolai szinten sem ismerik a magyar történelmet és irodalmat.

A gyengébb tudás logikus eredménye a felvételi vizsgákon az alacsony pontszám. A felvettek között néhányan csak 10 - 10,5 pontot érnek el! Általában közepes vagy gyenge közepes átlagra számíthatunk. /Mindez jól ismert beszédtemája a felvételi vizsgabizottságoknak, köztük a középiskolákat képviselő szaktanároknak./

Az irodalmi és történelmi ismeretek mellett nagy szükség lenne olyan adottságok megvizsgálására is, hogy milyen a jelöltnak az óvónői pályára való rátermettsége.

A rátermettség megállapítása feltételezi a kritériumok pontos ismeretét. Ezek normatív összeállítására eddig - tudomásunk szerint - nem került sor. Jelen dolgozat készítőjének 25 év alatt /melyből 15 évet óvónőként - ebből 10 évet gyakorló óvodai óvónőként - 10 évet pedig gyakorlatvezető oktatóként töltött el!/ jelentős tapasztalata gyűlt össze az óvónői modellre vonatkozóan. Véleményét kérdőíves módszerrel tovább egészítette.

4. számú kérdőív

Jónak, megfelelőnek tartják-e a jelenlegi felvételi rendszert?

Adat-szerzés éve	Igen	Nem	Részből	Felvételelin rátermettséget nézzenek	Követelmény fokozása	Érettségig ne vegyék figyelembe
1969	58 h.	35 h.	7 h.	25 h.	9 h.	8 h.
1970	50 "	44 "	6 "	31 "	7 "	10 "
1971	46 "	46 "	8 "	33 "	2 "	18 "
1972	58 "	35 "	7 "	24 "	7 "	14 "
1973	50 "	44 "	6 "	30 "	8 "	12 "
1974	34 "	43 "	23 "	50 "	10 "	6 "
1975	50 "	26 "	24 "	40 "	5 "	5 "
1976	45 "	40 "	15 "	45 "	6 "	4 "
1977	46 "	26 "	28 "	43 "	6 "	5 "
1978	45 "	30 "	25 "	49 "	5 "	3 "
%-ban	48 %	37 %	15 %	37 %	7 %	8 %

A válaszok alapján a felvételi rendszert igen /jónak tartja/ 48 % a felvételt nyert hallgatók közül.

A nem: 37 % csak részben tartja jónak, megfelelőnek a jelenlegi felvételi rendszert. Ezzel a véleménnyel egyetértünk. Arra a kérdésre, hogy miért nem jó, az alábbi két véleményt ismertetjük: "Szigorubbna kellene lennie a felvételi bizottságoknak a felvételi alkalmával." "Egységesebb követelményt állítsanak a bizottság tagjai a jelentkezővel szemben!" stb. A válaszadók mintegy 7 %-ának véleményét tükrözik a fenti sorok. A hallgatók 8 %-a azt jelzi, hogy

az érettségit nem kellene figyelembe venni. Az óvónői hivatásválasztás és az érettségi tárgyai között ugyanis nem látnak olyan kapcsolatot, amely lényegesen befolyásolná a pályára való alkalmasságot. A felvételnél az óvónői rátermettséget kellene vizsgálni!

Rendelkezésünkre áll már végzett óvónők véleménye is a felvételi rendszerről.

Az 1961-1978. között végzettek 78 %-a volt hallgatónk, akik már a felsőfoku felvételi vizsgán szerepeltek.

A 78 %-ból 40 % "nem" feleletet adott, alkalmassági, helyesebben rátermettségi vizsgálatot javasol.

A volt hallgatók és a gyakorló pedagógusok véleményét összeegyeztetve, szükségesnek látszik a felvételi rendszer korrigálása. Elképzeléseinkhez szorosan kapcsolódik, hogy a hivatásszeretet megléte - amely jelen dolgozatunk fő kérdése - már a felvételi vizsgák előtt megkezdődik és természetes, hogy a felvételi vizsgán is kutatni kell a hivatás iránti érdeklődés /szeretet/ potenciális ígértét.

Jelenlegi óvónői felvételi rendszer tehát nem tekinthető megnyugtató értékmérőnek az egyén és a választott pályamegfelelés szempontjából. A jelölteket olyan feladatrendszerral kell szembesíteni, amely elsősorban a pályához szükséges speciális személyiségjegyek, a kimondottan óvónői adottságok lemérésére alkalmas.

Jó pályatükrözés kidolgozása szükséges.

Az alábbiak szerint képzeljük el.

1. Egészségügyi /testi/ és érzékszervi adottságok: testi ép-ség, megfelelő és kiegyensúlyozott idegrendszeri állapot,

ép színlátás, jó énekhang, zenei hallás.

2. A pályaeérettség foka: pályaválasztás motivumai, a motivumok szilárdsága, a jelölt pályaismerete, önismeret, a jelölt pályával szemben támasztott elképzelései és igényei.
3. Értelmi képességek: lényeglátó készség, szervezőkészség, koncentrált és megosztott figyelem minősége, a jelölt pedagógiai intelligenciája, vezetési beállítóéasa, nyelv-, beszéd- és íráskulturája.
4. Érzelmi és akarat tulajdonságok: érzelemgazdagság, az érzelmek felismerésének és kifejezésének képessége, gyermekszeretet, játékos kedv, önfegyelem, kitartás, jó állóképesség, ellenállás a fáradtsággal szemben.
5. Erkölcsei-politikai és világnézeti tulajdonságok: a közösségi érzés fejlettsége, munkaerkölcs, kapcsolatteremtő készség, erkölcsi ítélőképesség, világnézeti kiforrottság, politikai hovatartozás.

Természetesen további kutató munkára van szükség a hogyanra való válaszkérés érdekében. Nagyon vázlatosan jelenlegi elképzelésünk a következő:

1. A jelenleg is előírt alkalmassági vizsgát bővíteni lehet az idegrendszeri állapot mérésével.
2. A pályaeérettség fokát különböző kérdésfeltevéssel, az arra kapott válaszokból következtetve győződnenk meg a jelölt pályaismeretéről, a pályaválasztás motivumairól.
3. A jelölt lényeglátó képességét megismerhetnénk pl. egy mese elmondatásával. Hasonlóképpen lehetne képet kapni nyelv- és beszédkulturájáról is. A megosztott figyelem

minőségének mérésére pl. azonos időben több hatás érne a hallgatót; mesehallgatás közben sematikus rajzokon különböző ábrákon az azonos figurákat kellene aláhuznia, majd a közben hallott mesének a lényegét elmondania.

4. Érzelmi-akarati tulajdonságok mérésére elképzelhetőnek tartjuk, hogy felsorolunk több érzelmi-akarati tulajdonságot, a pedagógus személyiségjegyeit feladatul kapják azzal, hogy huzzák alá azokat, amiket önmagukra jellemzőnek tartanak.

Az érzelmek felismerésének képességét megismerhetjük, ha a jelöltnek pl. 5 képet mutatunk be. A képen látható szereplő arcáról kell leolvasnia a tükröződő érzelmeket. A leírtak mellett nagyon fontosnak tartjuk, hogy a jelölt kapjon feladatokat rövid időre az óvodás gyermekek között. Kapcsolódják be a gyermekek játékába, vagy mondjon nekik egy-egy mesét, verset stb! A közvetlen kapcsolatból lehet következtetni a jelölt helyzetfelismerő kapcsolatteremtő képességére is.

5. A jelölt világnézeti-politikai és - természetesen - erkölcsi fejlettségéről többféle módon lehetne meggyőződni. Így pl. az "élőben" folytatott beszélgetés mellett egy-egy alkalmas vers- vagy prózai szövegrészletről való véleményalkotás formájában, és sok egyéb olyan helyzet teremtésével, amikor állásfoglalásra késztetik a beszélgető-partnerek a jelölteket.

A sok lehetőség részletes kidolgozása nem feladatunk. Annak hangsúlyozására azonban ismételten vállalkozunk, hogy a felvételi vizsgabizottságok a fentebb említett informálódó kér-

désekre - akár a jelenlegi felvételi rendszer keretei között is - keressék meg a jelöltre vonatkozatható válaszokat.

A következőkben vizsgáljuk meg, hogy az óvónőképzőbe felvett hallgatókra milyen hatást gyakorol a kétéves képzési idő.

II.

Az óvónőképzőbe felvételt nyert hallgatókra gyakorolt hatás az oktató-nevelő-képző munkában.

5. számú kérdőív

Melyek azok a tantárgyak, amelyeket a legjobban kedvel?

Adat- szerzés éve	Peda- gógia	Pszicho- lógia	Marxiz- mus	Módszer- tan	Készség- tárgyak	Minden tárgy
1969				24 hallg.	23 hallg.	33 hallg.
1970				78 "	36 "	21 "
1971				64 "	48 "	23 "
1972				21 "	33 "	14 "
1973	38 hallg.	62 hallg.	17 h.	19 "	68 "	
1974	52 "	53 "	6 "	13 "	54 "	
1975	40 "	54 "	25 "	20 "	45 "	
1976	52 "	41 "	16 "	44 "	55 "	
1977	23 "	42 "	20 "	72 "	61 "	
1978	8 "	18 "	12 "	70 "	78 "	
<hr/>						
%-ban	35,5 %	45 %	16 %	42,5 %	50,1 %	22,7 %

A válaszokból kitűnik, hogy legközelebb áll a hallgatókhoz az a terület, ahol az előző tanulmányi évek alatt sikerelményükben volt részük. Ezek a készségtárgyak: ének, zene, rajz, testnevelés stb.

Később a hospitálás és egyéb óvodai gyakorlat során belátják, hogy milyen jelentőségük van a módszertanoknak mint az óvodai gyakorlathoz is nélkülözhetetlen diszciplináknak. Kérdőiveink szerint a kedvelt tárgyak között 1972. évig csak

a módszertanokat és készségtárgyakat jelölték meg a válaszadók. A "miért" kérdésre legtöbbször ilyeneket írnak: "ének-zenei előképzettségem járul hozzá, hogy itt is aktívan foglalkozzam az ének-zenével"; vagy "a gimnáziumi évek alatt sportoltam, éppen ezért is szívesen folytatom a kézilabdát"; "nagyon szeretek rajzolni, a gimnáziumban is közel állt hozzám e tárgy, így itt is volt már többször sikerélményem ezen a területen." Azok, akik a módszertant jelölték, ezt vallják: "A módszertan tárgy az, amelyik eljuttat a gyermekekkel való foglalkozásig, nélkülözhetetlen ezen a pályán." Van, aki így ír: "A módszertan ismerete nélkül nem lehet eredményes óvónői munkát végezni, éppen ezért annak ismerete feltétlenül szükséges, hogy jó óvónő legyek."

A számok tükrében elgondolkodtató, hogy az alapozó tárgyak iránti érdeklődés csökkenő tendenciát mutat. Szükséges az okok részletesebb vizsgálata, ez azonban most nem feladatunk.

1. A tantárgyak hivatásformáló hatása a képzés során.

Megnyugtatóbb a kép, ha a következő kérdéskört vizsgáljuk. Igaz, nem azonos a tárgy szeretete és a tárgy hivatásra való felkészülésében betöltött szerepének felismerése.

Hivatástudatának formálásában melytárgyak voltak legmagyobb hatással? /A kérdésre több választ kaptunk./

Adat-szerzés éve	Pedagógia	Pszichológia	Marxizmus	Módszer-tan	Óvodai gyak.	Kész. tárgy	Nem irt
1969	55 h.	35 h.	14 h.	20 h.	20 h.	-	-
1970	44 "	40 "	22 "	14 "	21 "	-	-
1971	63 "	34 "	11 "	32 "	20 "	-	-
1972	39 "	45 "	-	34 "	24 "	-	-
1973	48 "	26 "	7 "	22 "	24 "	-	-
1974	40 "	54 "	25 "	21 "	20 "	-	-
1975	43 "	40 "	16 "	44 "	28 "	-	-
1976	68 "	53 "	6 "	37 "	38 "	-	-
1977	78 "	62 "	4 "	64 "	39 "	-	5 h.
1978	62 "	40 "	2 "	52 "	61 "	-	13 "
<hr/> %-ban	54 %	41 %	11 %	34 %	30 %	-	9 %

A válaszokból látható, hogy hallgatónk helyesen ismerik fel, hogy "a hivatástudatra az alaphangot a pedagógiai tárgyaknak kell megadniuk, mert ezekben a tárgyakban találkozunk az óvónőjelölt legközvetlenebbül leendő hivatásának problémáival és munkája tárgyával: a gyermekekkel."

A fenti kérdésekre ilyen indoklásokat adnak:

"A pedagógiai tárgyon keresztül ismerhetem meg azokat az eljárásokat, melyekkel a gyermekekre hatni tudok"; "A pedagógiai tárgyon, ismereten keresztül jutok közel a gyermekhez és tanulom meg, hogyan bánjak vele."

A pszichológia tantárgy 41 %-kal a második helyen áll. Ennek hivatásformáló hatásáról így írnak: "A pszichológiai

ismeretek segítenek a gyermek közvetlen megismerésében, ott tanulom meg, hogy melyik gyermekkel hogyan bánjak, melyik gyermekhez hogyan közelítsek."

Mások így írnak erről: "A pszichológiai tárgy segít a gyermek érzelmi világát feltárni, egyéni képességeit megismerni, és a nevelési eljárásmódot egyéniségének legmegfelelőbbben alkalmazni."

A képzés a hivatásra nevelés szempontjából valóban elengedhetetlen a két tárgy alapos ismerete, mert igazában csak ezeknek az ismereteknek a birtokában lehet eredményesen a gyermekekkel foglalkozni.

A hivatásra való felkészülés értékrendjében a harmadik helyen a módszertanok állnak, és ebben az esetben nemcsak az elméleti ismeretekre gondolnak, hanem azok gyakorlati alkalmazására is.

A módszertani ismeretek és az óvodai gyakorlat ötvöződésének felismerésére következtethetünk a 66 %-ot kitevő válaszból. A kirajzolódó kép reális. A gyakorlatban való alkalmazás a hallgató elméleti ismereteinek a kontrollja! Későbbiekben erről részletesen is szólunk.

Elgondolkodtató, hogy a marxizmus tantárgy hivatásformáló hatását nem ismerik fel, legalábbis nem olyan arányban jelölik, mint az kívánatos lenne. Bizonyára hallgatóink még nem látják világosan, hogy a hivatástudattal végzett munka egyben világnézeti állásfoglalás is, tudatos, pártos pedagógusi munka. Ha ez így van, akkor nem kis feladat vár valamennyiünkre, marxizmus és nem marxizmus oktatókra egyaránt. Ismerve a marxizmus tantárgy tartalmi követelményeit, elvár-

ható, hogy a leendő óvónők tudatában legyenek munkájuk világnézeti nevelés szempontjából is alapozó fontosságát.

Reális ismeretek nyújtása és ezek helyes tükröződése a gyermek fejlődő világképében! Véleményünk az, hogy a marxizmusnak mint tantárgynak nem kis mértékben kell ezt a szűkebb célt is szolgálnia!

A hallgatók sokoldalu képzéséhez ez is hozzátartozik. Az elméleti előadás tanítása közben tehát sokkal több, a kisgyermekhez közelálló példát kellene a hallgatók elé vettetni a marxizmus órákon. Így válna életszerűvé az elméleti tudás. Az óvodában a gyermek elsősorban képszerűen gondolkodik, és csak nagycsoportban jut el az elvont gondolkodás magasabb fokára! Hallgatóinknak ezt világosan kell látniuk. Arra is fel kell figyelniük, a fenti tények elemzésekor, hogy milyen felkészítést kaptak hallgatóink a gimnáziumi évek során a Világnézetünk alapjai tárgyból. 16-18 éves korukban látniuk kellene, hogy sok munkakörben, így a pedagógus számára is milyen fontos az elvi szilárdság, a marxista világnézet ismerete és az aszerint történő cselekvés egysege. Tovább elemezve a kérdést, eljutunk a családokhoz is. A válaszadó hallgatók szülei nagyobb részben már a felszabadulás után végezték tanulmányaikat, és viszonylag mégis kevés az olyan hallgatók száma, akik pozitív módon tükrözik a szülők hatását. Vagy ez a hatás nem pozitív? Van tehát tennivaló bőven, és ebben nagy szükség van a KISZ-szervezet segítségére is!

Szerencsére vannak biztató válaszok is: "A marxizmus

tanulása segítette világnézetem megszilárdulását és a pedagógiai munkám jelentőségét." Óvónőközpontúbb marxizmus oktatásának szükségességét kell kiolvasnunk az alábbi sorokból, hogy nagyobb számban érezzék a végző hallgatók, mit vár tőlük a társadalom a szaktudáson kívül: "A szocialista társadalomban elengedhetetlen a pozitív, marxista világnézet ismerete és élése a mindennapi nevelő-oktató munkában." "Tudnunk kell, hogy az óvónő nemcsak a gyermekekre, de munkatársaira, a szülőkre, a közvetlen környezetre, és ezen keresztül az egész társadalomra hat." Közismert egyébként, hogy egy-egy tárgyat a hallgató a tanár személyén keresztül szeret meg, vagy nem szeret. Sokszor a tantárgy viszi közel nevelőjéhez. Ezt feltételezve, szerkesztettük meg következő kérdőívünket, Krupszkaja megfogalmazására gondolva:

"Ha a gyermeket megkérdezzük, melyik tárgyat szereti a legjobban; válaszából bizonyos mértékig már megtudhatjuk, hogy melyik tanárnak sikerült a gyermekek érdeklődését felkeltenie. Ez a jó tanító ismérve."²²

2. A nevelők személyes hatása a hivatástudat erősödésére.

7. kérdőív

Hivatástudatának formálására mely nevelők voltak legnagyobb hatással? /A kérdésre több választ is kaptunk./

Adat-szerzés éve	Középiskolai nevelő	Intézeti oktató	Gyak.vez. óvónő	Nem választott
1969	16 hallg.	58 hallg.	15 hallg.	16 hallg.
1970	15 "	52 "	17 "	17 "
1971	20 "	60 "	20 "	14 "
1972	22 "	62 "	18 "	16 "
1973	25 "	62 "	22 "	19 "
1974	11 "	60 "	36 "	20 "
1975	13 "	76 "	38 "	18 "
1976	12 "	80 "	40 "	17 "
1977	24 "	90 "	48 "	15 "
1978	26 "	74 "	38 "	13 "
%-ban	18 %	67 %	29 %	17 %

Ellentmondás tapasztalható a 3. kérdőív kérdéseire adott válaszok és a 7. kérdőív adatai között. Amott arra a kérdésre, hogy mi játszott közre elhatározásában, a volt nevelő hatása csak 3 %, a 7. kérdőívre pedig a hivatásválasztásban 18 %-ban jelölték meg a volt nevelőt. Ezt a különbséget azzal magyarázzuk, hogy a hallgató indítékot nem kapott ugyan volt nevelőjétől a pályaválasztásra, de adatközléskor már példaként állt előtte, miután a válaszadó is a nevelői pályára lép. Öröndetes továbbá, hogy a képzési időszakban az oktatók hatása már 67 %-ban mérhető, a volt

középiskolai nevelők 18 %-ával szemben. Érdekes adalék, hogy az 1975-ös évtől kezdve magasabb az oktatók hivatásformáló hatása. Intézetünkre lebontva ezt a javuló arányt, arra gondolhatunk, hogy az oktatói karban mintegy 8-10 fő olyan nevelő került, akik oktatói beosztását megelőzően óvónőként dolgozott. Pontosabban nagy részük a gyakorló óvodában dolgozott óvónői beosztásban.

Ugy látszik, hogy hasznos a többségében jó közepes képességű hallgató számára a célratörően óvodacentrikus előadás, szemináriumi foglalkozás, mint az általános szinten felüli - a hallgatók befogadóképességével számot nem vető - eszmefuttatás, amely esetleg légüres térben mozog az adott hallgatói anyag számára. E megállapítások nem jelentik azt, hogy hallgatóink a prakticista hatásokra reagálnának jobban, és a közvetlenül aprópénzre váltható tudással elégednek meg. Ennek cáfolata lehet a speciál- és szakkollégiumok látogatottságának fokozódása. Mint igazgatóhelyettes 1974 óta kísérem figyelemmel a módszertanok oktatását és a gyakorlati képzés irányítását. Az óvodai munka előzetes ismerete olyan segítség a pedagógiára szakosodott volt óvónő számára, amely - alapos általános műveltséggel párosulva - kétségtelen előnyt jelenthet a hivatásszeretetre nevelésben is.

Természetesen e kérdésben mégis csak az a döntő, hogy az oktató - akár óvónő volt előbb, akár nem - mennyire szereti hivatását és mennyire képes akár a naponkénti megújulásra. Mindig arra kell ugyanis számítani, hogy a hallgatók között a legfejlettebbek könnyen felfedezik a beszűkült prakticismust. Az oktatói ideál a hallgatók szerint: "A mélysé-

ges gyermekszeretet, a hallgatók iránt való érdeklődés, a szakmai ismeret magas szintje van rám hatással." "Szívvel-lélekkel tanítják tárgyukat, olyan ismeretekhez is juttatnak, amik nélkül eredménytelen lenne az óvodai munkám."

Mások ezt fogalmazták meg: "Emberi, szakmai, ideológiai felkészültsége, az állandó önképzés igénye volt rám nagy hatással, én is hozzá hasonlóvá szeretnék válni."

A leírtak azt bizonyítják, hogy a példaadás nagyon fontos még ebben az életkorban is. Nagyon jó dolog az is, hogy az oktatókon kívül a hallgatók szép számban példaképnek tekintik a gyakorlatvezető óvónőt is. Számukra ő a közvetlen modell. A két utolsó kérdésre kapott válaszból látható oktatóikhoz és óvónőikhez kötődésük mértéke, Usinszkij fontos megállapítását igazolva: "A nevelésben mindennek a nevelő személyiségére kell épülnie, mert a nevelőerő csak az emberi személyiség eleven forrásából fakad. Semmiféle szabályzat és bármilyen körmönfontan agyalják is ki, nem helyettesítheti a személyiséget a nevelés ügyében."²³

Ma is érvényesek ezek a szavak, amikor a technikai forradalom idejét éljük, amikor az oktató munkát számtalan technikai eszközzel tesszük hatékonyabbá, amikor a tv, ZTV, rádió, magnetofon, lemez, hangos-, pergő- és diafilm, programozott oktatógépek, írásvetítők stb. állnak rendelkezésünkre.

Ma sem mondhatjuk, hogy mindezek mellett feleslegessé válik a pedagógus. Az oktatás hatékonyságának növelését szol-

23. L.D.O.Lordhipanyidze: Usinszkij pedagógiai tanítása. Akadémiai kiadó Bp. 1956. 309. o.

gálják ugyanezek az eszközök, de az irányítást, a programokat, a forgatókönyveket stb. a pedagógusok tervezik és írják. Az alkalmazás pedig igen nagy pedagógiai és didaktikai tudatosságot tükröz és követel és az ebből táplálkozó arányérzetet, hogy a tulzásba vitt "bemutatók" miatt az oktatási és nevelési "haszon" visszájára ne forduljon.

A tervszerű munkát a tanulók is hamar érzékelik és hatása alól akaratuk ellenére sem tudnak szabadulni. A nevelő személyisége tehát még akkor is hat környezetére, amikor ez nincs is szándékában. Ezért számít ma már közhelynek, hogy a pedagógusnak mindig és mindenben példaként kell állnia a tanulók előtt.

Örvendetes, hogy a kérdőíveinkre adott válaszok szerint az óvónői példamutatás és hivatásformáló hatás 1975. évtől emelkedést mutat. Ez további ösztönzést ad az óvónőknek ahhoz a törekvésükhöz, hogy egyre több hallgató számára legyenek követendő példaképek. Az óvónői példamutatásról így ír az egyik hallgató: "Az óvónő, gondos, precíz munkája, mindennapi folyamatos nevelőmunkája, a gyermekek iránt érzett szeretete teszi számomra követendő példává a gyakorlatvezetőmet."

Egy másik így fogalmaz: "Sok mindenre megtanított, ami sokat segített a gyakorlati munkámban, megismertette velem a pálya szépségét, de felhívta figyelmem a pálya nehézségeire is." Többen így nyilatkoznak: "A gyakorlatvezető óvónőm mindenben példaként áll előttem. Magasfoku hivatástudat hatja át munkáját, állandóan képzí magát, odaadó a gyermekekkel, hallgatókkal türelmesen, megértően, de igényesen bánt."

Ugy gondoljuk, hogy az ilyenféle "vallomások" nagy mértékben erősítik sokszor a már-már csüggedő pedagógust.

Egy-egy pedagógus mellőzése vagy éppen nem kívánatos pedagógusi "vonásainak" megemlítése elgondolkozásra készíti az ilyen nevelőt. A munkafegyelem körül tapasztalt negatívumok, az órákra való hiányos készülés, a rendszertelenség stb. nem maradnak rejtve a hallgatók előtt. Nemcsak a "jó", de a "rossz" példa is ragadós! Nem kell tehát csodálkozni ilyen esetben azon, hogy a számonkérés idején a hallgatóknak hiányosak az ismeretei, nem tudják ezeket gyakorolni, megfelelően alkalmazni, és természetesen az óvodai munkától is félnek. Ilyen nevelői irányítás nem segíti a pálya megszeretését, inkább a kudarcok számának emelkedéséhez járul hozzá, s ez a későbbi időkben is sikertelenségek forrása lehet.

Az intézet vezetőinek felelősségét is érinti a kedvetlen nevelői hatások elszaporodása. Ezért folyamatos kötelességük az oktatók és óvónők nevelési színvonalának pontos regisztrálása, a hallgatókra gyakorolt pozitív hatásuk elismerése és a negatív hatásoknak - ha kell - radikális kiküszöbölése. A pozitív hatásokat az egységes követelményrendszer növeli. Makarenkó szavai erősítik megállapításainkat: "Igazi nevelésre csakis egységes pedagógusközösség képes, melyet összefűz a közös vélemény, a közös meggyőződés, a kölcsönös segíteni akarás, amely mentes az irigységtől, s melynek egyetlen tagja sem hajhássza egyéni utakon a növények szeretetét."²⁴

Az egységes követelményrendszer a nevelőtestületben, annak gyakorlati alkalmazása, a munkafegyelem, az órák pontos megtartása, példaként állítható igényes mindennapi munka tehet legtöbbet a hivatásra nevelésben.

A kérdőívek válaszai alapján megrajzolt kép biztató.

Többek számára azonban - mint mondtuk - mindez legyen elgondolkodtató!

3. A szakmai gyakorlat és a gyakorlóóvoda óvónőinek hivatásformáló hatása.

Az alábbiakban a hallgató számára nagyon lényegesnek vélt kérdésről: a gyakorló óvodai óvónőről és közvetlen munkájáról, valamint az óvónő-hallgató viszonyról kívánunk szólni, lehetőleg úgy, ahogyan a hallgatók látják a gyakorlóóvodában dolgozó óvónők munkáját.

A tudatos hivatásszeretetre való nevelés fontos tényezője a gyakorlóóvodai óvónő és a gyermekek helyes kapcsolata, valamint a hallgatókkal kialakított munkatársi viszony színvonala.

A hivatásszeretet és hivatástudat alakulását eddig a kérdőívek alapján - az óvónőképzőbe való bekerülés körülményeit vizsgálva, a tantárgyak és a nevelők közvetlen, illetve személyes hatását elemezve - közelítettük meg. Dolgozatunk következő részében az óvónő személyiségjegyeivel, potenciális és tényleges nevelőhatásával foglalkozunk.

A képzésben részt vevő óvónőnek kettős feladata van:

- a/ Az óvodás gyermekek nevelése-oktatása, figyelembe véve a 3-6 éves gyermekek életkori sajátosságait.
- b/ Ugyanakkor e munkájuk révén a hallgatók felkészítése az óvónői pályára és a tudatos hivatásszeretetre.

A kettő összehangolása igen nagy felkészültséget igényel a csoportvezető óvónőtől, mivel minden emberi és nevelői megnyilvánulása bemutató jellegű a hallgatói csoportok számára.

Óvónőre-oktatóra egyaránt érvényes alábbi megállapítás az érvényes, a "hivatalos" követelményeket fogalmazza meg: "A hivatástudatra, nevelőpályára előkészítő munkában nem kis jelentősége van az oktatók példamutatásának. Ha nem látják és nem érzékelik nap mint nap az oktatók részéről a hallgatók a pontosságot, igényességet, a tudományos munkafegyelmet, ha nem testesítik meg maguk is a tudás és alkotás iránti szenvedélyességet, magasfoku munkakulturát, a társadalom iránti szolgálat odaadó elkötelezettségét, nem jöhet létre valóban hatásos nevelői kontaktus."²⁵

Legtöbb hallgató így gondolkodik ugyanerről a kérdésről: a jó óvónő az elvhűség példáját nyújtja: legyen pontos, igazságos és következetes! Ismerje a közösséget, a közösségben az egyént, amelynek és akinek sajátosságait figyelembe véve, tapintatosan és folyamatosan legyen képes annak helytelen magatartását javítani! Az ilyen óvónőt szeretjük, tiszteljük és becsüljük, ragaszkodunk hozzá!

25. Dr.Széchy Éva: A nevelőmunka fellendítéséért. Felsőoktatási Szemle. 1967. december hó 741. o.

A gyermekek és a hallgatók ragaszkodása jó hajtóerő.

Ezért: "Az óvónőnek folytonosan tökéletesítenie kell ismereteit és ügyességét. - Ismeretek nélkül, nem lehet alkotóan dolgozni, alkotás nélkül pedig örömtelenné, fárasztó mesterséggé válik a pedagógiai munka."²⁶ mondja Szorokina.

Továbbra is a hallgatók véleménye: az óvónő jó példája nemcsak a gyermekeket, de minket, hallgatókat is magával ragad, és a szülők számára is nagyon fontos, hiszen ők éber figyelemmel kísérik munkáját. Ha azt látjuk, hogy az óvónő a gyermekekért mindent megtesz, bármit kérhet tőlünk, minden lehető segítséget megadunk nevelőmunkájához és más területen is szívesen támogatjuk. Bár szólamszerű, mégis így fogalmazzuk meg a hallgatókkal egyeztetett véleményt: az óvónőnek - elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt - hivatása magaslatán kell állnia, hogy egész pedagógusi alkatával sugározni tudja maga is a hivatásszeretetet szakmai és ideológiai biztonsága, önképzése és emberi magatartása által.

Az óvónő a gyermekek első vezetője a "tudományok" világában és ha nem is hosszú utra jut el velük, de az alapot már az óvodáskorban lerakja.

Ha a hallgató olyan óvónőt lát, aki a gyermekek előtt is és előttük is példaként áll, nagy segítséget kap hivatásszeretete tudatos alakításához. Nagyon fontos, hogy az óvónő leendő munkatársának tekintse; ne csak mestere, de munkatársa is legyen, szem előtt tartva Makarenkó elvét:

"Követelek tőled, mert tisztellek!"

26. Szorokina: Az óvónő. Gyermeknevelés. 1952. december hó 384. o.

A hallgatók, de a gyermekek is annál jobban teljesítik az óvónő követelményét, minél nagyobb nevelői tekintélye van. Ezt a tekintélyét saját maga szerzi meg munkájával, emberekhez, gyermekekhez való jó kapcsolatával, magatartásával, és életmódjával. Mivel pedig tekintély és tekintély között különbség van, vizsgáljuk tovább ezt a kérdést a hallgatók szemszögéből. A hamis és nem tartós tekintély a drillen alapuló, a minden véleményt elnyomó, az akarnok tekintélye: ezek ellenkezője is hamis: a túlzott "jóságon", engedékenységen alapuló, az elnéző nevelői magatartás, mégha megvan is emögött a tekintély látszata.

Sok leendő óvónő véleménye szerint az engedékeny nevelő csak a tanulni nem szerető hallgatóknak kedvesebb, mivel megelégszik a minimummal. Legalább ilyen baj, ha az óvónő, oktató kényelemszeretetből nem vesz fáradságot a hibák kiküszöbölésére, nincs véleménye, minden jó, mindent elfogad, csak ne kelljen magyaráznia. Előfordulhat az is, hogy a nevelő szakmai biztonsága hiányzik, és ezért nem állhat hivatása magaslatán, és így nem is tudja hivatásszeretetre nevelni a leendő óvónőt. A hallgatók azt is észreveszik, ha az óvónő a bemutató foglalkozásokra rendesen felkészül, de az un. hétköznapiakon már csak elnagyoltan foglalkozik a gyermekekkel. Az ilyen negatív tapasztalat is rontja hivatástudatuk alakulását. Az ilyen óvónő nem követelhet tőlük sem, mert nincs erkölcsi alapja erre, mivel maga sem végzi pontosan munkáját. A hanyag és nemtörődöm pedagógusnak nincs tekintélye a hallgatók előtt, és ezért is kénytelen engedményeket tenni és követelését a minimumra csökkenteni.

A felsorolt negatív tulajdonságokkal rendelkező óvónő nemcsak gyermekcsoportját, hanem hallgatói csoportját is rossz irányba neveli. A hallgatók a negatívumokat akkor érzik legjobban, amikor - szerencséjükre - olyan óvónőhöz kerülnek, akinek igazi tekintélye van.

Az igazi tekintély a gyermekekkel és a hallgatókkal szembeni józan követelményekre épül, és a gyermek őszinte érdeklődésén, segítőkészségén és a célok szilárd és világos követésén nyugszik.

Az óvónő sokféle módon elérheti, hogy a hallgatók példát lássanak munkájában: tervszerű foglalkozásvezetéssel, a gyermekek iránt érzett szeretetével, kedvességgel, türelemmel stb. Munkahelyén pontos és észreveszi a gyermekek és a hallgatók problémáit is.

A hallgató elvárja - szakmai fejlődése érdekében é, hogy az óvónő hívja fel figyelmét a gyakorlatban látottakra, az elméletnek az óvodai gyakorlatban való tükröződésére! Ennek észrevétetése nagyon fontos, mert a hallgató is csak így tudja az elmélet és a gyakorlat egységét igazán értékelni. A hallgatónak azt is látnia kell, hogy az óvónői testület egységes követelményrendszere az oktatói kar egységes koncepciójának folytatódása.

A hivatásra való felkészítésükben fontos követelmény - és ez hivatástudatukat is szilárdítja - az integrálódott látásmód kialakítása, tehát az, hogy nem szabad egyes foglalkozási ágakban gondolkodniuk, de az óvodai tartózkodás egész napját gondosan meg kell tervezniük.

Dr. Hermann Alice szavait idézzük: "Kezdetről fogva

arra törekszünk, hogy a hallgatók ne az óvodai foglalkozásokat tekintsék óvodai munkájuk középpontjának, hanem ugyanolyan jelentőséget tulajdonítsanak a játéknak, a szabad időnek, az egész nap megszervezésének, a gyermekekkel való egyéni foglalkozásoknak."²⁷

Ezzel a megállapítással csak egyetérteni lehet, de sajnos a rövid képzési idő miatt mi pedagógusok is inkább foglalkozáscentrikusan tudjuk megszervezni a gyakorlati képzést, a hallgató ugyanis 8-10-11 óráig vezetheti a foglalkozásokat, és csak az egyéni hospitálás alkalmával nyílik módja más napirendi pontok megoldására.

Az eddigi gyakorlatunk azt igazolja, hogy könnyebb a foglalkozások vezetése, mint a szabad idő tartalmas, a délután nevelési és foglalkozási lehetőségeit is felhasználó megszervezése. A hospitálások növelése ilyen irányban is bővíthetné a leendő óvónők szakmai és hivatásbeli biztonságát. Sok hallgató szeretne több segítséget kapni az óvónőtől az óvodai munka műhelytitkainak alaposabb megismeréséhez. Szívesen működhetnének közre szemléltetőeszközök, babaruhák, bábok, játékeszközök stb. készítésében. Ahogy ők mondják: "Az ötletes, kezdeményező óvónők értékrendünkben elől állnak, sokat tanulunk tőlük és gyakorlati jegyeink is tükrözik a vezető óvónők kedvező hatásait. Az így szerzett tapasztalatokat azután a szakmai gyakorlat idején, majd később diplomás óvónőkként saját óvodai csoportunkban tudjuk kamatoztatni."

Fontos az óvónőjelöltek számára a mindennapi munka mel-

lett egy-egy alkalomhoz kötődő rendezvény, például óvodai ünnepély megszervezése, levezetése. Az egyik hallgató erről így nyilatkozik: "A képzőben az ünnepek jelentőségét, és a szorgalmi időre eső ünnepélyek levezetését szívesen vállalkozunk /pl. műsorszámok kiválasztása, összeállítása, megtanítása és esetenként az ünnepélyek önálló levezetése jó gyakorlási alkalom./ Eközben közelebb kerülünk egymáshoz, a gyermekekhez és - nem utolsósorban - a csoportvezető óvónőhöz.

A jól sikerült ünnepélyek után a gyermek boldog arca ragyog, mesélő kedve megnő, mi pedig úgy érezzük, hogy nagyon szép hivatást választottunk."

Valóban az ünnepélyek közösségformáló hatása óriási és az érzelmi élet gazdagodása is jelentős. Hallgatóink egyöntetűen vallják a családdal való szoros kapcsolat fontosságát! A kapcsolatlétesítésre megtanítanak bennünket.. Erre a családlátogatás kitűnő alkalom, több szempontból is fontos. Egyrészt meglátjuk, hogyan viselkedik a gyermek otthon, környezetében. Ennek nyomán a már kialakult kép a gyermekről esetenként - pontosabbá válik vagy éppen lényegesen módosul. A gyermek másként bontakozik ki otthonában, mint az óvodai környezetében és így több olyan szokását, tevékenységét ismerjük meg, amelyre az óvodai tartózkodás nem elegendő, vagy csak sokára nyújtana alkalmat. Látogatások alkalmával azt is megfigyelhetjük, hogy az óvónő hogyan beszél a szülőkkel, hogyan kérdez és milyen kérdéseket tesznek fel a szülők. Tapasztalhatjuk azt is, hogy egy-egy problematikus gyermek esetében milyen tapintatosan kell tanácsot adni a szülőknek."

Az óvónőjelöltek kívánsága az, hogy az óvónő emberként is közeledjék hozzájuk, érdeklődjék tanulmányi eredményei iránt, segítse egyéni és tanulmányi gondjai megoldásában; tudja meg, mi jelent számára nehézséget stb. Beszélgessen sokat velük arról, hogy az óvodai szakmai munkán kívül milyen tevékenység hárul az óvónőre a különböző szakmai, társadalmi szervezetekben! Mondja el, hogy ő - csoportvezető óvónő - konkrétan hol, mit csinál! Próbálja a hallgató véleményét is úgy formálni, hogy még a tanulmányi idő alatt felismerje az óvodán kívüli tevékenység szükségességét! A gyakorlati képzés során a hallgató szívesen vesz részt a foglalkozást követő megbeszélésen. Elvárja, hogy az óvodai gyakorlatot követő és a hospitálási feladatok megoldását értékelő megbeszéléseken a vezető alakítsa a hallgató önkritikai és kritikai érzékét, hogy megtanulja megbírálni elsősorban saját munkáját, meglátni társai munkájában az eredményes vonásokat, észrevenni és feltárni a hibákat; és - nem utolsósorban - tudjon javaslatot tenni a jó megoldásra!

A gyakorlatot megelőző írásbeli munkák értékelő jellegű javításával is segítik az óvónők a lényeglátó tervező munkát. A jó gyakorlati tevékenység első kritériuma ugyanis a helyes tervező munka. "A szerzett ismeretek gyakorlati alkalmazása lehetőséget ad arra, hogy igazságukról meggyőződjenek, hogy a tárgyak és jelenségek mélyebb megértéséhez, valamint az ismeretek megszilárdulásához eljusson."²⁸

Az elmélet és a gyakorlat kérdését a mindennapi élet gyakorlatában vizsgálva, látjuk, hogy azok, akik elméletben

28. Jeszipov-Goncsarov: A tanuló tudatossága és tevékeny magatartása. Pedagógia. 122-123. o.

megállják a helyüket, előbb-utóbb a gyakorlatban is eredményesen dolgoznak. Viszont nagyon kevés azok százalékos aránya, akik gyenge elméleti tudással eredményesen végeznék az óvodai munkát.

Hogy az elmélet és a gyakorlat korrelációja belekerüljön és benne éljen a leendő óvónő szemléletében, néhány képet villantunk fel - e szemlélet erősítését célozva - arról, hogy milyen fokra kell eljuttatni a kisgyermeket az óvodai nevelés folyamán. Ennek világos látása a hivatástudat alakulására hatással van. Mit is kell az óvónőnek biztosítania a kisgyermek fejlődése érdekében?

a/ Az óvodai nevelés fontos feladata a gyermek személyiségének minél tökéletesebb kibontakoztatása és iskolára való felkészítése. A jelenleg érvényben lévő ONEP nagyobb helyet biztosít a gyermek érdeklődésének, kezdeményezésének és tevékenységének az óvodai életben.

A tevékenység közben szerzett ismeretek ugyanis maradóbbak még a felnőttnél is. Az óvodás koru gyermekekre pedig ez még hatványozottabban érvényes.

b/ Társadalmunk fejlődése azt kívánja, hogy nagyobb mértékben törekedjünk a teljesítményképes tudás, ismeret kialakítására, az értelmi képességek, különösen a problémamegoldó gondolkodás képességének fejlesztésére, valamint az önállóság fokozására.

c/ A gyermekeket kisebb korban elsősorban a spontán érdeklődés jellemzi, s ennek irányítása nem nélkülözheti az óvónő pedagógiai tudatosságát, a helyesen értelmezett motivációt.

Nagyon fontos ugyanis, hogy az óvónő a gyermekekhez kö-

zel álló módon, érdeklődésüket kiváltó módszerrel vezesse a foglalkozást, hogy így az ONEP-ben előírt ismeretanyag korcsoportokhoz kötött, differenciált elsajátítása, a hozzákapcsolódó jártasságok és készségek kialakítása, az értelmi képességek fejlesztése eredményesen megtörténhessék.

Az óvodai didaktikai feladatok a gyermek tevékenységére épülve és azzal szorosan összefonódva bontakoznak ki és szilárdulnak meg.

- d/ Tevékenység-ismeret-tevékenység kölcsönhatása a személyiségfejlődés alapja. A kisgyermek tehát tevékenység útján szerzi meg első ismereteit a tárgyakról, jelenségekről, a tárgyak-jelenségek egymáshoz való viszonyáról, és ezeket újra tevékenység formájában veti "próba" alá. Ebben az életkorban a gyermekek érdeklődése valami iránt cselekvésük meghatározója, mert az nem egyszer érdeklődésük hatására bontakozik ki. Ezért nem szabad a megismerő tevékenységet a gyermekek egyéb tevékenységi formáitól elkülönítve vizsgálni.

Ebben az életkorban a gyermekeknél a játék, a munka, a tanulás együttesen jelentkeznek. Ezeket a sajátosságokat kell figyelembe venni az egyes didaktikai feladatok megvalósításakor.

- e/ Fontos az eszközök nevelőhatásának ismerete is. Ebben a korban a tárgyi cselekvés a jellemző. A tárgyi cselekvésekben rögződnek a legáltalánosabb és legállandóbb jegyek, amelyek majd az általánosítások levezetéséhez vezetnek. Minél változatosabbak az eszközök és minél sok-

színűbb a velük való bánásmód, annál tisztább lesz az általánosított fogalom a kisgyermekben. Az általánosításhoz felhasznált eszközöket később játékeszközként is oda lehet adni a gyermeknek.

Az óvónő és gyermek tevékenységéről azért kívántunk néhány gondolatot rögzíteni, mert már fentebb utaltunk rá: egyrészt ezek világos látása növeli a leendő óvónő pedagógiai biztonságát /hivatástudatát/, másrészt olyan tudatos munkára serkenti a nevelőt, amely a kisgyermek személyiségjegyeinek egyenletes fejlődésében is jól mérhető.

8. számú kérdőív

Véleménye szerint az óvónőnek milyen személyiségjegyekkel és tulajdonságokkal kell rendelkeznie?

A következő válaszokat kaptam. A kapott válaszokban egy hallgató több személyiségjegyet is felsorolt.

Személyiségjegyek megnevezése

Adatszóró évek

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	
Szakmai tájékozottság	51	53	57	55	62	72	56	74	50	62	59 %
Gyermekszerszerrel	36	49	56	47	33	56	67	76	70	56	54,6 %
Kedvesség	26	38	20	15	51	20	15	16	17	42	26 %
Türelem	17	27	18	19	27	42	17	24	34	12	23,7 %
Hivatástudat	13	16	19	15	17	13	24	26	40	26	20,9 %
Optimizmus humanizmus	7	8	11	7	3	41	8	28	26	8	14,7 %
Vidám	10	9	8	11	13	8	11	16	10	25	12,1 %
Világosság	3	5	2	2	4	5	33	30	24	10	11,8 %
Nevelői tapintat	9	11	7	8	11	5	13	10	22	15	11,1 %
Következetesség	19	22	10	11	10	8	4	7	12	8	11,1 %
Állandó önképzés	7	8	4	7	9	6	10	5	17	19	9,2 %
Szervezőképesség	5	8	6	9	11	7	8	5	18	10	8,7 %
Igazságos	9	11	13	11	9	1	1	4	3	18	8 %
Alkoholizmus	8	7	13	9	7	4	6	8	12	4	7,8 %
Közvetlen önképzés	4	7	9	5	3	4	9	7	10	10	6,8 %

Legtöbben a szakmai tájékozottságot tartják a legfontosabbnak, a második helyre kerül a gyermekszeretet, kedvesség, türelem, hivatástudattal végzett munka, optimizmus, humanizmus, vidámság, tapintat, világnézet kialakulása, figyelmesség, következetesség stb. A végzett óvónőktől kapott válaszokban a sorrend így alakul:

gyermekszeretet	86
szakmai tájékozottság	50
kedvesség	48
vidámság	35
munkaszeretet	34
állandó önképzés	32
hivatástudat	28
igazságosság	27
felelősségérzés	24
beleélés képessége	17
nevelői tapintat	16
türelem	16
alkalmazkodó képesség	12
világnézet	10

A II. évfolyamos hallgatók - a szakmai gyakorlatról visszatérve - az I. éves korukhoz képest sokkal konkrétabban ismerték meg önmagukat, és arról is nyilatkoztak, hogy milyen személyiségjegyükön kívánnak változtatni.

Legtöbben a határozottságot, a szakmai biztonságot, a gyermekek közötti bátrabb fellépést, magabiztosságot jelölik meg.

Az egyéni hospitálás számának növelése is az elmélet

és gyakorlat arányával összefüggő kérdés. Kétéves periódusban gondolkozva, a jelenleginél többet nagyobb ártalmak nélkül a csoportszobában való megfigyelésre nem fordíthatunk, bár a ZTV segítségével az elméleti órákon is bemutatathatunk néhány felvételt az óvodai csoportról, egy-egy foglalkozásról stb. Az 1980-as évek gyökeresebb reformja, a hároméves képzésre való áttérés, a 3-6 éves gyermekek emeltebb szintű nevelési gondjait is megoldhatja az ezredforduló igényeire való felkészülés tekintetében is.

9. számú kérdőív:

Melyik tevékenységet tekinti a képzési folyamatban a legfontosabbnak? Miért?

Adat-szerzés éve	Óvodai gyak. foglalkozások	Hospitálás	Szakmai gyakorlat	Minden területen	Nem irt
1969	40 hallg.	13 hallg.	11 hallg.	30 hallg.	6 hallg.
1970	29 "	16 "	12 "	39 "	4 "
1971	33 "	12 "	14 "	36 "	5 "
1972	37 "	15 "	11 "	34 "	3 "
1973	35 "	17 "	13 "	30 "	5 "
1974	33 "	22 "	16 "	26 "	3 "
1975	28 "	26 "	15 "	25 "	6 "
1976	32 "	38 "	15 "	11 "	4 "
1977	55 "	25 "	12 "	4 "	4 "
1978	44 "	38 "	13 "	2 "	3 "
%-ban	36,6 %	22,2 %	13,2 %	23,7 %	4,3 %

Az adatok alapján a hallgatók az óvodai gyakorlatot tartják - helyesen - a legfontosabbnak a képzési folyamat-

ban. Valóban, az óvodai gyakorlat végzése közben alakul bennük - a szerzett elméleti ismeretek alapján - az óvónői munkához szükséges óvónői hivatás, az óvodaismeret, sokféle jártasság és nem kevés készség. A csoportszoba az óvodás koru gyermek közelebből való megismerésének a színhelye, lehetőség az egyéni és közösségi bánásmódok azonosságainak és különbözőségeinek megfigyelésére.

A foglalkozás vezetése során adódik alkalma arra, hogy a jelölt kipróbálja saját képességeit, milyen hatással van a gyermekcsoportra, és mi az, ami több sikert, jobb eredményt ígér, és mi az, ami nehezebb számára a gyakorlati tevékenység során. Mindez hozzájárul a pálya nehézségeinek leküzdéséhez és - áttételesen - a hivatás megszeretéséhez. A kudarcok legyőzése fejleszti a kitartást, az akaratot, mindkettő táplálja a hivatásszeretetet.

Ez a tapasztalat az óvodai gyakorlatra szánható órák számának növelését sugalmazza. De a kétéves képzés lehetővé teszi-e ezt az elméleti tudás sérelme nélkül?

A második helyen a válaszok alapján az egyéni hospitálás áll. Ez is szorosan kapcsolható a gyakorlati foglalkozásokhoz, de - véleményünk szerint - azért tüntették fel külön is, mert a gyermekcsoportban való tevékenységnek ezt a formáját ki-ki hangsúlyosabbnak találja a gyakorlat jobb megismeréséhez, az óvodai munkához való közelebb kerüléshez. Közrejátszhat az is, hogy az egyéni hospitálásokon a hallgató több gyakorlati feladatot old meg, és ennek értékelését az óvónő a hallgatótársak távollétében végzi. Ilyenkor a gyermekekkel való kapcsolata is bensőségesebbé válik,

mivel nem izgul, nem érzi a sok megfigyelő szem stresszfo-
kozó hatását, a társak bíráló tekintetét, majd a megbeszé-
lési órákon a kritizáló megjegyzéseket. /Egy hallgatói cso-
portban 13 fő végzi az óvodai gyakorlati munkáját./

A komplex látásmódot tükrözik azok a válaszok, amelyek
mögött olyan hallgatók vannak, akiknek az óvodai élet "min-
den területe tetszik".

Ezek az óvónőjelöltek azok, akik mind az elmélet, mind
a gyakorlat terén jó eredményeket értek el.

A rövid képzési idő miatt időközben a szakmai gyakorlatot
6 hétről 4 hétre csökkentettük. Pedig éppen a rövid képzési
idő indokolná nagyon a szakmai gyakorlat idejének növelését.
A jelenlegi gyakorlati képzési rend csupán ízelítőt ad a
hallgató számára az óvodai munkából, az egész gyermekcso-
port szakszerű irányításából.

10. számú kérdőív

A szakmai gyakorlat milyen hatással volt óvónővé válásának,
hivatástudatának alakulására? Miért?

/Egy hallgató több választ is adott./

Adat- szerzés éve	Elm.gyak. egységét meglátta	Gyermekek- hez közel került	Önbizalma fejlődött	Hivatás- tudata erősödött	Megismer- te az óvónői munkát
1969	30 hallg.	42 hallg.	16 hallg.	21 hallg.	31 hallg.
1970	34 "	38 "	12 "	28 "	28 "
1971	38 "	40 "	14 "	22 "	33 "
1972	36 "	34 "	15 "	20 "	27 "
1973	46 "	37 "	11 "	19 "	29 "
1974	42 "	32 "	12 "	22 "	31 "
1975	44 "	29 "	14 "	28 "	34 "
1976	48 "	30 "	16 "	26 "	32 "
1977	45 "	28 "	9 "	28 "	29 "
1978	47 "	31 "	15 "	32 "	31 "
%-ban	41 %	34,1 %	13,4 %	24,6 %	30,5 %

A válaszokban egyértelműen tükröződik az "erősítő" hatás a hivatástudat alakulására. A legnagyobb hatást az elmélet és a gyakorlat egységében látták.

Ezt írják: "Itt tapasztaltam, amikor folyamatosan kerültem a gyerekek közé, hogy milyen kapcsolat van az egyes nevelési feladat megoldása között, itt ismertem fel még jobban az elméletben tanult ismeretek szükségét."

Mások: "Egészen más az, amikor a gyermekek között több időt töltünk, hiszen akkor látjuk a munkánk eredményét,

és érezzük a gyermekek ragaszkodását is."

A gyermekekhez való közelkerülés a pályához való hűséget is erősíti: "A velük való foglalkozás erősítette meg bennem a pályához való ragaszkodást, itt láttam igazán, milyen az, amikor az én hatásomra fejlődnek a gyermekek."

Mások ezt írják:

"Nem tudom elképzelni az életem gyermekek nélkül, csak közöttük. Nagyon várom, hogy saját csoportom legyen."

"Erősítette bennem és tovább mélyítette a gyermekszeretetet és az irántuk érzett felelősséget."

Néhányan így fogalmazták meg mondanivalójukat:

"Ha sokszor el is fáradtam, de láttam a gyermekek mosolyát, éreztem ragaszkodásukat, mindent elfelejtettem, és én is velük örültem."

E szép vallomások igazolják, miért tulajdonítunk nagy jelentőséget a szakmai gyakorlatnak.

A gyakorlat előtt még az erőpróbától való félelem, az aggodalom hangja csendül ki szavaikból: milyen is lesz a folyamatos óvónői munka? Féltek a kollektívától, a gyermekektől; nem tudták, milyen lesz a fogadás.

Öröm számunkra mindig, amikor - visszatérve az intézetbe - lelkesen mondják el tapasztalataikat, és különösen kedvesen emlegetik a gyermekeket és velük együtt a szakmai gyakorlatot irányító óvónőket is.

Legtöbb esetben példamutató munkájukat emelik ki, és

azt a sokoldalú hatást hangsúlyozzák, amely - az óvodai gyakorlaton kívül is - naponként éri őket, erősítve hivatástudatukat: az óvónők, az óvodai kollektíva, az ott dolgozók egymással és a gyakorlóhallgatóval való kapcsolata; egymás segítése, a gyermekekhez, a munkához, a szülőkhöz, egy szóval: a hivatáshoz való helyes viszony: mindez példa a hallgató számára.

A példaadás fontossága miatt különös gondot kell fordítanunk arra, hogy kiket, milyen szakmai, politikai ismerettel és gyakorlattal rendelkező óvónőket biztosít a megyei, városi, járási óvodai felügyelet gyakorló hallgatóinknak.

Örvendetes, hogy az utóbbi időben egyre jobb mentorok válnak közvetlen munkatársainkká azáltal, hogy az intézeti oktatók közreműködésével végzett továbbképzésük során jól megismerték képzési és gyakorlati képzési koncepcióinkat, és így a gyakorlaton lévő óvónőjelölt ennek törésmentes alkalmazását látja.

Egyébként minden évben értékeljük a szakmai gyakorlat hatását, és összegezzük azokat a tapasztalatokat, amelyek alapján a munkát javítani, vagy éppen hatásában erősíteni kell.

Az I. éveseknek tartott beszámolókon a gyakorlatról visszatérők maguk mondják el, mit kell jobban, mit kell másként végezni a tanulmányi idő alatt annak érdekében, hogy megállják a helyüket a gyakorlatban.

Az ilyen visszajelzések az intézeti oktatók és a gyakorló óvodai óvónők számára is hasznosak.

Az I. éves hallgatók pedig hallgatótársaik beszámolóját hitelesebbnek és elfogadhatóbbnak tekintik, mintha "csak" az oktatók beszélnének az óvodai életről.

Ezt írják: "Jó érzés volt, amikor az ott lévő óvónők karkar- társnőiknek tekintettek bennünket."

Egy másik vélemény: "Meglepődtem, hogy a szülők tanácsot kértek tőlem mint csoportvezető óvónőtől. Ez nekem nagyon jól esett."

A felsoroltak kis dolognak tűnhetnek, de nagyon lényegesek a hivatásszeretet és hivatástudat fejlődése szempontjából. Egyetértünk dr. Kiss Lajossal, aki így ír erről: "A hivatásszeretet, hivatástudat további ösztönzői, megerősítői, fejlesztői az oktató-nevelőmunka - a pedagógiai működés - eredményei, pozitív hatásai."²⁹

29. Dr. Kiss Lajos: Volt hallgatónk hivatástudatának alakulása a pedagógiai gyakorlatban. Felsőoktatási Szemle 1967. 7-8. szám. 474. o.

11. számú kérdőív

Milyen hiányosságot lát a képzésben?

/Egy hallgató több választ is adott./

Adat-szerzés éve	Kevés a képzési idő	Kevés az óvodai gyak.	Több hospitálás szűks.	Szakmai gyak. növ.	Nem lát hiányt	Nem irt
1969	36 h.	34 h.	36 h.	8 h.	14 h.	11 h.
1970	29 "	36 "	33 "	9 "	11 "	13 "
1971	37 "	47 "	37 "	7 "	12 "	17 "
1972	39 "	39 "	42 "	19 "	8 "	12 "
1973	56 "	78 "	39 "	21 "	3 "	19 "
1974	66 "	82 "	48 "	16 "	5 "	13 "
1975	75 "	60 "	46 "	12 "	9 "	8 "
1976	74 "	55 "	47 "	18 "	8 "	7 "
1977	86 "	60 "	58 "	15 "	3 "	9 "
1978	72 "	54 "	55 "	10 "	7 "	12 "
%-ban	57 %	54,5 %	44,1 %	13,5 %	8 %	12,1 %

A hallgatók válaszaiból egyértelműen kitűnik, hogy a képzési időt kevésnek tartják, és egyben javasolják is a képzési idő felemelését 3 évre. Érdekes megfigyelni, hogy a számszerű adat 1974-től nagyobb mértékben emelkedik. Különösen azzal indokolják, hogy az óvodai gyakorlat terén több időre lenne szükség. De össze lehet kapcsolni ezt az óhajt azzal is, hogy az utóbbi időben, években egyre több szakkollégiumot indítunk, és a speciális ismeretek iránti érdeklődés növekedése is a képzési idő 3 évre emelése mellett szól.

Természetesen, hogy a pályára való alaposabb felkészü-

lés hatással van a hivatástudat alakulására is. A képzési idő emelésére eddig sajnos nem lehetett gondolni, mivel ezt az óvodák számának rohamos gyarapodása, a gyermeklétszám ugrásszerű emelkedése és az ezzel párhuzamosan jelentkező óvónőhiány nem tette lehetővé.

Éppen ezért egyre több képesítés nélküli óvónő került az óvodás koru gyermekek közé. Ennek negatív hatásait ismerjük, Az illetékes szervek az óvónőhiány csökkentése érdekében néhány éve újra létrehozták az óvónői szakközépiskolát.

Az 1959-es egységes pedagógusképzési koncepció megsértését jelentő intézkedés átmeneti megoldásnak éppen elfogadható volt; sokak szemében a jövő útját jelentette, mert viszonylag olcsó képzéssel biztosított utánpótlást az óvodák számára. Valójában azonban a középiskolás képzéshez való visszatérés alig csökkentette az oklevél nélküli óvónők számát, a levelező oktatásra változatlanul szükség volt, /még a szakközépiskolát végzettek számára is!/, a középiskolai érettségi szintjén álló óvónők általános és elméleti szakmai műveltsége és a korai pályaválasztásban rejlő tévedés gyakori valósága pedig egyre több kívánni valót hagyott magután, és ez annak ellenére is érvényes megállapítás, hogy egyébként az egészen fiatal, 18 éves "kisóvónők" ügyesen mozogtak az óvodások között.

Nem feladatunk a középfoku képzés bírálata, de párhuzamos - a közép- és felsőfoku - képzés állandósítása a jelenleg meglévő hármas kategorizálásban rejlő feszültséget is fenntartja /felsőfoku nappali, középfoku végzettségű és

oklevél nélküli levelező tagozaton végzett óvónők kategóriája!//

A meglévő óvónőképzős tagozat - középiskolai tagozatos osztályok koncepciójába illően - tantervi módosítással a felsőoktatási pedagógusképzés segítője lehet!

Eddigi ismereteink alapján a jövőben nem várható a gyermeklétszám ugrásszerű növekedése. Éppen ez adja meg a lehetőséget arra, hogy az óvónői szakközépiskola pedagógiai tagozatos osztállyá, a pedagógusképzés egységesítésének, koncepciójának megfelelően az óvónőképzés pedig 3 évre emelhető legyen.

A már dolgozó óvónőket megkérdezve, 50 %-ban úgy látják, hogy a képzési időt 3 évre kell felemelni.

A szakma alapos ismerete nélkül ugyanis nem vagy nagyon nehezen alakulhat ki igazi hivatástudat.

Erre utalnak azok a válaszok, amelyek szerint kevés az óvodai gyakorlat és a hospitálás legyen nagyobb mértékű. E két területre vonatkozó javaslatot összegezve, a válaszadók 99 %-ban az óvodai gyakorlat emelését kívánják. Teljesen jogos ez a kérés, mert igaz az a mondás: "Gyakorlat teszi a mestert." Valóban, a gyakorlat során érzi és tapasztalja a hallgató az óvónői munka szépségét, nehézségeit, de itt edződik, fejlődik személyisége, szakismerete, és e munkavégzés közben mélyül hivatástudata. Ehhez természetesen megfelelő önállóságot kell számukra biztosítanunk, oktatóknak és óvónőknek, tanácsadásra és példamutatásra való készségüknek rendelkezésre bocsátásával!

Az elmúlt 20 év tapasztalatai alapján állitható, hogy

az 1976-os Tanterv közelíti meg legjobban a fentiekben jelzett gyakorlási kívánalmakat, kétéves képzésben gondolkodva. Az elmélet-gyakorlat egysége és összhangja a jelenlegi körülmények között viszonylag megfelelő. A hallgatók azonban az igazi megoldást a több gyakorlásra a képzési idő növelésében látják.

A fentiek igazolása céljából a Tanterv figyelembevételével készült a gyakorlati utmutató. Ennek alapján dolgoznak a gyakorlatvezetők, és így jó felkészítést nyújtanak a két év alatt. Ezen a téren teljes együttműködést kell kialakítani, hogy ne legyenek olyanok, akik egyéni uton értelmezik feladatukat, és azzal intézik el az "előírásokat", hogy "formális dolgokat" kívánnak tőlük. Márpedig egy-egy képzési és gyakorlati feladat teljesítése, vagy éppen egy-egy óra megtartása nem formai dolog, hanem igenis szoros kapcsolata van a hivatásra neveléssel. Ezért szeretnénk azt eldönteni, hogy a jelenlegi körülmények között hogyan lehetne még eredményesebbé tenni a pályára való felkészítést, és hogyan lehetséges emelni a gyakorlásra szánt időt. Néhány elképzelés:

- a/ jó lenne több napot engedélyezni az óvodában töltött időre. /Pl. a jelenlegi 6 nap helyett félévenként 10 napot az óvodai csoportban!/
 - b/ Az elméleti órák anyagát koncentráltabban és ökonómikusabban kellene tanítani.
 - c/ Óvodaközpontubbá kell tenni az elméleti tárgyak oktatását a gyakorlattal való megismerkedés érdekében.
- Direkt módon az elmélet és gyakorlat ötvözését szol-

gálná a kutató, kísérletező munka!

d/ És ebbe a munkába be kell vonni a hallgatókat, hogy maguk is lássák, mit jelenthet a saját munka tökéletesítése!

Nagy előrelépés lenne, ha az I. év után 2-3 hetes nyári gyakorlatra mennének a hallgatók, állami szinten szervezetté, kötelezővé téve ezt a nyári foglalkozást.

A mindennapi gyakorlatban ugyis gondot jelent a nyári szabadság idején az óvodák hosszabb ideig való bezárása. Erre az időre lehetne a hallgatókat óvodai gyakorlatra beosztani. Ennek többszörös haszna lenne: a hallgató gyakorlatra tenne szert; segítené a területi óvodák munkáját, és - nem utolsó sorban - a dolgozó szülőket. Ezeken a kérdéseken érdemes elgondolkodni és közös megegyezéssel ilyen irányban is tovább kellene lépniünk.

A válaszadók 20 %-a nem reagált a fent ismertetett hiányosságokra, felületességből, érdektelenségből vagy éppen szerénység miatt!

A már dolgozó óvónők is az óvodai gyakorlatra számítható idő növelésében látják a képzés korszerűsödését, a hiányosan ismert területekre is rámutatva válaszaikban:

képzési idő felemelése	50 %
több óvodai gyakorlat	57 %
tudatosabb pályaválasztás	21 %
a vezetési és adminisztrációs munka jobb megismerése	30 %
több speciális képzés nyújtása	28 %

A javasolt és az általunk is helyesnek tartott módo-

sitási kívánságokra dolgozatunk végén még visszatérünk. A szakismeret növelésének a szükségessége mellett a gyakorlat fontossága egyértelműen előtűnik, de emellett fennáll a pedagógussal szemben támasztott társadalmi, kulturális és mozgalmi közéletiség igénye.

A bevezetőnkben felsoroltuk a pedagógusi személyiségjegyek között a társadalom iránti elkötelezettséget is. Ezt nem elegendő szóban és elméletben elismerni, hanem eszerint kell élni.

4. Az óvónő társadalmi, közéleti szerepe mint a hivatástudattal végzett munka egyik sajátossága.

12. számú kérdőív

A diploma megszerzése után van-e határozott szándéka a társadalmi, közéleti munkában való részvételre? Igen-Nem.

Ha van, milyen területen?

Adat-szerzés éve	<u>Hallgatók válaszai</u>			<u>Végzett óvónők válaszai</u>		
	Igen	Nem	Nem irt	Igen	Nem	Nem irt
1969	65 h.	15 h.	20 h.			
1970	60 "	18 "	22 "			
1971	70 "	15 "	15 "			
1972	65 "	15 "	20 "			
1973	74 "	12 "	14 "			
1974	79 "	5 "	16 "			
1975	65 "	11 "	24 "			
1976	80 "	13 "	7 "			
1977	72 "	18 "	10 "			
1978	54 "	34 "	12 "	92 fő	2 fő	6 fő
%-ban	68,4 %	15,6 %	16 %	92 %	2 %	6 %

A hallgatók mintegy 68 %-a már a képzőben felismerte, hogy az óvónői hivatáshoz hozzátartozik a társadalom iránti elkötelezettség is. Sajnos azok száma is elég nagy, akik a kérdésre határozott nemmel válaszoltak. Ugyanilyen az arány a nem válaszolók esetében is, feltehetően ők is inkább a nemleges válaszolók közé, mintsem az aktív közéleti tevékenységet folytatni kívánók táborába tartoznak.

Később azonban éppen az élet győzi meg őket arról, hogy igenis szükség van társadalmi munkájukra. A végzettek 92 %-a ugyanis határozottan állítja, hogy az ilyen tevékenységre szükség van, és a következő kérdőíven már meg is nevezik: hol, milyen területen igénylik munkájukat leginkább.

Hol kívánnak részt venni? A következő választ kaptam.

/Nem mindenki jelölte konkrétan, hol kíván részt venni./

Adat szerzés éve	KISZ	MSZMP	Szaksz.	Népműv.	TIT	Bárhol
1969	22 hallg.	6 hallg.	17 hallg.	32 hallg.	-	8 hallg.
1970	25 "	19 "	15 "	20 "	-	5 "
1971	40 "	10 "	11 "	33 "	-	6 "
1972	25 "	13 "	16 "	27 "	-	9 "
1973	52 "	11 "	26 "	20 "	-	14 "
1974	30 "	12 "	18 "	18 "	-	7 "
1975	20 "	18 "	22 "	20 "	-	8 "
1976	19 "	11 "	21 "	18 "	-	4 "
1977	17 "	12 "	16 "	25 "	16 h.	8 "
1978	15 "	6 "	5 "	17 "	18 "	10 "
%-ban	26 %	10 %	17 %	23 %	17 %	8 %

A fenti számok azt bizonyítják, hogy a hallgatók többsége felismeri, hogy "a társadalmi tevékenység, szerves, organikus része a kommunista pedagógusképzés megvalósításának."³⁰

A képzőben folyó ilyen irányu munka megfelelő, de további teendők várnak ránk az igazán organikus szemlélet kialakítása érdekében. Nem lehet csodálkozni, hogy a hallgatók 25 %-a a KISZ-ben kívánja folytatni tevékenységét. Ez az arány magasabb is lehetne, ha az intézetben valóban jó KISZ-munka folyik. A 20 éves KISZ-es fiatalokra ugyanis nagy szükség van a területen is.

Jól látják a hallgatók, hogy a társadalmi munkán kívül az óvónő szakmai közéletisége is komoly kíváncságot a mindennapi tevékenységben. A közművelődés területén szakmai munkájával kíván részt vállalni a megkérdezettek 23 %-a. Ki-ki egyéniségének, képességeinek megfelelően jelöli, hogy melyik területen kíván dolgozni.

Ilyenek: énekkar, zenekar, sport, színjátszókör, irodalmi-színpad-vezetés, bábszakkör, tánc kör stb. Ilyen módon kívánják a közösség, falu, község, város életét fellendíteni, és ennek érdekében aktívan tevékenykedni.

Örvendetes, hogy az utóbbi 2 évben elég szép számmal jelölték a TIT-ben végzett munkát. Ennek oka az, hogy az elmúlt 2 évben TIT előadói tanfolyamon 23 hallgatónk vett részt, láthatóan eredményesen.

Néhányan a Hazafias Népfront, Nótanács, tanácsok munkájában kívánnak részt venni.

30. Hegedüs András: A tanítóképző intézetek társadalmi tevékenysége. Felsőoktatási Szemle. 1967. 1. sz. 28. o.

A hallgatók 8 %-a azt válaszolta, hogy bárhol. Így írnak:

"Kikerülve majd meglátom, a társadalmi élet mely területén tudnék hasznát venni munkámnak, oda megyek."

Mások ezt írják:

"Még nem tudom konkrétan, milyen munkát vállalok, nagyban befolyásolja, hogy hova fogok kerülni a diploma megszerzése után."

Nézzük meg közelebbről azt is, hol vesznek részt a végzett óvónők a társadalmi, közéleti munkában!

A válaszadók között bizonyára olyanok is vannak, akik néhány évvel ezelőtt már intézeti hallgató korukban is feleltek kérdőíveinkre.

KISZ	25 fő
MSZMP	11 fő
Szakszervezet	24 fő
Szakmai irányítás /SZMK/	16 fő
Közművelődés-kulturális munka	15 fő
TIT	15 fő
Tanács	10 fő
Hazafias Népfront	12 fő
Vöröskereszt	17 fő
Gyermekevédelem	6 fő
Nem végez társ. munkát	8 fő
Nem írt	8 fő

A fenti adatok 100 válaszból alakultak. Egy-egy óvónő tehát több területen végez társadalmi munkát. Nagyon biztató kép tárul elénk. Feltételezhető, hogy azok, akik

jelenleg társadalmi munkát nem végeznek, gyess-en vannak. Passzivitásuk tehát csak időleges.

A társadalmi munkák milyenségét és minőségét egyébként még a képzés során olyan tekintetben is meg kell ismernie a leendő óvónőnek, hogy milyen személyiségjegyek szükségesek azok eredményes ellátásához. Az önismeret fontossága is előtérbe kerül, ha a pedagógus választani akar az eléje tornyosuló sokféle társadalmi munka közül. Az intézeti speciálkollégiumok, a kulturális munkák színes változata, a KISZ szervezeti élet stb. jó gyakorlási és felkészülési terület az érdeklődők számára.

5. A hallgatók szabad idejének hivatástudat-formáló hatása, jelenlegi helyzete és kívánalmai.

A hallgatókat ért hatásokat vizsgálva, a következőkben óvónőképző intézetek Tantervét és programját idézzük meg témánk megállapításainak és további elemzésünk néhány újabb tézisének igazolására:

"Az óvónőképzés célja az óvoda számára művelt, hivatásukat értő és szerető kommunista világnézetű, erkölcsű óvónők képzése. E cél elérése érdekében az intézet feladata közé tartozik többek között, hogy

a/ bővitse ki a középiskolában szerzett műveltségét, főként a hivatás gyakorlásához szükséges tárgyak segítségével, megszilárdítva a jelöltek sokoldalú érdeklődését, mélyítse el a hallgatók ismereteit a közművelődési ismeretek egyes célszerűen válogatott részterülete-

in, kifejlesztve bennük azt a készséget, hogy egy-egy adott szakkérdés elmélyült, igényes feldolgozását megtudják oldani.

- b/ Tudatosítsa a hallgatókban, hogy az intézetben nyert képzés csupán kiindulási pontja hivatásbeli tudásuk, műveltségük és emberi értékeik fejlesztésének, ébresztse fel bennük a továbbképzés és önnevelés vágyát, ismertesse meg az ehhez igénybe vehető módszereket.
- c/ Járuljon hozzá környezete kulturális színvonalának emeléséhez, rendezvényeivel végezzen a dolgozók körében számottevő ismeretterjesztő és felvilágosító munkát."³¹

Sokoldalú pedagógiai hatások nélkül aligha érhetők el a fentiekben megfogalmazott kívánalmak. E hatások között egyik legfontosabb az oktatás folyamata, amelynek jelentőségéről a hivatásszeretet alakulása szempontjából már eddig is beszéltünk. Az oktatási folyamat azonban sokszor túlterjed egy-egy óra keretein, áthatja a hallgató órán kívüli tevékenységét, és - ideális esetben - behatol a szabad idő viszonylag nyitott periódusába, a viták, beszélgetések sokszor szenvedélyes légkörébe, a tanácsadói találkozások kötetlenebb alkalmaira.

Hogyan is vélekedik a szabad időről a Magyar Kommunista Ifjusági Szövetség Központi Bizottsága:

"Nálunk a szabad idő - csak úgy, mint a munka és a tanulás - az ember felemelkedését, művelődését, szórakozását, pihenését, személyiségének sokoldalú kibontakozását szolgálja."...

31. Művelődésügyi Minisztérium: Tanterv és Program Óvónő-képző Intézetek részére.
8. o.

"A szabad idő valóban bonyolult sokféle kötött, vagy kötetlen elfoglaltságot magába olvasztó időmennyiség, amely fokozatosan bővül és gazdagodik. Szerves egységet alkot a termelő tevékenység és a tanulásra fordított idővel, munka nélkül nincs értelme, mert felhasználásának értéke éppen a munkában és más társadalmi tevékenységben ölt testet. A szabad idő egy részét az emberek közlekedésre, fiziológiai szükségleteik és családi kötelezettségeik kielégítésére /étkezésre, alvásra, tisztálkodásra, házimunkára, gyermeknevelésre/ fordítják; más részét társadalmi, szellemi és fizikai igényeik kielégítésére /tanulásra, művelődésre, szórakozásra, sportra és társadalmi munkára/ használják fel."³²

A fenti idézetek világos utmutatása után szerkesztettük meg 13. számú kérdőívünket.

32. KISZ KB határozata és ajánlása a fiatalok szabadidejének eltöltéséhez. 5. o.

Mivel tölti szabad idejét, mely a hivatásra való felkészítését segíti? /Több választ kaptunk./

Adat-szerzés éve	Szak-irod. olvasás	Folyó-irat olvasás	TV, rádió	Ének	Sport	Nem irt	Kevés a szabad idő
1969	45 h.	16 h.	32 h.	12 h.	14 h.	9 h.	18 h.
1970	53 "	19 "	28 "	15 "	18 "	7 "	20 "
1971	47 "	18 "	30 "	13 "	10 "	12 "	23 "
1972	68 "	20 "	26 "	10 "	19 "	8 "	19 "
1973	76 "	16 "	17 "	8 "	16 "	7 "	21 "
1974	84 "	32 "	24 "	18 "	17 "	11 "	16 "
1975	56 "	9 "	20 "	9 "	15 "	7 "	17 "
1976	88 "	20 "	6 "	18 "	12 "	8 "	19 "
1977	74 "	15 "	13 "	7 "	3 "	15 "	15 "
1978	62 "	26 "	15 "	8 "	2 "	4 "	16 "
<hr/>							
%-ban	65 %	19,1%	21,1 %	11,8%	12,7 %	8,8%	18,3 %

A kapott adatokat elemezve, azt látjuk, hogy hallgatóink 65 %-a szakirodalom olvasásával tölti szabad idejét. Bár kissé gyanakodva fogadtuk ezt a viszonylag magas arányt, néhány indoklás mégis őszinte véleményt látszik tükrözni:

"Nagyon szívesen olvasok a tankönyveken kívül megjelent legújabb szakirodalmat is, hiszen hozzásegít bennünket a jobb gyakorlati munka végzéséhez."

Mások ezt írják:

"Szívesen olvasom a nagy pedagógusok írásait, hiszen jól kiegészíti az intézetben szerzett tudásomat."

Második helyen a tv-rádió nézése és hallgatása áll; külö-

nösen a gyermekeknek szóló adásokat nézik, illetve hallgatják szívesen.

Hallgatóink majdnem 20 %-a a folyóiratokat is szívesen forgatja. Ezek között szerepelnek napilapok, szakfolyóiratok és természetesen az ifjúság problémáival foglalkozó folyóiratok is szerepelnek. Sajnos kevés azon hallgatók száma, akik zene-ének hallgatással, aktív zenéléssel vagy sporttal töltik szabad idejüket. Ez a szám az utóbbi években még tovább csökken.

A hallgatók több alkalommal említik ifjúsági pártmunkáikon, kollégiumi, KISZ-gyűléseken, hogy kevés a szabad idő. Ennek alaposabb vizsgálatakor kiderült, hogy ez a megállapítás a hallgatók egy részére valóban vonatkozik, a különböző szakkollégium tagjaira, a KISZ szervezet aktívaira és funkcionáriusaira. Ők azonban a hallgatóság kisebb része. Sok a közömbös, a közösségi munka alól kibuvó hallgató. Igaz, hogy sokszor írnak ilyeneket: "Azért maradunk ki a közösségi munkából, mert a KISZ vezetők mindent maguk akarnak elvégezni, nem vonnak be bennünket a döntésbe, csak közlik velünk."

Nehezen dönthető el, hogy ez ténylegesen így van-e, vagy csak a kényelmes indoklás lehetősége szülte a választ.

Maguk a "vezetők" másként vélekednek hallgatótársaik aktivizálhatóságáról. A "váratlan" rendezvények természetesen sokszor a szabad idő rovására mennek, lehetséges kiüszöbölésük indokolt.

További panaszok: "Sok mindent lehetne csinálni, ha volna szabad idő. Sajnos nagyon el vagyunk

foglalva."

"Sokkal több ismeretre kellene szert tenni a szabad időben, de a rossz szervezés miatt elfecsérlődik az időnk."

Vagy: "Nem vagyunk tekintettel egymásra, amikor elkezdünk tanulni, a másik éppen akkor akar zenét hallgatni."

14. számú kérdőív

6. Véleménye szerint mivel lehetne tartalmasabbá, eredményesebbé tenni az óvónőképzést, hogy még eredményesebben készülhessenek fel hivatásukra? /A kérdésre több választ is kaptunk./

Adat-szerzés éve	Képzési idő emelése	Gyakorlat növelése	Tantárgyak beiktatása	Igényt szint növelése	Elmélet gyak. egysége	Több szak-koll.	Nem irt
1969	26 h.	33 h.	11 h.	5 h.	7 h.	6 h.	16 h.
1970	23 "	32 "	13 "	9 "	9 "	8 "	19 "
1971	27 "	36 "	19 "	6 "	8 "	7 "	22 "
1972	34 "	29 "	15 "	7 "	11 "	9 "	19 "
1973	47 "	20 "	7 "	8 "	13 "	11 "	22 "
1974	34 "	52 "	11 "	16 "	11 "	7 "	9 "
1975	63 "	27 "	16 "	17 "	13 "	9 "	23 "
1976	62 "	60 "	14 "	14 "	10 "	8 "	14 "
1977	70 "	46 "	13 "	16 "	14 "	9 "	20 "
1978	60 "	49 "	17 "	12 "	18 "	12 "	42 "
%-ban	44,6 %	38,4 %	13,6 %	11 %	11,4 %	8,6 %	20,6 %

Az adatokból kitűnik, hogy különösen az 1975-ös évtől kezdődően nagyon magas számban igénylik a hallgatók a kép-

zési idő 3 évre történő emelését. A 44 %-os tízéves átlaghoz képest az utolsó 4 évre már 64 % jut. Ezt az adatot érdemes összevetni a már óvodában dolgozóktól kapott válaszokkal /lásd, 68. oldal./.

A 14. kérdőíven második helyen az óvodai gyakorlat óraszámának emelése áll. A megkérdezetteknek 38 %-a ezt tartja nagyon fontosnak. A két javaslat között szoros az összhang, mert ha emelkedik az óvónőképzés ideje, mód nyílik a gyakorlati képzési idő növelésére is. A jelenlegi körülmények között - 2 éves képzéssel számolva - nem képzelhető el a gyakorlati képzési idő növelése. A képzési tantervek igyekeztek a felmerülő hiányosságokhoz alkalmazkodni tantárgyak elhagyásával, újak bevezetésével. Az ideális tantervi koncepciót - az elmélet és a gyakorlat ésszerű arányát - azonban csak akkor sikerülhet biztosítani, ha a pedagógusképzés további egységesítésének szellemében az óvónőképzés is hároméves lesz. Pedig hiányos például az adminisztrációs munkára való felkészítés, az ügyvitellel, gazdálkodással kapcsolatos jogi ismeretek nyújtása és gyakoroltatása. Legtöbbször a szakmai gyakorlat után tapasztalják, hogy milyen sok írásbeli feladatot kell az óvónőnek megoldania. Elgondolkodtatónak magas azoknak a száma, akik a kérdésre nem válaszoltak. Valószínűleg a kényelmesebb megoldást választották a "gondolkozzék rajta más!" jelszóval, közömbösségükről téve bizonyosságot.

Az igényszint növelését, az elmélet és gyakorlat szorosabb egységét egyformán 11 - 11 %-ban kéri a válaszadók. Jogos igény, mert a hivatástudat erősödésével jár együtt a

pedagógiai elmélet és az óvodai gyakorlat magas szintű öt-
vözdése a hallgatókban.

Örvendetes, hogy a hallgatók 11 %-a maguk kívánják az
"igényszint" fenntartását. Az intézmény vezetői és oktatói
ennek megfelelni csak abban az esetben tudnak, ha ön- és
továbbképzésükre nagy gondot fordítanak.

A hallgatók másik csoportja a szakkollégiumok számá-
nak növelését tartja szükségesnek: 9 %. Az 1976-os Tanterv
lehetőséget ad szakkollégiumok szervezésére, ha a személyi,
tárgyi feltétel biztosítva van.

Saját intézetünkben is több szakkollégium emelkedett
az utóbbi 2-3 évben szakkollégium rangjára.

Annak szemléltetésére, hogy intézetünkben jelenleg milyen
speciális képzést tudunk az érdeklődő hallgatóknak a két-
éves képzési periódusban nyújtani, ismertetjük az 1979/80.
tanévben működő speciál- és szakkollégiumainkat, amelyben
I. évfolyamon 79 hallgatónk,

II.évfolyamon 95 hallgatónk munkálkodik, az összlétszám

I. évfolyamon 124 fő,

II.évfolyamon 111 fő.

Bábozás szakkollégium

Gyermekjáték és gyermektánc szakkollégium

Korrektív nevelés szakkollégium

Napköziotthoni nevelés szakkollégium

Nevelőotthoni nevelés szakkollégium

Testnevelés speciálkollégium

Óvodai zenepedagógiai speciálkollégium

TIT-előadói kör

Orosznyelv-oktató-képző speciálkollégium

Bár a speciálkollégiumok a IV. félév végén kollokviummal zárnak, funkciójukat azonban a 3 éves képzés esetén tölthetik be igazán, speciális kiegészítő oklevél kiérdemlésével. A szakkollégiumok lehetősége még kevésbé ismert a hallgatók előtt, ezért a válaszokból messzemenő következtetéseket nem vonunk le.

7. Miben látja a pályakezdés nehézségeit és ezek hogyan hatnak a hivatástudat alakulására?

15. számú kérdőív

Miben látja a pályakezdés nehézségeit?

E kérdőívet csak 1975 óta rendszeresítettük.

Adat-szerzés éve	Beilleszkedés a kollektívába	Gyakorlat hiánya	Pályázati rendszer	Nem írt	Kevés fizetés
1975	56 hallg.	58 hallg.	22 hallg.	14 h.	8 hallg.
1976	58 "	49 "	28 "	12 "	2 "
1977	66 "	46 "	26 "	10 "	-
1978	54 "	38 "	24 "	22 "	-
%-ban	58,5 %	47,7 %	25 %	14,5 %	5 %

A beilleszkedés jelent a legtöbb problémát.

A válaszok nem mindig hízogók:

"Többet kellene segíteni az ott dolgozó óvónóknek."

Más: "Bizni kellene az új kartársnókben és nem lebecsülni azért, mert még csak most végzett."

"Nem úgy viszonyul a testület a kinevezett óvónóhoz,

hogy jól érezhesse magát az új közösségben."

E vélemények inkább hallomáson alapulhatnak, a már kikerült fiatal óvónők tapasztalatait tükrözik.

A másik magas százaléku válasz a gyakorlat hiánya.

"Nincs módunkban mindent elsajátítani a képzőben, így félek, hogy olyan feladatot biznak rám, amit nem tudok megoldani."

Más: "A képzési idő felemelésével több gyakorlati tapasztalatot szerezhethetnénk, és akkor magabiztosabban kezdenénk hivatásunk gyakorlásához."

A gyakorlati munkára szánható idő emelését is kívánják! Figyelemre méltóak a pályázati rendszerrel kapcsolatos megjegyzések.

Az egyik hallgató így ír:

"A szakközepesek elfoglalják a jó helyeket és nekünk nem marad hely csak a kis falvakban, mert a városi állást velük töltik be."

Mások ezt írják: "A pályázati rendszert teljesen feleslegesnek tartjuk, mert a megyék úgy is azt fogadják, akit akarnak, talán most még jobban ki lehet játszani mint bármikor."

Más: "Ha rendeletet hoznak, akkor annak szerezzenek is érvényt, mert így nem ér semmit!"

Ezek a gondolatok a II. éves hallgatóktól is elhanggottak a pályázatok benyújtásának idején, mivel szóbeli ígéretet kaptak az állás betöltésére, és a végén az állás nem is szerepelt a pályázati hirdetésben.

A jelenlegi pályázati rendszer nem kedvez a pályakez-

dők hivatásszeretetének! Visszatérve a pályára való "érettség" kérdéséhez, az alábbiakban néhány végzett óvónő véleményéről kialakított számadatot ismertetünk. Ezek a számok bizonyos hiányosságokra hívják fel a figyelmet.

Az elmélet-gyakorlat egységének hiánya	48 fő jelezte
Az óvodai kollektívába való beilleszkedés	39 " "
A helyi szokásokhoz való alkalmazkodás	20 " "
A tervező munka tudatosabb elsajátítása, alkalmazása	23 " "
Nehézséget jelent a hallgató számára a nagy létszám	13 " "
Alacsony a teljesítőképeség, hamar elfáradnak	11 " "
Több segítséget várnak, nem elég kezdeményezők	10 " "
A szervezési, vezetési ismeretek jobb elsajátítása	6 " "

Ezek a válaszok konkrétan körvonalazzák a pályakezdés nehézségeit saját átélés vagy éppen hozzájuk kerülő, kezdő óvónőktől szerzett tapasztalatok alapján. Hitelt érdemlőek ezek a tanácsok, nemcsak a jobb óvónőképzés érdekében, de a területen dolgozó óvónők is tanulhatnak belőlük: hogyan kell fogadniuk és segíteniük a frissen végzett munkatársakat.

Természetesen javaslatokat is szívesen fogadtunk a területen dolgozó óvónőktől.

Mit javasol annak érdekében, hogy a hallgatókat még eredményesebben készítsük fel az óvónői pályára?

/Személyes tapasztalat a munkába állás után./

A képzési időt felemelni 3 évre	50 óvónő
Az adminisztrációs munka alaposabb megtanítása	30 "
A szakképzést több területen bevezetni	16 "
A hallgató minden csoportot ismerjen meg!	15 "
A hallgatók önállóbbak, kezdeményezőbbek legyenek!	19 "
A kötelességek és jogok pontos ismerete	11 "
A nehézségekre való felkészülés, önkritika	10 "
Nem válaszolt	8 "

A fenti javaslatok teljes egészében megerősítik az eddigi kérdéseinkre adott - különböző oldalról igényelt - válaszokat. A 10 éves felmérési tapasztalat, a hallgatóktól kapott válaszok, a kapott válaszok kontrollálása, a végzett óvónőktől érkezett észrevételek egyöntetűen azt bizonyítják, hogy bár sok eredményünk van a képzés és a gyakorlati képzés két-két esztendejében - a gyakorlati munka kisebb-nagyobb hiányosságai azonban érzékelhetőek. A készülő felsőoktatási reformok időszakában különös gonddal kell ezeket tanulmányozni, és megfelelő szakmai eréllyel kell az egészséges módosításokért küzdeni.

Kik tehetik ezt valóban "szakmai eréllyel" és meggyőződéssel? Csak az óvónőkészítés szakemberei, az oktatók, a gyakorló óvoda óvónői és a visszacsatolásban részt vállaló sok külső munkatárs.

III.

Tanulságok, javaslatok

1. A dolgozat tanulságai. Korszerűsített óvónőképzési tervezet, különös tekintettel a hivatástudatra nevelésre.

Dolgozatunk befejező részében kettős feladatot oldunk meg. Egyrészt tanulságokat összegezzük, másrészt megfogalmazzuk elképzeléseinket olyan óvónőképzési rendszerről, amely számol az iskolára való felkészítés magasabb szintű mai követelményeivel és az ezredfordulóhoz alkalmazkodni tudó óvónői társadalom kívánatos utánpótlásának igényével.

A fenti koncepció szerint a feladatokat és következtetéseket két csoportra osztva tárgyaljuk.

Az I. csoportba azok kerülnek, amelyek intézetünk jelenlegi munkáján kívánnak módosítani, a II. csoportba pedig azokat a javaslatokat soroljuk, amelyek - a pedagógusképzés lépcsőzetes korszerűsítésének függvényeként - a kétéves képzésen belül, majd a hároméves képzés keretében valósulhatna meg.

Az I. csoportba sorolandó javaslataink

A javaslatokat a kérdőívekre adott válaszok sorrendjében, azokhoz kapcsolódóan kívánjuk csoportosítani, a 4. kérdéstől kezdődően. Ujra szeretnénk hangsúlyozni, hogy az óvónőképzés, mint minden pedagógusképzés, komplex feladat, tehát az oktatók és az óvónők összehangolt oktató-nevelő-képző munkájára épül.

A 4. számú kérdéshez kapcsolódó javaslataink:

- a/ Szükséges az óvónői pályaválasztást elősegítő pályatükör elkészítése /írással, anyag, film, hangosított színes diasor/. A felvevő terület középiskoláiban az intézet tartson közvetlen pályaismertetést!
- Jól bevált gyakorlat a Megyei Pályaválasztási Tanácsadóval létesített kapcsolat, amelynek keretében például Békés megye gimnáziumaiból érdeklődő tanulók látogatják meg intézetünket és a gyakorló óvodát tájékoztató céljából, szóbeli információval, városismeretetéssel stb. összekapcsolva a tanulmányi kirándulást.
- b/ A jelenlegi felvételi rendszer módosítása. Cél: az óvónői pályaalakítás megállapítására eredményesebben alkalmazható felvételi rendszer kidolgozása.
- Ennek a szisztémának kidolgozásához valamennyi óvónőképző intézet közreműködése szükséges.
- c/ A fenti kívánalmaknak megfelelő felvételi rendszer bevezetése esetén a felvételi bizottságok egységes követelmények szerint dolgoznának, igyekezve kiküszöbölni a szubjektivitást.
- A jelentkezők közül a pályára legalkalmasabbakra van szükség.

Az 5-6. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

Az alapozó tantárgyak tanítása közben az oktatók győzzék meg a felvételt nyert hallgatókat egy-egy diszciplína jelentőségéről; arról, hogy az eredményes óvónői munka végzéséhez elengedhetetlenül szükségesek az óra-

tervi tárgyak! A tantárgyak jelentőségének felismerésében a szaktanároknak kell élen járniuk. Akinek ez nem sikerül, az sokat árt abban a folyamatban, amely végeredményben az óvónővé válást van hivatva szolgálni. Az oktató számára - ilyen követelmények mellett - nem adódhat stagnálási lehetőség. A pedagógusképzést közvetve szolgáló marxizmus-leninizmus célszerű oktatása érdekében a szaktárgyak tanárainak a mainál jobban kell ismerniük az óvónői pálya valamennyi ismervét és tárgyukat sokkal hasznosabban kell ennek kívánalmaihoz alkalmazniuk, a pályaszeretet erősítése érdekében. Ezt a nagyon fontos tantárgyat nem lehet "légüres térben" tanítani!

A 7. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

A fenti megállapítás természetesen valamennyi oktatóra és óvónőre vonatkozik: magas szint, a tantervi célt szolgáló, koordinált hatás a leendő óvónőkre, a szakmai biztonság, világnézeti szilárdság motiváló erejével megerősítve! Régi-régi kívánság ez: egységes követelményrendszer, kifogástalan munkafegyelem, és hozzá: a jobban és többet dolgozó nevelők nagyobb mérvű erkölcsi és anyagi megbecsülése! Van-e olyan foglalkozás a szocialista társadalomban, amely nélkülözhetné a fenti követelményt?! Mindenütt a hivatástudat fejlődhet és fejlődik, ha ilyen példák állnak az ifjúság előtt.

Ismételjük annak fontosságát, hogy az oktató szaktárgyi és általános műveltségbeli tudása korszerűen magas szintű és a kapcsolódó gyakorlati területtel ötvöződő le-

gyen! Ez a hallgató szemében a tekintély egyik legbővebb forrása!

8. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

Az óvónőjelöltek személyiségjegyei és ezek alakítása az óvónővé nevelés során.

a/ Már a kérdőívekre adott válaszok ismertetésekor hangsúlyoztuk a szelektálás fontosságát a pedagógusképzőbe való felvétel során. A jelenleginél célratörőbb felvételi rendszer esetén is bizonyos potenciálisan meglévő adottságok fejlesztése vagy jobb esetben felerősítése után tudjuk olyanná tenni a pedagógusalkatot, hogy mindenben megfeleljen a kisgyermeknevelés kívánalmainak. Ugy gondoljuk, hogy az egész oktatói kar együttes, összehangolt munkája szükséges a hallgatói egyedek alapos megismeréséhez. A tanórákon kívüli találkozások nélkül bensőségesebb kapcsolat nem létesülhet. Nagy lehetőség viszont az óvónőjelölt igazi egyéniségének megismeréséhez a kirándulás, a társadalmi munka és bármilyen más speciálkollégiumi, szakköri /énekkari, zenekari stb./ munka.

Az ilyen kötetlenebb alkalmak során szerzett tapasztalatok "egyeztetése" a hallgatóra vonatkozó anyag gazdagítása céljából - sajnos - nem jellemzője a nevelői kollektívák együttműködésének!

b/ Ahhoz tehát, hogy egy-egy hallgató személyiségjegyein pozitív irányban változtathassunk, elsősorban meg kell ismerni őt mint embert, ismerni kell a munkáját.

A gyakorlatvezető oktató és óvónő így tud a legtöbb segítséget nyújtani eredményes fejlődéséhez.

c/ Az önvallomásokból ismert hiányosságokat is /határozottság, jó szervezőkészség, önállóság, az elmélet-gyakorlat hiánya!/ csak ilyen bizalmas "közelség" esetén lehet eredményesen kiküszöbölni.

9-10. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

A válaszadók az óvodai gyakorlat fontosságát hangsúlyozzák. A jelenleg érvényben lévő tantervben van némi lehetőség^a gyakorlat növelésére. Igaz, hogy az 1976-ban megjelent tanterv a lehetőség szerint már növelte az óvodai gyakorlatot. Ennek pozitív hatása érződik is a hallgatók eredményesebb óvodai munkájában.

A 2 éves képzést figyelembe véve, a gyakorlati képzéssel kapcsolatos módosítást az alábbiak szerint képzeljük el. A hospitálási napokat 6-ról 10-re lehetne növelni. Az elméleti tárgyak elsajátításában ez csak annyi hátránnyal járna, hogy a hallgató egy félévben nem 6, hanem 10 napon nem venne részt az elméleti órákon. Ezzel szemben sokat nyerne gyakorlati tapasztalat szempontjából. A több napos hospitálással betekintése lenne olyan óvodai csoportba is, ahol nem gyakorolt a 2 év folyamán. Ugyanezekből a napokból egyet-egyet felhasználhatnánk arra is, hogy az óvónő-jelölt képet kapjon egy-egy speciális képzésű óvodai csoportról /pl. idegen nyelvet tanuló óvodai csoportról, mivel a szarvasi óvónőképzőben szlovák, román nemzetiségi képzés is folyik; orosz nyelvet tanuló kísérleti óvodai

csoportról; a hátrányos helyzetű, problematikus gyermekekkel való foglalkozásról; az osztatlan és részben osztott óvodai csoportban végzett munkáról/.

Az I. évfolyam befejezése után ki kellene mondani, hogy a nyár folyamán minden hallgató 2 hetes szakmai gyakorlaton vegyen részt, illetve 2 hetet töltsön óvodában. Az így nyert két hét is sokat jelentene a hallgatók önállóbb tevékenységében, a pálya megszeretésében.

Természetesen a javaslat megvalósítása további munkálatokat igényelne, és a területen dolgozó óvónókkal való egyeztetést vonná maga után.

Az óvodai gyakorlat növelésének lehetőségei a jelenlegi tanterv keretei között.

Az óvodai gyakorlatnak a hivatástudat alakításában-kérdőíveink tanúsága szerint - igen nagy szerepe van.

Az előző pontban már utaltunk arra, hogy a félévenkénti hat hospitálási alkalmat tízre lehetne az elméleti oktatás károsítása nélkül emelni. A következőkben arról szönlünk, hogyan módosíthatnánk a tanterv keretei között - az átfogóbb reformig - a négyhetes szakmai gyakorlat idejét 5 hétre. Az 5 többletnap - első pillantásra - nem jelentős. A tapasztalat szerint azonban az ötödik héten mutatkoznak igazán a területi óvodákban eltöltött négy hét gyakorlati értékei. Az 5 nap "kigazdálkodása" szervezési kérdés, a IV. félév hospitálási időszakából megtakarítható, az elméleti órák javára. Az öt hétre emelt szakmai gyakorlatot az esetben - a IV. félév tartozékaként - a negyedik félévre szánható 11. hét után /április hó végétől számít-

va/ lehetne megszervezni. A tavaszi szakmai gyakorlat előnyei elgondolkodtatóak:

- a/ az egész képzésre szánható négy félév lezárult, tehát: valamennyi tantárgy oktatása sorra került;
- b/ a szakgyakorlat tél okozta gátló tényezői /betegség, fűtési gondok stb./ nagyrészt megszűnnek; a képzési periódust befejező un. zárófoglalkozásokat a szakgyakorlat 5. hetében a területen lehetne megtartani.

Ellenérvek:

- a/ a szakdolgozat elkészítéséhez nem lehet figyelembe venni a szakgyakorlaton szerzett tapasztalatokat;
- b/ a tavaszi időszak zavaró mozzanatai a szervezett foglalkozások igényes vezetésének rovására /a kisgyermek mozgási vágya, friss levegő igénye erősebb!/;
- c/ kevesebb idő a IV. félévet záró vizsgákra való felkészülésre, illetőleg az államvizsga ideje későbbre tolódik ki.

A tavaszi szakmai gyakorlat hatékonyságának igazolására elegendő bizonyítékunk nincs. Az elmúlt tanévben az egyik hallgatói csoport, az un. orosz nyelvi speciálkollégium tagjai, akik a január-februári szakmai gyakorlat idején 6 hetes odesszai intenzív nyelvi tanfolyamon voltak, május hónapban végezték szakmai gyakorlatukat igen jó eredménnyel. Az eredményesség kritériumát elemezve próbáltuk a fenti javaslatot megfogalmazni!

A 11. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

Arra a kérdésre, hogy milyen hiányosságot lát a képzésben,

legtöbbször az óvodai gyakorlat hiányát jelezték.

Javaslatunk fentebb olvashatók!

A 3 éves képzés lehetőségéről később szólnunk.

A 12. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

A társadalmi, közéleti munkában való részvétel.

- a/ Elsősorban ilyen célzatu kötelező szakkollégium szervezése szükséges. Ennek tematikája szerint tájékoztatnánk a hallgatókat arról, hogy milyen szakmai, társadalmi és egyéb közéleti tevékenység vár a pedagógusokra; ezek részletes ismertetése /változatok, módszerek stb./ szükséges.
- b/ A vezetési ismeretek és a neveléstudományi tárgyak oktatásakor is ki kell térni a közéletiség kérdésére, hogy a leendő óvónők természetes feladatuknak tekintsék a társadalmi aktivitást.
- c/ A hallgatók - legalább képviselet útján - ismerjék meg az oktatók, óvónők szakmai, társadalmi, közéleti munkáját, esetenként kapcsolódjanak be nemcsak az intézetben belül, hanem azon kívül is ilyenekbe az oktatók segítőiként; képviseletüket a szakcsoportban feltétlenül biztosítsák!
- d/ A KISZ-munka legyen pedagóguscentrikusabb! Olyan értelemben feltétlenül, hogy a pedagóguspályán a lanyhaság, közömbösség, nem tűrhető el!
A KISZ-munkát tehát a KISZ tagsággal együttesen kell megvalósítani. Nem csupán a vezetők feladata ez!
Az oktatók érdekeltsége a személyes meggyőződésben legyen jóval nagyobb a jelenleginél!

A 13. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

A szabad idő hivatásformáló hatása

- a/ A kevés szabad idő elsősorban a tervszerűtlenségből fakad. Az oktatóknak is tudomásul kell venniük, hogy a szabad idő tiszteletben tartásának nevelő értéke nagyobb, mintsem gondolnánk, ezért a saját munka tervszerűségét állandó jelleggel a leendő pedagógus elé kell vetíteni.
- b/ A hallgató szabad idejének egy részét hasznos és tanulságos "szórakozásra" ajánljuk hallgatóinknak!
Írókkal, tankönyvirókkal, neves tudósokkal való találkozók; szakmai, politikai vitélkedők, tárlatlátogatások, filmankétek stb. közismerten olyan alkalmak, amelyek a szabad idő hasznos felhasználását szolgálják.
- c/ A zenei műveltség növelésére fel kell használni a "zenei óvoda" és a "gyermektánc" szakkollégiumokat, a kórus-életet, a zenekari próbák és fellépések összekovácsoló alkalmait.
- d/ A sportéletet feltétlenül fel kell lendíteni.
A különböző csapatjátékok mellett meg kell szervezni számukra az uszóoktatást, olyan szinten, hogy később maguk is kötelességüknek érezzék az óvodás kora gyermekek vízisport-szeretetének kialakítását.
- e/ Az idegen nyelvi körök igen alkalmasak arra, hogy valami előrelépés történjék nálunk is - közismerten egy-nyelvű ország lévén - a nyelvtudás erősítésére.
Különösen a tagozatos osztályokat járt hallgatók alkalmasak a fakultatív nyelvi órák látogatására, akár álla-

mi nyelvvizsgára való felkészülés célzatával is.

Említést érdemel a szarvasi óvónőképzőben harmadik éve folyó speciális orosznyelv-oktatás, amelynek célja szerint a szakkollégiumban a hallgatók felkészítést kapnak az orosz nyelv óvodai oktatására.

Az eddigi csoportok 11-12 fővel rendszeresen részt vettek az odesszai /leningrádi/ 6 hetes intenzív orosznyelvtanfolyamon. Természetesen minden többletmunkavállalás a szabad idő rovására megy ugyan, de egyben hivatástudatbeli erősödéssel jár együtt.

f/ Pozitív környezeti hatásokkal /tárlatok látogatása, zenei élmények gyűjtése, kiállítások rendezése, kulturális műsorok összeállítása, az ezeken való aktív szereplés, KISZ-rendezvények megtervezése, studioélet a kollégiumban, a klubélet vonzó légköre stb./ további előrehaladást érhetünk el az óvónőjelöltek esztétikai igényességének növelésében. Erről nem beszélni kell, hanem cselekedtetni azokat, akik maguk is terjesztői lesznek az esztétikai szépek.

g/ Ehhez kapcsolható kívánság: az olvasóvá nevelés szükségessége. A folyamatnak - természetesen - még az óvodáskorban el kell kezdődnie, nem az óvónőképzőben. Éppen ezért a leendő óvónő lássa be a képzési periódusban ennek a feladatkörnek a fontosságát, és tudjon időt szakítani az önművelésre olvasás formájában is!

A 14. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

Mivel lehetne eredményesebbé tenni az óvónőképzést, a hivatásra való felkészülés szempontjából?

Erre a fontos kérdésre a fentiekben válaszoltunk; természetesen a jelenlegi - 2 éves - képzési terv esetére vonatkoztatva összegeztük a kérdőívekre adott válaszokkal összeegyeztetett véleményünket.

A távlatilag bekövetkező - 3 éves - képzési periódus magasabb kívánalmairól a dolgozat befejező részében szólunk.

A 15. számú kérdéshez kapcsolódó javaslatunk:

A beilleszkedés fontosságát eléggé nagy százalékos arány is jelzi.

a/ A beilleszkedést segíti elő, ha a képzési időszakban többet beszélünk a leendő óvónőkre váró tényleges nehézségekről. Az általánosságokból azonban úgy kell kilépniünk, hogy megszabjuk, kik, milyen keretben készítsék fel a végző hallgatót az új kollektívába való beilleszkedés megnyugtató megvalósítására; ha kell oly módon is, hogy a gyakorlatvezető oktató - a csoportvezető óvónővel összeegyeztetve - elemzi egy-egy hallgató egyéniségének nem egészen kívánatos vonásait, megjelölve konkrétan az esetleges zavaró buktatókat.

b/ A fogadó fél maga is megkönnyítheti a beilleszkedést az új munkatárs számára, megszerezvén róla az előzetes információkat. Az intézet és a felvevő terület kapcsolata tehát erre a területre is terjedjen ki!

c/ A gyakorlatlanságból eredő nehézségeket a több gyakor-

lási alkalom beiktatásával, valamint a már dolgozó óvónők fokozottabb segítségével lehet megkönnyíteni a kezdő számára. E gondot teljesen nem lehet megszüntetni. Az intézet "védelmet" nyújtó hatása a diploma átvételével lényegében megszűnik; új viszony lép a "tanár-diák" viszony helyére, és ez a munkatársak közti új kapcsolat már a felnőttek kevésbé elnéző kapcsolata lesz!

A kérdésekre kapott válaszok alapján levont következtetések összefoglalása után egy hároméves óvónőképzés tantervi és óratervi javaslatait mutatjuk be, abból a megfontolásból kiindulva, hogy a hivatástudat a szakmai biztonság növekedésével egyenes arányban erősödik.

Idézzük dr. Ágoston György szavait:

"A kiváló pedagógiai teljesítményben már szinte lehetetlen szétválasztani a rátermettséget, az elméleti tudást és a gyakorlat fejlesztette jártasságot."³³

A fentiek igazolására a hivatástudat és a szakmai biztonság összefüggését, mely szerint a hivatástudat a szakmai biztonság növekedésével egyenes arányban erősödik, megfordítva is érvényesnek nyilváníthatjuk; a hivatástudat növekedése a szakmai fejlődés egyik hajtóereje.

A II. csoportba sorolandó javaslataink

2. A hároméves óvónőképzés helye az egységes pedagógus-
képzésben. Óra- és tantervi javaslat.

A mult és ajelen képzési, gyakorlati képzési gondjai-
nak, eredményeinek bemutatása után e dolgozat szerzője - a
kérdőívekre adott válaszokból is sugalmazást meritve - az
alábbi elképzelést alakította ki az óvónőképzés megrefor-
málásához.

a/ A jelenlegi tantervekben azonos tantárgyak az óvónő- és
a tanítóképzőkben:

<u>Félévek</u> <u>tantárgyak</u>	Óvónőképző	Tanítóképző	Különbség?
<u>I. félév</u>			
Logika	2 óra	3 óra	-
Didaktika	1 "	3 "	
/Ált.ped./ Ált.pszichológia	3 "	3 "	-
Nyelv- és be- szédművelés	2 "	2 "	
Orosz nyelv	2 "	2 "	-
Oktatástechnológia		2 "	
<u>II. félév</u>			
Didaktika	2 óra	1 óra	1 óra Tanító- képző javára
Nyelv- és be- szédművelés	2 "	2 "	
Fejlődéslélektan	3 "	3 "	-
Neveléstudomány	-	2 "	
Orosz nyelv	2 óra	2 "	
Oktatástechnológia	-	2 "	

<u>III. félév</u>	Óvónőképző	Tanítóképző	Különbség?
Neveléstörténet	2 óra	2 óra	-
Neveléstudomány	3 "	2 "	1 óra Tanító- képző javára
Nyelv- és beszéd- művelés	1 "	2 "	1 óra Tanító- képző javára
Pedagógiai-pszicho- lógia	2 "	2 "	-
Orosz nyelv	2 "	2 "	
Oktatástechnoló- gia	2 "	2 "	2 óra Tanító- képző javára

IV. félév

Közoktatáspolitikai	2 "	2 " VI.félév	-
Egészségtan	3 "	3 " V. félév	-
Szintetizáló szeminárium	2 "	2 " VI.félév	-
Orosz nyelv	2 "	2 "	-

Tantervi javaslat a 3 éves óvónőképzéshez

Óra- és vizsgaterv

Tantárgyak	Félévek, oktatási hetek					
	I/15	II/15	III/15	IV/15	V/15	VI/11
Filozófia	2 ai	2 k	-	-	-	-
Politikai gazdaságtan	-	-	2 ai	2 k	-	-
Tud. szocializmus	-	-	-	-	2 ai	2 k
Közoktatáspolitikai	-	-	-	-	2 ai	2 k
Logika	2 k	-	-	-	-	-
Etika	-	-	-	-	-	2 ai
Alt. pszichológia	2 ai	2 k	-	-	-	-
Rejlélektan	-	-	2 ai	2 gyj	2 sz	-
Pedagógia-pszichológia	-	-	2 ai	2 gyj	-	-
Neveléstörténet	-	-	-	-	-	3 k
Alt. pedagógia	2 ai	-	-	-	-	-
Didaktika	-	2 k	-	-	-	-
Játék-munka	4 k	-	-	-	-	-
Neveléstudomány	-	2 ai	2 k	2 sz	-	-
Szintetizáló szem- nárú	-	-	-	-	2 ai	2 ai
Egészségtan	-	-	-	2 ai	2 k	-
Vezetési ismeretek	-	-	-	-	4 k	-
Oktatástechnológia	-	-	2 gyj	2 gyj	-	-
Óvodai foglalkozások módszertana	-	-	-	-	-	-
Irodalom	-	3 k	-	-	-	-
Matematika	-	-	3 k	-	-	-
Környezetismeret	-	3 k	-	-	-	-
Ének-zene	-	-	3 k	-	-	-
Testnevelés	-	3 k	-	-	-	-
Ábrázolás- és kézi- munka	-	-	3 k	-	-	-
Óvodai gyakorlat	2 ai	2 ai	5 gyj	8 gyj	8 gyj	6 hét
Gyermekirodalom	3 gyj	1 gyj	-	-	-	-
Népművelés	-	-	-	-	-	2 ai
Nyelv- és beszédmű- velés	3 gyj	1 gyj	1 gyj	-	-	-
Könyvtárhassználati ismeretek	-	-	-	-	-	2 ai
Orosz nyelv	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 k
Természetismeret	2 k	-	-	-	-	-
Matematika	-	2 k	-	-	-	-
Ének-zene	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj
Hangszer	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj
Rajz-kézimunka	1 gyj	2 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj	-
Testnevelés	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj
Bábjáték	1 ai	2 k	-	-	-	-
Óvodai élet megszerve- zése	-	-	-	2 k	-	-
Heti óraszám	31	34	33	30	30	22
Szigorlat	-	-	-	1	1	-
Kollokvium	3	8	4	2	2	4
Gyakorlati jegy	7	7	8	9	6	3

Indoklás:

Néhány tantárgy, - így az etika, népművelési, könyvtári, természettudományi ismeretek és az óvodai élet megszervezése című tárgyak új tantárgyakként kerülnek a tantervbe. Ezek bevezetése évek óta felmerülő jogos igényt oldana meg.

Az óvónő általános műveltsége bővülne, különösen az etikai, népművelési, könyvtári ismeretek megszerzésével.

A természettudományos ismeretek c. tárgy a környezetismeret módszertanának oktatását is megalapozná. Eddig ugyanis minden módszertannak van alapozó tárgya, csak a környezetismeretnek nincs.

Igy:

Ábrázolás módszertannak	-	rajz-kézimunka
Matematika	"	- matematika
Ének	"	- ének
Testnevelés	"	- testnevelés
Irodalom	"	- gyermekirodalom
Környezetismeret	"	- nincs

A környezetismereti alapozás hiánya sok gondot okoz. Több esetben komoly természetismereti hiányt tapasztaltunk hallgatóinknál a környezetismereti foglalkozás vezetésekor, és ez téves ismeretekhez juttatja a gyermeket. A középiskolában tanultak vagy elhalványodtak, vagy teljesen eltűntek, legtöbbször pedig az óvodáskorhoz való alkalmazkodóképessége hiányzik az óvónőjelöltekből.

E tárgyon belül olyan ismereteket kívánnánk oktatni, amelyek az ONEP-ben /Óvodai Nevelési Program/ foglalt követelményekhez igazodnak, és egyben a mai tudományos ismeret-

retekkel is összhangban vannak,

Ezt a hiányt pótolná az I. félévben bevezetendő természet-ismeret, vagy - ha úgy tetszik - környezetismeret című tantárgy. /Ez utóbbi elnevezés jobban utal a tananyagra!/
Fontos, eddig hiányolt tantárgy: Az óvodai élet megszervezése. Az adminisztrációs munka alaposabb, pontosabb megismerése közben az óvodai élet egészére vonatkozó gazdasági, jogi ismeretek, szervezési-vezetési követelmények stb. kerülnek megtárgyalásra.

A javasolt tárgyak beiktatásával az óvónőjelöltek szakismerete lényegesen és több területen bővülne a gyakorlati munka hasznára.

c/ A következő részben a tantárgyak félévenkénti elosztásával és egyes tantárgyak óraszámnövelésének indoklásával kívánunk foglalkozni.

Az I. félévben - alapozási célzattal - olyan tantárgyak oktatására kerül sor, amelyek a II. IV. félévben szerepelnek majd az óratervben.

A marxizmus-leninizmus tárgy keretében az I. félév anyaga változatlanul a filozófiai bevezető része lehet, a II. félévben ez alaposabb filozófiai tudássá terebélyesedne. A III. IV. félévben a politikai gazdaságtan oktatása következik. A napjainkban végbemenő gazdasági kérdések bel- és külpolitikával való összefüggéseit ugyanis sokkal tudatosabban kell ismernünk. Az általános művelt ember jellemzőihez egyébként e téma ismerete is hozzátartozik.

Az V.-VI. félévben: a tudományos szocializmus és ennek keretében aktuális kül- és belpolitikai kérdések életszerű megvitatása zárna a leendő óvónők ideológiai nevelését.

A logika az I. félévben heti 3 órában kerülne bemutatásra, az eddigiekhez képest heti 1 órával magasabb óraszámban. A logikai készségek kialakításának nagy szerepe van a későbbi félévekben tanulandó tárgyak tanulásában és a helyes gondolkodás kifejlődésében.

A jelenlegi gyakorlat szerint hallgatóink felismerték a tárgy tanulásának fontosságát.

Az első félévben a hallgatók általános pszichológiát tanulnának; aláírással; a II. félév végén kollokviumra kerülne sor.

A pedagógia általános kérdéseinek ismertetését I. félévben heti 2 órában tanulnák. Az oktatáselmélettel részletesebben kell foglalkozni a II. félévben, beleszámitva az oktatásban alkalmazott módszerek és a foglalkozás során felhasználható eszközök alapos megismerését. Ez a tárgy a II. félév végén kollokviummal zárna.

Az óvodai nevelési eszközök közé sorolandó játék-munkát a jelenleginél részletesebben kell tanítani, mivel ez az óvodás koru gyermek elsődleges, alapvető tevékenysége; ezáltal ismeri meg a különböző tárgyakat, jelenségeket, a jelenségek egymás közötti viszonyát, a későbbi alapvető tevékenységhez, a munkához szükséges ismereteket, jártasságokat, bizonyos tevékenységeknél készségeket.

Az I. félévben ennek a tárgynak heti 4 órát kellene adni, 2 órával többet a jelenleginél. A játék-munkához kapcsoló-

dó elméleti ismeretek megszerzésénél elengedhetetlen a közvetlen óvodai gyakorlat megfigyelése. Ez annál is szükségesebb, mert nem lehet előre meghatározott lépések szerint cselekedni és irányítani, csak várható lehetőségeket lehet alaposan elképzelni. Az "elképzelések" és a "valóság" összeesése nagy öröm forrása az óvónő számára, és feltétlenül erősíti a pályaszeretetet.

A munkára nevelésben alapvető a gyermek önállóságra nevelése, a közösségben a közösségért végzett munka örömeinek megérzése s jelentőségének felismertetése; nemkülönben a kerti munka és annak világképformáló hatása. Ez a tárgy az I. félév végén szintén kollokviummal zár.

Az óvodai gyakorlatra már az I. félévben heti 2 óra lenne szükséges. A hallgató az óvodai csoporttal, az ott dolgozó óvónőkkel, gondozónőkkel, a gyermekekkel és az óvodai élet napirendjével ismerkednek meg az óvónői irányítással.

A gyermekirodalomra az I. félévben heti 3 órát kell biztosítani. Ez a gyermekirodalmi ismeret, a műelemzési képességek fejlesztése és az irodalmi foglalkozások szuggesztív hatásának tudatos felmérése, a módszerek tökéletes elsajátítása. Ne feledjük, hogy a kisgyermek anyanyelvi tudatosulása, az első irodalmi élmények később is hasznosítható elraktározása elsősorban ezeken a foglalkozásokon történik. Fontos tehát a hallgatóknak megtanulni a mai magyar és más nemzetek gyermekirodalmi műveit, hogy nagy és speciális anyanyelvi műveltségükkel járuljanak hozzá a szép magyar beszéd elsajátításához és az irodalmi művek kezdeti értékeléséhez.

Az I. félévben 3 órát kap a nyelv- és beszédművelés.

A gyakorlati elsajátítás az óvónő előadói készségének szükséges fejlődésével járna; a tantárgy jelentősége tehát sokkal nagyobb, mint a mai nevelők látják. A beszédkultúra periférikus helyre szorult, a pongyolaság uralkodik, az irodalmi foglalkozások tekintélye az óvónő személyes szuggesztivitásának a függvénye! A III. félévben a nyelvművelés dominál, pedagógiai nyelvtani profillal. Ha lehetséges, heti 2 órát kellene erre biztosítani.

Az orosz nyelvet négy féléven kellene oktatni azzal a feltétellel, hogy a negyedik félév végéig máró vizsgát kell a hallgatóknak tenniük. A második idegen nyelv oktatására - kötelezően - az V. VI. félévben kerül sor. Csak a középiskolában tanult nyelvek közül lehet második nyelvet választani.

Az orosz nyelvet az V. VI. félévben tanulni kívánóknak az állami nyelvvizsga anyagát kell tananyagként feldolgoznunk, és számukra a II. idegen nyelv választása nem kötelező. A nyelvvizsgát a VI. félév végén az intézetben kell megtartani.

Az új tantárgyként bevezetésre kerülő természetismeret /vagy környezetismeret!/ című tárgyat heti 2 órában tanítanánk és kollokviummal zárnánk. Részletes indoklást az új tárgyak felsorolásánál megtettük.

Ének-zene tantárgy maradna heti 2 óra mind a hat félévben. Óvodai dalok, zenehallgatásra szánt művek, az énekkarban énekelt dalok ismertetése, énekkar szervezéséhez szükséges ismeretek elsajátítása, a zenetörténeti ismeret-

tek stb. adnák a tananyagot. Minden félévet gyakorlati jeggyel kellene zárni.

A hangszer oktatása szintén mind a hat félévben kötelező, a képességek szerint több hangszer élvezhető használatára kell megtanítani a leendő óvónőket és főként be-
léjük kell nevelni a tényleges bemutatás igényét az óvodai énekfoglalkozásokon. Valamely hangszer ismerete - távlatilag - legyen alkalmassági követelmény a felvételi rendszerben!

A rajz-kézimunka szintén minden félévben, differenciált tartalmi követelményekkel kerülne oktatásra. Az I. félévben 1, a II. félévben 2, a III. IV. V. félévben pedig egy-egy órában. Az I-II. félévben az óvodai gyakorlathoz, gyermekrajzokhoz szükséges ismereteket az ONEP-hez szorosan kapcsolódóan kellene tanítani. A III. IV. V. félévben a művészettörténeti áttekintést, a képzőművészet marxista értékelését, a képzőművészet világnézetformáló szerepét kellene oktatási feladatként megjelölni.

A testnevelés mind a hat félévben heti 2 órában szerepelne. A kötelező testedzés mellett az I. II. félévben azok a gyakorlatok kerülnének elő, amelyek az óvodában előfordulnak és szükségesek. A III. IV. félévben bizonyos mozgásszervi defektusokat megelőző gyakorlatok elsajátítására is sor kerülne. Az V. VI. félévben pedig a tömegsport jelentőségére, annak irányítására, úszásoktatási alapismeretekre is gondot kellene fordítani.

Bábjáték ismerete nagyon fontos az óvodai élet különböző területén, az oktató-nevelő munkában egyaránt. Éppen

ezért a jelenlegi óraszámot 1 órával növelni kell. Az I. félévben - 1 órában - a bábozás történeti áttekintését kellene nyújtani, valamint a bábok különböző formáit, azok készítésének módját kellene megismertetni. A II. félévben a bábok gyakorlati alkalmazását, az óvodai életben, az oktató-nevelő munkában elfoglalt szerepét: a különböző területen való alkalmazhatóságát kellene megtanítani, valamint természetesen azt, hogy hogyan lehet a kisgyermek szórakoztatására a legkülönbözőbb alkalmakon a bábozásban rejlő óriási lehetőségeket kiaknázni.

Az óvodai gyakorlat eredményes végzéséhez nélkülözhetetlen a Neveléstudomány ismerete.

Miután az I. félévben a hallgatók az általános pedagógia alapjaival tisztában vannak, a II. III. IV. félévben kerülne sor a neveléstudomány oktatására heti 2 órában. Az elméletet a gyakorlattal szoros kapcsolatban kell oktatni. A II. III. félévet gyakorlati jegy, a IV. félévet szigorlat zárna.

A módszertanokat - az alapismeretek némi ismerete után - a II. félévben kell oktatni. Először azokat, amelyek alapozó tárgyait a hallgatók már az I. félévben megismerték: irodalom, környezetismeret, testnevelés. Ezek korai gyakorlására igen nagy szükség van.

A módszertanokra igen nagy gondot kell fordítani, és mindig szoros kapcsolatban kell maradni az óvodai gyakorlattal.

A III-V. félévben kerül sorra a fejlődéslélektan.

A III. félév a gyermek életkori sajátosságaival, jellem-

zói vel, és az ezekkel számot vető eljárásmódokkal, majd a IV. V. félévben a korrekciós neveléssel, a pszichológiai szituációk széleskörű ismertetésével, elmélet-gyakorlat hasznos ötvöződésével kellene foglalkozni.

Az oktatástechnológiát a III. IV. félévben heti 2 órában vettük fel az óratervbe. A III. félévben az általános műszaki ismeretek megszerzésével, a IV. félévben azok gyakorlati alkalmazásával, az óvodai élet valamennyi területén, az egyes ONEP követelményeinek konkrét feldolgozásával kellene foglalkozni, beláttatva a tantárgy gyakorlati jelentőségét. A tárgyat gyakorlati jeggyel kellene zárni.

A III. félévben kerül sorra a matematika, ének-zene, és ábrázolás-kézimunka módszertana. Heti 3 órában és kollokviummal zárna.

Az óvodai gyakorlat 5 órára emelkedne, és az előző félévben tanult módszertanok gyakorlását szolgálná /pl. irodalom, környezetismeret, testnevelés/.

A pedagógia-pszichológia III. IV. féléves tárgy heti 2 órával. Különösen a nevelési lehetőségek konkrét elemzése, a pedagógiai helyzetek megismerése kerülne előtérbe. A nevelésselmélettel együtt szigorlattal zár.

A IV. V. félévben az egészségtan tárgy heti 2-2 órát kapna. A tárgy keretében a gyermekek egészséges nevelése, a táplálkozás, a gondozás, öltözködés, a mentálhigiénia szokások, az általános és az átlagtól eltérő esetek ismertetése egyaránt előkerülne. A IV. félév aláírással, az V. félév kollokviummal zár.

A IV. félévben a gyakorlat óraszámát 10 órára kellene

emelni. A 10 órát elsősorban az eddig tanult módszertanok gyakorlati alkalmazására kellene fordítani.

A IV. félévben lépne be új tárgyként bevezetésre kerülő óvodai élet megszervezése című tantárgy; fontosságát fentebb ismertettük.

Az V-VI. félévben lépne be a közoktatáspolitikai című tárgy heti 2-2 órában, amely az V. félévben az elméleti ismeretek mellett konkrét gyakorlati lehetőségeket, az egyes területek megismerését is szolgálná. Kollokviummal zárna.

A szintetizáló szeminárium az V. VI. félévben hozná szintézisbe mindazt, amit az előző félévekben elsajátítottak. Egyben megismertetné azokat a helyzeteket, amelyek a mindennapi nevelő-oktató-képző munkában problémát jelentenek. E tárgy keretében ismerhetnék meg a hallgatók az óvónő számára adott kísérletező kutatási területeket, ezek gyakorlati formáit és a munkák fontosságát.

Az V. félévben a vezetési ismeretek heti 4 órában nyerne oktatást. A vezetési ismereteken kívül a gyermekcsoportvezető óvónő feladatkörével ismerkedik meg a hallgató. A csoportvezetői teendők annak követelményei, a gyermekekkel és a munkatársakkal való kapcsolattartás, továbbá a gyermek személyiségjegyeinek tudatos formálási lehetőségei képeznék az oktatás tematikáját. A vezetéselméleti tárgy kollokviummal zárna.

A VI. félévben az etika mint új tárgy heti 2 órában kerülne be az új tantervbe; a tananyag azonos a tanítóképzőben előírt anyaggal, év végén beszámolóval zárna.

A VI. félévben kerül sorra a neveléstörténet című

tárgy is heti 3 órában. E tárgy keretében ismeri meg a hallgató a nélkülözhetetlen pedagógia multját, jelenét, iskolatörténeti tájékozódást szervez és bepillantást nyer a jelenlegi kísérletező-kutató munkákba is.

A VI. félévre maradna a népművelési és könyvtári ismeretek c. tantárgy oktatása, heti 2 órában. A tárgy jelentőségéről az új tárgyak indoklásánál már szóltunk.

A VI. félévben kerül sorra az öthetes szakmai gyakorlat, mint az államvizsga részét, a záró foglalkozást is magában foglalva.

A három tanulmányi év befejezése után a hallgatók módosított komplex államvizsgát tesznek. Ilyen felkészítés után a pályakezdés - minden bizonnyal - könnyebb lesz, a mindennapi óvodai nevelő-oktató munka pedig sokkal eredményesebben folyik. Mindennek a jövő nemzedékek látnák hasznát, testileg és szellemileg érettebben kerülnének az általános iskola I. osztályába.

A hároméves képzés - a tanítóképzéssel szinkronban - olyan szakmai és általános műveltséget, ideológiai szilárdságot biztosít, amely folyamatos fejlődésre kész, mert mozgató rugója a hivatástudat.

Hogy a fentiekben megfogalmazott képzési koncepciónk szemléletesebb legyen, bemutatjuk az egységes hároméves tanító- és óvónőképzés óra- és vizsgatervének elképzelt változatát.

2. 2. változat

Tantervi javaslat az egységes hároméves tanító- és óvónő-
képzéshez

Óra-és vizsgaterv

Tantárgyak	Félévek, oktatási hetek					
	I/15	II/15	III/15	IV/15	V/15	VI/15
Filozófia	2 ai	2 k	-	-	-	-
Politikai gazdaságtan	-	-	2 ai	2 k	-	-
Tud. szocializmus	-	-	-	-	2 ai	2 k
Közüktatáspolitiká	-	-	-	-	2 ai	2 k
Logika	3 k	-	-	-	-	-
Etika	-	-	-	-	-	2 k
Ált. pszichológia	2 ai	2 k	-	-	-	-
Fejlődéapszichológia	2 ai	3 gyj	2 sz	-	-	-
Pedagógia-pszichológia	-	-	2 ai	2 gyj	-	-
Neveléstörténet	-	-	-	-	1 ai	2 k
Ált. pedagógia	2 ai	-	-	-	-	-
Didaktika	-	2 k	-	-	-	-
Játék-munka	2 ai	-	2 k	-	-	-
Neveléstörténet	-	3 ai	1 ai	2 sz	-	-
Szintetizáló szem- narium	-	-	-	-	2 ai	2 ai
Égészségtan	-	-	-	2 ai	2 k	-
Vezetési ismeretek	-	-	-	-	4 k	-
Oktatástechnológia	-	-	2 gyj	2 gyj	-	-
<u>Módszertanok; tantárgy pedagógia</u>						
Anyanyelvi ismeretek	-	-	3 k	-	-	-
Matematika	-	-	-	3 k	-	-
Környezetismeret	-	-	3 k	-	-	-
Ének-zene	-	-	-	3 k	-	-
Ábrázolás- és kézi- munka	-	-	-	3 k	-	-
Testnevelés	-	-	3k	-	-	-
Gyakorlati foglalkozás	4 gyj	6 gyj	4 gyj	4 gyj	8 gyj	6 hét
Gyermekirodalom	-	2 gyj	1 gyj	-	-	-
Népművelés	-	-	-	-	-	2 ai
Nyelv- és beszédmű- velés	3 gyj	1 gyj	-	-	-	-
Orosz	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 k szakk.
Természetismeret	2 k	-	-	-	-	-
Ének	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj
Hangszer	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj	1 gyj
Rajz-kézimunka	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj
Testnevelés	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj	2 gyj
Bábjáték	1 ai	2 gyj	-	-	-	- szakk.
Üttörővezetés	-	-	-	2 gyj	-	-
Óvodai élet megszerv.	-	-	-	-	2 k	-
Heti óraszám	32	32	34	34	32	21
Szigorlat	-	-	1	1	-	-
Kollokvium	2	3	4	4	3	5
Gyakorlati jegy	7	10	8	9	6	4

Az egységes pedagógusképzés érdekében a bemutatott tanterv és óraterv szerint az I-II. félévben a felvételt nyert hallgatók olyan tantárgyakat is tanulnak, amelyek ismerete mind az óvónő, mind a tanítóképzés során feltétlenül szükséges.

A gyakorlati órákon pedig az óvodai és az iskolai gyakorlattal egyformán megismerkednének a leendő óvónők és tanítók. Ennek jelentősége nemcsak abban van, hogy a konkrét gyakorlati munka ismerete után döntheti el a hallgató, hogy melyik speciális képzést választja, hanem bepillantást nyerne az óvodai és az iskolai munkába.

Ha az óvónői pályát választja, megismeri az iskola követelményeit, ha a tanítói pályánál marad, tudja, mire alapozhat, mit sajátítottak el a gyermekek az óvodában.

A jelenleg érvényben lévő tantervben leírt speciális képzés, a szakkollégiumi rendszer változatlan maradna.

Képzési koncepciónk szerint konvertibilisebbé válna a pedagógusképzés; a kikerülő pedagógusjelöltek a társadalmi szükséglet diktálta módon óvónőkként vagy tanítókként egyformán hasznosíthatnák tudásukat.

- . -

A hivatástudat szerepének és fejlődésének vizsgálata során szerzett tapasztalatok összegezését elvégezve, többek között azt a következtetést vonjuk le, hogy a felsőfoku óvónőképzés első husz esztendejében bebizonyosodott a pedagógusképzés egységesített koncepciójának a helyessége. A pályaválasztás későbbre tolódása azt eredményezte, hogy

- saját intézetünkre vonatkoztatva - az óvónőjelöltek tudatosabban, jobb pályaaorientációval kezdik el tanulmányaikat.

Azt is megállapítottuk, hogy a szelektálás fontossága változatlanul fennáll, s a kérdőívekre kapott válaszok egyformán sürgetik a felvételi vizsgarend olyan módosítását, hogy a pályára való alkalmasság egyértelműbben legyen megállapítható.

A felvételt nyert hallgatók képzési periódusa, a két év, a századforduló növekvő követelményeihez képest hovatovább nem elegendő és ezt a hiányosságot a válaszadók nagy százaléka jól látja, és a hároméves képzési rend bevezetését javasolja.

A felsőfoku óvónőképzés 20 esztendejéből a dolgozat írója 10 évet arra szánt, hogy folyamatosan és rendszeresen vizsgálta a bekerülő hallgatók hivatástudatának alakulását. A kérdőívekre kapott válaszok alapján próbálta saját tapasztalatait 2 ezer hallgató véleményével összevetni, s a felvetődött jogos vagy nem eléggé megalapozott aggodalmakat aprólékosan elemezve, olyan utat igyekezett megjelölni, amely a hivatástudat mind magasabb szintű fejlődéséhez vezethet. Hivatali beosztása lehetővé teszi, hogy mint gyakorlati képzést irányító igazgatóhelyettes a felvétel, a képzés és a továbbképzés valamennyi területével kapcsolatba kerüljön, és így kissé átfogóbban lássa a fejlődés szükségességét és a jövő lehetőségeit.

Az óvónőképzés és a tanítóképzés 1959-ben egyszerre emelkedett felsőfokra. Azóta azonban a közös út kissé eltá-

volodott egymástól, a mindennapi tapasztalat azonban a kétféle pedagógusi pálya azonos gondjait és lehetőségeit tárta fel. A konklúzió szinte magától kívánkozik: újra közeledni kell egymáshoz!

Az iskolára való előkészítés igénye, az életkori sajátosságok közelsége szinte kötelezően előírja a képzési rend közelítését is, sőt bizonyos mértékű azonosságát.

Hivatástudatra való nevelés a szocializmus építésének alapvető kívánalma. Különösen azok számára fontos követelmény, akik az új nemzedékek nevelésével foglalkoznak. Dr. Jausz Béla immár klasszikussá vált gondolatai erősítik meg a nevelői hivatásba vetett hitünket és ezzel együtt a dolgozatban kifejtett meggyőződésünket:

"Mert minden ércnél, maradandóbb emléknél többet ér szegemben az a tudat, ha csak egy atomnyi erőt is adtam humánumból és tudásból egy emberpalánta szárbaszökkenéséhez, egy ifjui akarat merész ivelésű keménnyé boltozásához, magasztos törekvései testet öltéséhez. Mert az ilyen finomságu munka az, amely a nevelői tevékenységet, tul egy becsületes helytállás ugyancsak tiszteletre méltó eredményein, a szocialista emberformálás művészetének szintjére emeli.

Ezért érdemes élni és küzdeni!"³⁴

34. Dr. Jausz Béla: Életemről és munkámról.
Pedagógiai Szemle. 1963. 6. sz. 552. o.

Idézett irodalom

	Oldal
1. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai. Aczél György: Az állami oktatás helyzetéről. 14. o.	9
2. Az általános iskolai és az óvodai pedagógusképzés tantervei. Az 1976/77-es tanévtől. 8.o.	10
3. Szervezési és Működési Szabályzat. 1-20.o.	11
4. Dr.Duró Lajos: A személyiség-megismerés hivatástudatalakító hatásának vizsgálata. Magyar Pszichológiai Szemle. 1967. 4. sz. 516. o.	12
5. Krupszkaja: Válogatott pedagógiai tanulmányai. Bp. 1952. Tk. 262. o.	15
6. Arató Ádám: A nevelőképzés néhány kérdése a kezdő nevelők munkája alapján. Pedagógiai Szemle. 1958. 8.évf. 1. sz. 20. o.	15
7. Dr.Dénes Magda: Egyetemes neveléstörténet. 362.o.	17
8. Dr.Ágoston György: Pedagógia I. Tk. 1962.	18
9. 68-70. o.	19
10. B.N.Medinszkij: Makarenkó élete és pedagógiája 111-116-384. o.	19
11. 111-116-384. o.	19
12. Kuzmina: Fejlődéslélektan és pedagógiai pszichológia. 1970. 71-245. o.	21
13. Dr.Buzás László: A nevelő-tanító lélektana. 1939. Szeged. 110. o.	23
14. Dr.Faragó László - Dr.Kiss Árpád: Az új nevelés kérdései.	24
15. 206-207-208. o.	25
16. 206-207-208. o.	26

17. Dr.Duró Lajos: A személyiség megismerése, hi-	27
18. vatástudat alakító hatásának vizsgálata. Ma-	27
19. gyar Pszichológiai Szemle. 1967. 4. sz.516.o.	27
20. Usinszkij: Fejlődéslélektan és pedagógiai	28
pszichológia. 1970. 247. o.	
21. N. K.Krupszkaja: Válogatott pedagógiai tanul-	32
mányai. Bp. 1952. Tk. Váll. 262. o.	
22. N.K.Krupszkaja: Válogatott Pedagógiai Ta-	59
nulmányai. Bp. 1952. 262. o.	
23. L.D.O. Lordhipanyidze: Usinszkij pedagógiai	62
tanítása. Akadémiai Kiadó. Bp. 1956. 309.o.	
24. Makarenkó: Pedagógiai Szemle. 1972. 2. sz.	64
25. Dr.Széchy Éva: A nevelőmunka fellendítéséért.	66
Felsőoktatási Szemle. 1967. december hó 741.o.	
26. Szorokina: Az óvónő. Gyermeknevelés. 1952.	67
12. sz.344. o.	
27. Dr.Hermann Alice: Óvodai Nevelés 1969.3.sz.	70
171. o.	
28/ Jeszipov-Goncsarov: A tanuló tudatossága és	72
tevékeny magatartása. Pedagógia. 122-123. o.	72
29. Dr.Kiss Lajos: Volt hallgatóink hivatástuda-	84
tának alakulása a pedagógiai gyakorlatban.	
Felsőoktatási Szemle. 1967. 7-8.sz. 474.o.	
30. Hegedüs András: A tanítóképző intézetek tár-	92
sadalmi tevékenysége. Felsőoktatási Szemle.	
1967. 1. sz. 28. o.	
31. Művelődésügyi Minisztérium: Tanterv és Prog-	95
ram Óvónőképző Intézetek részére. 8. o.	

32. KISZ KB határozata és ajánlása a fiatalok 96
szabad idejének eltöltéséhez. 5. o.
33. Dr. Ágoston György: Pedagógia I. Tk. 1962. 70.o. 117
34. Dr. Jausz Béla: Életemről és munkámról. 134
Pedagógiai Szemle. 1963. 6. sz. 552. o.

A hallgatóktól kapott kérdőívekből vett idézetek, 1969-1978. években.

A már óvodában dolgozó óvónők válaszaiból vett idézet 1978-as évben.

A FELHASZNÁLT IRODALOM

I. Monográfiák, tanulmányok, tankönyvek

1. A pedagógus hivatás és továbbképzés. Pedagógusok Szakszervezete Utmutató 4. sz. Bp. 1967.
2. A Szarvasi Óvónőképző Intézet hallgatóinak kiadott kérdőívekre kapott válaszok feldolgozása 1969-1978-ig.
3. A szarvasi Óvónőképző KISZ alapszervezetének Munkaterve.
4. A szarvasi Óvónőképző Intézet Munkatervei.
5. A szocialista jogászi hivatásra nevelés kérdései. Bp. 1971. 2.
6. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai. Kossuth Könyvkiadó 1972.
7. Az általános iskolai és óvodai pedagógusképzés Tantervei 1976-77. tanévtől, Bp. 1976.
8. Az MSZMP X. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1970.
9. Az MSZMP XI. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1975.
10. Az Óvodai Nevelés Program. Tk. Bp. 1971.
11. Dr. Ágoston György: Neveléstudomány. 1970. Tk. Bp.
12. Dr. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. Bp. 1976. Akadémiai Kiadó.
13. Dr. Ágoston György: Pedagógia I. Tk. Bp. 1962.
14. Dr. Békési Lajos: A hivatástudat alakulása.
15. Dr. Buzás László: A nevelő-tanító lélektana. 1939. Szeged
16. Dr. Csirszka János: Munka- és pályaalakulások pszichológiája. Tk. Bp. 1967.
17. Dr. Dénes Magda: Egyetemes neveléstörténet.
18. Diesterwég: Válogatott pedagógiai művei.

19. Dr.Faragó László - Kiss Árpád: Az új nevelés kérdései.
20. Felkészülés a hivatásra. Országos Felsőoktatási Nevelési Munkaközösség tájékoztatója. Bp. 1971. 2.
21. Gáspárné Zsuner Éva: Mondásválasztás. Akadémiai Kiadó Bp. 1978.
22. Dr.Geréb György: Pszichológia. Tk. Bp. 1971.
23. Dr.Halász János: A katonai hivatástudat alakulásának főbb periódusai különös tekintettel a nevelői hivatástudatra.
24. Havas Ottóné: Pályakezdők. Kossuth Könyvkiadó. 1972.
25. Jeszipov-Goncsarov: Pedagógia. Tk. 1960.
- 26/ Krupszkaja: Válogatott pedagógiai tanulmányok. Tk. Bp. 1952.
27. KISZ KB szabad idős határozata.
28. Kuzmina: A pedagógiai képességek kialakulása. Tk. 1963.
29. Kelemen László: A pedagógia pszichológia alapkérdései Tk. Bp. 1967.
30. Kuzmina: Fejlődéslélektan és pedagógiai pszichológia 1970.
31. L.D.O. Lordhiponyidze: Usinszkij pedagógiai tanítása. Akadémia Kiadó Bp. 1956.
32. Marx-Engels: Összegyűjtött Művek IV. kötet.
33. B.N.Medinszkij: Makarenkó élete és pedagógiája.
34. Pálmai Kálmán: A nevelőmunka helyzete és feladatai a pedagógusképző intézményekben. Tk. Bp. 1968.
35. Dr. Rókusfalvi Pál: Pályaválasztás, pályaválasztási érettség. Tk. Bp. 1969.

36. Dr.Széchy Éva: A nevelés rendszere fejlődésének új tendenciája a felsőoktatásban. A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont. Bp.1972.
37. Dr.Széchy Éva: A Felsőoktatási Intézmények nevelőmunkája. Tk. Bp. 1968.
38. Dr.Széchy Éva: Szocialista felsőoktatásunk nevelési irányelvei. Felsőoktatási Kutatóközpont. Bp. 1972.
39. Szervezési és Működési Szabályzat az Óvónőképző Intézetek számára.
40. Szorokina: Az óvónő. Gyermeknevelés. 1952.
41. Tanterv az Óvónőképző Intézetek számára. M.M.Bp.197 0.
42. Ungárné Komoly Judit: A tanító személyiségének pedagógiai-pszichológiai vizsgálata. Akadémiai Kiadó. Bp.1978.
43. Dr.Zentai Károly: Az életpályára való felkészülés motivumainak vizsgálata. Korunk ifjúsága. Nyári Egyetem. Szeged.

II. Magyarországi Óvónőképző Intézetek Neveléstudományi Közleményei c. folyóirat

1. Dudásné Szalay Erzsébet - Horváth Béla: Kisérlet az óvónői pályára való alkalmasság megállapítására. 1966. IV. évfolyam.
2. A szocialista óvónőképzés nemzetközi és hazai kérdései. V. évfolyam. 1967.
3. U. o. VI. évfolyam. 1968.
4. Dr. Varju Sándor: A felvételi vizsgák tapasztalatai és javításának lehetőségei az óvónőképzőben. VII. kötet 1969.
5. Az óvónőképzés nevelési-didaktikai kérdései. VIII. kötet 1971.
6. Sebő Jánosné: Az óvoda helye és szerepe a hallgatók szakemberre nevelésében. U. o.

III. Pedagógiai Szemle

1. Dr. Csetényi Sándorné: Fiatal óvónők felkészültsége, munkája. 1968. 7-8. sz. 744. o.
2. Krajnyák Nándor: Óvónőjelöltek önállóságának fejlesztése. ui. 737. o.
3. Rusznyák Péter: A felvételi vizsgák mai problémáihoz. 1971. 2. sz. 112. o.
4. Havas Ottóné: Pályaválasztás és ifjúságkutatás. 1971. 2. sz. 112. o.
5. Papp István: Világnézeti szintézis tantárgyi koncentráció. 1971. 12. sz. 1095. o.

6. Bánfalvi József: Felvételi vizsgák a felsőoktatási intézményekben. 1971. 2. sz. 187. o.
7. Havas Ottóné: Pályakezdő fiatalok egy vizsgálat tükrében. 1972. 6. sz. 492. o.
8. Falus Iván: A tanári hatékonyságról és a tanárképzésről. 1972. 12. sz. 1109. o.
9. Salamon Zoltánné: Szabad idő és művelődés. 1972. 2. sz. 142. o.
10. Ágoston György: Gondolatok a korszerű oktatásról. 1973. 4. sz. 308. o.
11. Kelemen László: Iskola, hivatás, nevelés. 1973. 6. sz.
12. Falus Iván: A pedagógusok helyzete, szerepe és tevékenysége. 1973. 7-8.
13. Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer. 1974. 1. sz. 66. o.
14. Kiss Árpád: Iskola, hivatás, tehetség. 1974. 4.sz. 321.o.
15. Zibolen Endre: Hivatásra való felkészítés a felsőoktatásban. 1974. 4. sz.
16. Erdey-Gruz Tibor: A pedagógus szerepe a tudományos technikai forradalom korszakában. 1974. 6. sz.
17. Ágoston György: A Német Szövetségi Köztársaság iskolarendszere. 1974. 10. sz. 947. o.
18. Zakar András: A serdülő tanulók pályaaorientációjának pedagógiai-pszichológiai vizsgálata. 1975. 2. sz. 122. o.
19. Fukász Tibor: Gondolatok az eszménykép, példakép pedagógiai fogalmához. 1976. 2. sz.

20. Ágoston György - Bánfalvi József: Kisérlet a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására három Csongrád megyei Gimnáziumban. 1977. 2. sz. 109. o.
21. Ágoston György - Széchy Éva: 1977. 6. sz. 526. o.
22. Koncz János: A pedagógus hivatás vizsgálata fejlett szocialista társadalom építése követelményeinek szempontjából. 1977. 7-8. sz.
23. Zibolen Endre: A korszerű iskola és a pedagógushivatás. 1978. 2. sz. 149. o.
24. A tanár szerepe a fiatal nemzedék személyiségformálásában a fejlett szocialista társadalomban. 1978. 5. sz.
25. Rókusfalvi Pál: A pedagógus-hivatás kutatásának kérdései. 1979. 1. sz.
26. Szabó Pál - Bolla István: A főiskolás pedagógusjelöltek pályaaorientációs motivumainak vizsgálata. 1979. 1. sz.
27. Gál József: Pályapedagógia munka Vas megyében. 1979. 1. sz.

IV. Felsőoktatási Szemle

1. Dr. Kiss Lajos: Volt hallgatóink hivatástudatának alakulása a pedagógiai gyakorlatban. 1967. 7-8. sz. 473. o.
2. Füle Sándor: A tanár személyisége mint nevelési tényező. 1967. 2. sz. 105. o.
3. Dr. Orosz Sándor: A tanárjelöltek hivatástudatának alakulásáról. 1968. 7-8. sz. 443. o.

4. Könyves Tóth Kálmán: Pályaválasztási szándékok vizsgálata a középiskolában.
1969. 3. sz. 156. o.
5. Kozák Gyula: Pályaválasztási motivumok. 1969. 4. sz. 219. o.
6. Sztankó István: Problémák a hivatástudatra nevelés területén. 1969. 2. sz. 106. o.
7. Miklósvári Sándor: A pedagógusképzés színvonalának emelése a tanárképző főiskolákon és a tanítóképzésben.
1970. 4. sz. 253. o.
8. Timár István: Az egyetemi harmadéves nevelési gyakorlat szerepe a tanári hivatástudat kialakításában. 1970. 2. sz. 95. o.
9. Ádám Antal: A hivatásra nevelés tapasztalatai a Pécsi Jogi Karon. 1971. 7-8. sz. 423. o.
10. Nacsa János: A hallgatók társadalmi tevékenysége. 1971. 6. sz. 329. o.
11. Rakusz Lajos: Az egyetemi és főiskolai hallgatók társadalmi-közéleti tevékenységének néhány kérdése. 1971. 12. sz. 731. o.
12. Dr. Duró Lajos: A végző hallgatók személyiségének jellemzése mint felsőoktatási probléma.
1972. 1. sz. 27. o.
13. Ilku Pál: Feladatunk a felsőoktatás továbbfejlesztése.
9. sz. 513. o.
14. Dr. Füle Sándor: Javaslatok a magyar pedagógusképzés továbbfejlesztésére. 1972. 7-8. sz. 431. o.

15. Dr. Kelemen László: A pszichológiai oktatás a pedagógusképzésben. 1972. 7-8.sz.439.o.
16. Dr.Széchy Éva: A képzés korszerűsítéséért, a tanszéki pedagógiai munka fellendítéséért.
1972. 1. sz. 1. o.
17. Bársony Jenő: A külkereskedelmi érdeklődésre, hivatástudatra nevelés. 1972. 5.sz. 291. o.
18. Erdős Imréné: A felvételi rendszer és a pályaalakítás megállapítása az óvónőképző intézetekben. 1972. 4. sz. 233. o.
19. Halász János: A hivatásra nevelés. 1972. 1.sz. 42. o.
20. Chikán Zoltánné: A felvételi vizsgák korszerűsítése.
1972. 12. sz. 750. o.
21. Kóbor Enikő - Dr. Róna Borbála - Dr. Szabó Pál: A pedagógusjelöltek komplex vizsgálata.
1972. 3. sz. 161. o.
22. Dr. Kelemen László: A tanári hivatásra nevelés helyzete, problémái a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. 1973. 5. sz.
23. Dr.Mák Mihály: A fiatal általános iskolai tanárok társadalmi beilleszkedése és hivatási bevalásuk. 1973. 6. sz.
24. Dr.Tóth Tamás: Oktató és hallgató kapcsolata az eset-tanulmányos oktatási formában. 1973.6.sz.
25. Schottner Ede: Tanácsulések a tanár-diák viszony kérdéséről a pedagógusképző intézményekben. 1973. 11. sz.
26. Nagy Sándor: Tanár-diák viszony a tanárképző főiskolákon. 1973. 11. sz.

27. Sarkady Sándor - Szabados László: A pályaaalkalmasság vizsgálatának egy módszere az óvónő-képző intézetekben. 1974. 3. sz.
28. Dr.Pristyák András: Hivatásszeretetre és társadalmi tudatra nevelés a mérnökképzésben. 1974. 7-8. sz.
29. Aczél Istvánné - Perge Imre: A pedagógusképző intézmények oktatóinak terhelése. 1975.11.sz.
30. Kelemen László: A tanári hivatásra nevelés helyzete és problémái a KLTE-en. 1976. 5. sz.
31. Dr.Némedi Lajos: A szaktudományi, világnézeti, neveléstudományi, módszertani és az iskolai gyakorlati képzés összhangja, integráltsága. 1976. 5. sz.
32. Dr.Salamon Zoltán: A tanári hivatásra nevelés az ELTE Természettudományi Karán. 1976.5.sz.
33. Szilágyi Balázs: A KISZ szervezetek feladatai a tudományegyetemi tanárképzés hivatásra, közéletiségre nevelésében. 1976.5.sz.
34. Ungárné Komoly Judit - Gáspárné dr.Zauner Éva: A tanítói alkalmasság vizsgálata. 1976. 6. sz. 349. o.
35. Sárdi Lajos: A pedagógus hivatásra nevelés helyzete és feladatai. 1976. 10. sz.
36. Dr.Bakó Ferenc: Az ideális oktató és hallgató - a hallgató személyével. 1976. 12. sz.
37. Sass Attila: Az egyetemi hallgatók nevelési gyakorlatának szerepe a hivatásra nevelésben. 1977. 1. sz.

38. Dr.Mák Mihály: Mit vár az iskola a pályakezdő pedagógustól? 1977. 8. sz.
39. Dr.Papp János: A nevelői pályaalakmasság mérése felvételiző tanárjelölteknel. 1977.11.sz.
40. Kerekes Imréné: A tanárjelöltek felkészítése pályapedagógiai tevékenységre. 1978. 7-8. sz.

V. A Tanító c. folyóirat

1. Dr.Kiss Lajos: Hivatásszeretet, hivatástudat. 1968.
2. sz. 1.o.
2. Dr.Kelemen Elemér: A korszerű tanítóképzésért. 1972.
2. sz. 5.o.
3. Szeléndi Gábor: A pedagógusnak állandóan tanulni kell!
1972. 10. sz. 1. o.
4. Petró András: Hivatástudat és pedagógusközösség.
1976. 5. sz. 2. o.
5. Dr.Kozéki Béla: A tekintélytisztelt pedagógiai-pszichológiai meghatározásai. 1976. 5. sz.
6. Dr.Kozéki Béla: A nevelők és növendékek kapcsolatának pszichológiai kérdései. 1976. 11.sz.

VI. Magyar Pszichológiai Szemle

1. Dr.Duró Lajos: A személyiség erkölcsi tulajdonságainak és interperszonális kapcsolatainak néhány összefüggése. 1972. 211. o.
2. Dr.Duró Lajos: A személyiség és tanulmányozásának módszerei. 1972. 259. o.

3. Gáspárné Zauner Éva: Pedagógiai pszichológiai módszer
a személyiség megismerésére.
1973. 250. o.

VII. Köznevelés

1. V.A. Szuhomlinszkij: Levél a hivatásról. 1968. 751.o.
2. Antos János: Hivatásunk alapjai /Pedagógus és korszerűség/ 1971. 8. sz. 24. o.
3. Gosztonyi János: Nevelni csak meggyőződéssel, hittel, hozzáértéssel lehet. /Pedagógusok Szakszervezetének IX. Kongresszusa/ 8. sz. 12. o.
4. Medvegy Antal: Pályánk méltósága. 1971. 7. sz. 2.o.
5. Hassenforder J: Szabad idő és nevelés. 1971. 1.sz.26.o.
6. Gyimesi Lajosné: A pedagógus elkötelezettje a társadalmi rendszerünknek /Országos közoktatáspolitikai tanácskozás/ 1972. 21. sz. 37. o.
7. Kisváradi Éva: A közéletiségre nevelés. 1972.7.sz.15.o.
8. G.Komoróczy Emőke: Az alakító emberért.1972.7.sz.18.o.
9. Kurt W.: Az iskola az élet modellje /Tanár és diák a szocialista iskolában/ 13. sz. 19. o.
10. Mártha Ferenc: A felsőoktatás korszerűsítéséről. /Az oktatásügy helyzete és távlatai. 1972. 17. sz. 5. o.
11. Novák V.: A pedagógus az ifjúsági mozgalomban /Tanár és diák a szocialista iskolában/ 13.sz.18.o.

12. Parfjonovna N.M.: Kulcskérdés a pedagógus személyisége.
/Tanár és diák a szocialista iskolában./ 13. sz. 21. o.
13. Miklósvári Sándor: A pedagógusképzés és a távlatok.
1972. 5. sz. 28. o.
14. Karlovitz János: Hivatásunk története /Neveléstörténet a tanárképző főiskolák részére.
Szerk. Komlósi Sándor. 12.sz. 17. o.
15. Miklósvári Sándor: Olyan pedagógusokat kell képeznünk, amilyenekre az iskolának szüksége van. 1973. 17. sz. 3-5. o.
16. Miklósvári Sándor: 20. sz. 12-13. o.
17. Tanítónak jó lesz.. Tünődés a pálya jelenéről és jövőjéről. 1973. 28. sz. 9. o.
18. Ladányi Andor: Merre tart a pedagógusképzés? 1973.30.sz. 10-12. o.
19. Párbeszéd a hivatásról. 1973. 39. sz. 3-5. o.
20. Papp József: A pedagógusképzésről. 1973. 25. sz. 6.o.
21. Porubszky István: Pályaválasztási felmérés. 1973. 12.sz. 2. o.
22. Dr.Polinszky Károly: Az új pedagógus pályázati rendszerről. 1973. 5. sz. 5. o.
23. Hegedüs Sarolta: Tanárain, példaképeim. 1974.27.sz.13.o.
24. Polinszky Károly: A pedagógus személyiséget formál.
1974. 24. sz. 2. o.
25. Kelemen Elemér: A pedagógustovábbképzés fejlődési tendenciái. 1974. 11. sz. 14. o.
26. Csontos Magda: Drága pedagógusok. 1975. 3. sz. 4. o.

27. Füle Sándor: A pedagógusjelöltek felkészítése.
1975. 13. sz. 7. o.
28. Hanga Mária: Így készültek a pedagógusok. 1975. 12.sz.
5. o.
29. Kovácsné Virág Márta: Pályaválasztási önismeret. 1975.
33. sz. 6. o.
30. Lendvay Vilmosné: Pályaalkalmassági vizsgát! 1975.
21. sz. 6. o.
31. Lénárd Ferenc: A képességek fejlesztése. 1975. 38. sz.
10. o.
32. Soós Ferencné : Tanácsok pályakezdő kollégámnak.
1975. 36. sz. 8. o.
33. Szathmáry Lajos: Hivatásunk etikai kérdései. 1975.
31. sz. 6. o.
34. Szilárd Ádám: Pályaválasztás - és még valami. 1975.
14. sz. 8. o.
35. Bognár Tas: Alkalmas-e pedagógusnak? 1975. 1.sz. 7.o.
36. P.Kovács Imre: Beszélgetések a pályaválasztásról.
1978. 41. sz. 11. o.
37. Deák Zsuzsa: A pedagógusok jövőtudata. 1978.23.sz.10.o.
38. Győri György: Akik egész életüket a nevelésügynek szentelték. Beszélgetés Voksán Józseffel.
1978. 24. sz. 3. o.
39. Szathmáry Lajos: Hivatásunk etikai kérdései.1975.31.sz.
40. Polinszky Károly: A pedagógusnak azonosulnia kell a
gyermekközösséggel. 1975. 38. sz.
41. Utravaló-írók, tudósok vallomása a pedagógushivatásról.
1976. 1. sz.

42. Nevelési problémák és nevelői magatartások. 1976. 1.sz.
43. Az oktatás és nevelés korszerűsítéséért. 1976.10. sz.
44. Polinszky Károly: Közoktatásunk korszerűsítésében nagy feladatok várnak a fiatal pedagógusokra. 1977. 10. sz.
45. Zibolen Endre: A korszerű iskola és a pedagógushivatás. 1977. 30. o.
46. Tanítani - Vitazáró beszélgetés Kornidesz Mihállyal. 1978. 17. sz.
47. Az oktatási miniszter parlamenti beszámolója a közoktatás helyzetéről. 1978. 36. sz.
48. Közoktatásunknak lépést kell tartania a gyorsuló társadalmi és gazdasági fejlődéssel. 1978.37.sz.
49. P.Kovács Imre: Beszélgetések a pályaválasztásról. 1978. 41. sz.
50. Deák Zsuzsa: A pedagógusok jövőtudata. 1978.23.sz.10.o.
51. Győri György: Akik egész életüket a nevelésügynek szentelték. 1978. 24. sz. 3. o.

VIII. Óvodai Nevelés

1. Dr.Tóth Lajos: Felsőfoku Óvónőképzésünk. 1965. 152.o.
2. Vág Ottó: Az óvoda pedagógiai funkciója társadalmunkban. 1966. 124. o.
3. Vincze Tiborné: A fiatal óvónők segítése. 1967.321.o.
4. Bánhidi Ödönné: Levél a hivatásról. 1968.111. o.
5. Bencsik Endre: Az óvónői személyiség. 1968.232. o.
6. Bury Lászlóné: Az óvoda és a társadalmi szervek. 1968. 163. o.

7. Nagy Miklósné: Óvónőképzésünk korszerűsítése. 1969.305.o.
8. Babodi Béla: A tanár személyiségének szerepe a hallgatók hivatásszeretetének erősödésében.
1970. 4 05. o.
9. Bársony Jenőné és Reggel Anna: Az óvónőképzés gyakorlatáról. 197 0. 456. o.
10. Varga Gábor: Pályamotívumok és pályaismeret.1971.186.o.
11. Babodi Béla: A Nevelési Program és a szakmai gyakorlat.
u.o. 167. o.
12. Dr.Klindova: Az óvónő személyisége. 1971. 276. o.
13. Röthler István: Felkészíteni a fiatalokat az életre.
1972. 363. o.
14. Dr.Kálmán György: Óvodáink növekvő szerepe a nevelésügyben. 1972. 323. o.
15. Dr.Mezei Gyula: Az óvoda a közoktatáspolitikai szolgálatában. 1972. 43. o.
16. A.Leusina: Az óvoda feladatai a korszerű iskola követelményeinek tükrében. 1972. 366. o.
17. Venger L.: Szimpozion az iskolaelőkészítés pedagógiai és pszichológiai problémáiról.1972.466.o.
18. Bakonyiné Vincze Ágnes és Kovásznai Józsefné: VI.Nemzetközi Óvodapedagógiai Szeminárium.
1973. 25. o. 59. o.
19. Bury Lászlóné: Az együttműködés tapasztalatairól és a magyar óvodák helyzetéről. 1974. 6-7.
250. o.
20. Führer Ernőné: Az óvodák fejlesztésének és tartalmi munkájának eredményei és gondjai.
1975. 5. sz. 166. o.

21. Dr.Földy Ferenc: Hivatásszeretetből jeles.1975.283. o.
22. Raffai Józsefné: Ismerkedés a mozgalmi élettel, szépségeivel. 1977. 6. sz. 275. o.
23. Kállai Edit: Az óvoda a közoktatás küszöbe.1978.451.o.
24. Lányi Miklósné: Ne féljünk a fiataloktól. 7-8.sz.288.o.
25. Nagyné Kurfürst Ágnes: Hasznos társadalmi munka. 2.sz. 74. o.
26. B.Ménes Vera: Az óvónőképzés gyakorlatából. 1978. 7-8. sz. 274. o.

IX. Külföldi fordítások

1. Bartuskova. M.: Óvónőképzés Csehszlovákiában. DC.1956.12.
2. A jövőendő óvónők gyakorlati képzése. D.V. 1956. 12.
3. Kaczor S.: A lengyelországi óvónőképzés problémái és perspektívái. 1971.
4. Leps. V.: Szempontok óvónőképzők pedagógiai gyakorlatának értékeléséhez. Ped. 1953. 6. sz.
5. Deurinowa S.: Készítsük fel jobban hivatásukra a jövőendő óvónőket. 1965.
6. Lobel. G. Lange E.: Az óvónőjelöltek előkészítése a tervszerű munkára. 1964.
7. Menzel Else: Utunk a Szovjetunióban.
8. Az óvodai nevelők képzése.
9. Az óvónőképzőben végzett növendékek gyakorló éve.
10. Scheler Ernst: A képzés és továbbképzés új feladatai.
11. Vejmanova, L-Martinkova: Néhány tapasztalat a pedagógiai elmélet és gyakorlat kapcsolatának kérdéséhez.

12. Vettehahn Doris: Javaslatok az óvónők gyakorlati képzéséhez.
13. Stolz H.: Iskolai gyakorlat és pedagógusképzés.
14. Tervezet a pedagógiai karon folyó főiskolai színvonalú óvónőképzéshez.
15. Uhling G.: A pedagógusjelöltek bevonása a pedagógiai lélektani kutatásba. /Licse./
16. Az óvodai pedagógiai és pszichológiai gyakorlat tanterve óvónőképzők részére. Bukarest. 1953.
17. Ohaszova. E.: Óvónőképzős hallgatók felkészítése jövő életpályájukra a képzőművészeti nevelés terén.
18. Panfilova. T.: A tanár mindig nevelő is.
19. A pedagógusképzés Hollandiában.
20. Richte W.: A pedagógusjelöltek eszmei-politikai nevelésének problémái.
21. Wojieczowski. K.: A pedagógusképzés rendszerének tökéletesítése.
22. A Szovjet Óvodai Nevelési Terv.
23. Fairbairn. J.: Az angliai pedagógusképzés követelményei.